

Bosna i Hercegovina

Босна и Херцеговина

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босне и Херцеговине

Predmet br: S1 1 K 019836 15 Kri

Datum: objavljivanja: 27.09.2022. godine
pismenog otpravka: 26.01.2023. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Šaban Maksumić, predsjednik vijeća
sudija Staniša Gluhajić, član vijeća
sudija Vesna Jesenković, član vijeća

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
PROTIV
ĐORĐA RISTANIĆA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Seid Marušić
Braniteljice optuženog: advokati Senka Nožica i Lejla Čović

Sud Bosne i Hercegovine, Sarajevo, ul. Kraljice Jelene br. 88
Telefon: 033 707 100, 707 596; Fax: 033 707 155

SADRŽAJ

IZREKA.....	3
I. TOK KRIVIČNOG POSTUPKA.....	21
A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES	22
B. DOKAZNI POSTUPAK	22
Dokazi Tužilaštva i odbrane	22
C. ZAVRŠNE RIJEČI	24
1. Završne riječi Tužilaštva Bosne i Hercegovine.....	24
2. Završne riječi odbrane.....	31
II. PROCESNE ODLUKE	37
A. ODLUKA O DJELIMIČNOM USVAJANJU PRIJEDLOGA TUŽILAŠTVA ZA PRIHVATANJE UTVRĐENIH ČINJENICA U POSTUPCIMA PRED MKSJ	37
B. Odluka o ponovnom početku glavnog pretresa (član 251. stav 1. i 2. ZKP BiH) ..	44
C. ODLUKA O ISKLJUČENJU JAVNOSTI SA DIJELA GLAVNOG PRETRESA.....	45
D. MJERE ZAŠTITE DODIJELJENE SVJEDOCIMA	47
F. OSTALE ODLUKE O DOKAZIMA	61
G. IZMJENA REDOSLIJEDA U IZVOĐENJU DOKAZA	63
H. POSTAVLJANJE PRAVNIH SAVJETNIKA SVJEDOCIMA	64
I. PRIJEDLOG ODBRANE OPTUŽENOG ZA DONOŠENJE ODBIJAJUĆE PRESUDE, SHODNO ODREDBI ČLANA 283. ZKP BIH	65
J. OBJAVA PRESUDE – ČLAN 286. STAV 1. (VRIJEME I MJESTO OBJAVLJIVANJA PRESUDE) ...	65
III. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA.....	66
IV. STANDARDI DOKAZIVANJA	69
V. NALAZI VIJEĆA.....	73
A. OPĆI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA 172. KZ BIH.....	73
B. OCJENA IZVEDENIH DOKAZA - RAZLOZI ZA DONOŠENJE OSLOBAĐAJUĆE PRESUDE	80
1. Primjena doktrine udruženog zločinačkog poduhvata	80
2. Pojedinačne inkriminacije u osnovi zločina	87
VI. ZAKLJUČAK	116
VII. TROŠKOVI KRIVIČNOG POSTUPKA I IMOVINSKOPRAVNI ZAHTJEV.....	117

Broj: S1 1 K 019836 15 Kri
Sarajevo, 27.09.2022. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u Vijeću sastavljenom od sudija Šabana Maksumića kao predsjednika vijeća, te Staniše Gluhajića i Vesne Jesenković kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika-asistenta Samire Kustura Čolić u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Đorđa Ristanića, zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. tačka h) u vezi sa članom 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), a povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 19.11.2015. godine, koja je potvrđena dana 01.12.2015. godine, nakon održanog javnog glavnog pretresa, na kojem je dijelom bila isključena javnost, u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH Seida Marušića i braniteljice optuženog, advokata Lejle Čović, a u odsutnosti uredno obaviještenog optuženog Đorđa Ristanića, donio je, a predsjednik Vijeća dana 27.09.2022. godine, javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

OPTUŽENI ĐORĐE RISTANIĆ, sin Petra i majke Saje, djevojačko prezime Marković, rođen 02.08.1957. godine u Brčkom, nastanjen u ..., JMBG ..., ..., državljanin ..., diplomirani ekonomista, oženjen, otac dvoje punoljetne djece, srednjeg imovnog stanja, po izjavi neosuđivan i po izjavi se ne vodi drugi krivični postupak protiv njega, zaposlen u Elektrodistribuciji u Bijeljini;

Na osnovu odredbe iz člana 284. tačka c) ZKP BiH,

OSLOBAĐA SE OD OPTUŽBE

da je:

Od aprila mjeseca pa najmanje do decembra mjeseca 1992.godine na području opštine Brčko, u okviru široko rasprostranjenog i sistematičnog napada 395. motorizovane

brigade 17. korpusa Jugoslovenske narodne armije (u daljem tekstu: JNA), Teritorijalne odbrane Srpske autonomne oblasti (u daljem tekstu: SAO) Semberija i Majevisa iz opština: Brčko, Bijeljina, Ugljevik i Lopare, kasnije preimenovanih u Vojsku Srpske republike Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske (u daljem tekstu: vojska), Srpske dobrovoljačke garde Ljubiše Savića – „Mauzera“, četnika Mirka Blagojevića, Mandinih četnika, dobrovoljaca jedinice Željka Ražnjatovića - Arkana, specijalne jedinice kapetana Dragana, dobrovoljaca iz Bora (u daljem tekstu: dobrovoljačke jedinice), Ministarstva unutrašnjih poslova Srpske republike Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske (u daljem tekstu: policija), usmjerenog na civilno stanovništvo, Hrvate i Muslimane opštine Brčko, kao predsjednik Ratnog predsjedništva opštine Brčko, svjestan da svojim radnjama učestvuje u pripremi, organizovanju i izvršenju tog napada, učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu sa planom da provede sve zacrtane aktivnosti na nivou opštine Brčko po Uputstvu o organizovanju srpskog naroda u vanrednim okolnostima od 19. decembra 1991. godine za potpuno preuzimanje vlasti u institucijama opštine od strane Srba, koji će opštinu Brčko dovesti u kategoriju srpskih opština, a potom pripajanje SAO Semberija i Majevisa i Republici srpskog naroda Bosne i Hercegovine, po mjerilima zacrtanim u „Strateškim ciljevima srpskog naroda“, usvojenim na sjednici Skupštine Srpske republike BiH od 12. maja 1992. godine, u cilju provođenja planiranih i pokrenutih aktivnosti od strane Glavnog odbora Srpske demokratske stranke (u daljem tekstu: SDS), preko rukovodstva Skupštine srpskog naroda Republike Bosne i Hercegovine i predsjedništva SAO Semberija i Majevisa, zajedno i u dogovoru sa članovima Ratnog predsjedništva opštine Brčko, rukovodstvima u civilnim organima vlasti opštine Brčko, komandantom i članovima komande garnizona JNA u Brčkom, Teritorijalne odbrane SAO Semberija i Majevisa, Prve posavske brigade VRS i vojnih organa Istočnobosanskog korpusa VRS, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, Centra službi bezbjednosti Bijeljina i Stanice javne bezbjednosti Brčko (u daljem tekstu: SJB), te svjestan da je realizaciju ovako postavljenog zajedničkog plana i zacrtanih ciljeva stvaranja zasebne države bosanskih Srba, koje će provesti vojska i policija u sadejstvu i sa srpskim dobrovoljačkim jedinicama, jedino moguće provesti teškim i sistematičnim kršenjem odredbi međunarodnog humanitarnog prava progonom

muslimanskog i hrvatskog stanovništva, što ovaj plan čini udruženim zločinačkim poduhvatom, u kojem Đorđe Ristanić, svjestan plana i zacrtanih ciljeva, spreman da podrži i lično doprinese njihovom uspješnom provođenju, već u oktobru 1991. godine prihvata mjesto predsjednika skupštine Srpske opštine Brčko, i od decembra mjeseca 1991. godine u tom svojstvu učestvuje u stvaranju uslova za sprovođenje Uputstva glavnog odbora SDS o organizovanju i djelovanju srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima primjenom varijante „B“ tog uputstva o preuzimanju vlasti u opštini Brčko od strane SDS-a, kada započinje i sa aktivnostima angažovanja i pripreme srpskih dobrovoljačkih i paravojnih jedinica, pripreme Štaba teritorijalne odbrane, policije i saradnje sa JNA po zacrtanim smjernicama dogovorenim na sastancima Srpske demokratske stranke, kasnije Kriznog štaba i Ratnog predsjedništva opštine Brčko, koje jedinice će biti spremne za oružane napade na naselja koja nisu nastanjena srpskim stanovništvom, a u namjeri progona razoružavanjem, ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode, granatiranjem nebranjenih naselja i objekata za stanovanje, deportacijom i prisilnim preseljenjem, rušenjem objekata namijenjenih religiji, da bi od 29.04.1992. godine preuzeo aktivno rukovođenje Ratnim predsjedništvom, ignorišući zakone Socijalističke republike BiH u skladu sa „Uputstvom o organizovanju srpskog naroda...“ koje organizuje kao jednonacionalno te u svrhu realizacije takvog plana progona aktivno učestvuje u preuzimanju vlasti u opštini Brčko silom, koordiniranjem funkcije vlasti sa vojnim i policijskim organima na nivou opštine Brčko, SAO Semberija i Majevisa i Republike Srpske, u angažovanju jedinica JNA, Teritorijalne odbrane i policije SAO Semberija i Majevisa, policije Stanice javne bezbjednosti Brčko (SJB), dobrovoljačkih i paravojnih srpskih jedinica, kasnije Istočno bosanskog korpusa VRS, za izvođenje ratnih operacija u Brčkom, u pripremi, donošenju i izvršavanju odluka Ratnog predsjedništva o stvaranju materijalno-tehničkih uslova i logističke podrške za funkcionisanje vojske i policije, o imenovanju komandnog i rukovodnog kadra u vojsci i policiji, o mobilizaciji vojnih obveznika i njihovom angažovanju u vojnim jedinicama Teritorijalne odbrane Brčko, Brčanske brigade Istočnobosanskog korpusa VRS, angažmanu oficirskog kadra JNA u jedinicama VRS, o kontroli kretanja, lišavanja slobode i zatvaranja civila, o ostvarivanju kontinuirane komunikacije i saradnje sa organima vlasti

SAO Semberija i Majevisa i ogranima Srpske repubike BiH odnosno Republike Srpske, kojim radnjama je direktno doprinio realizaciji plana progona, što je za posljedicu imalo da su:

1. Dana 01.05.1992.godine, nakon što su artiljerijske jedinice JNA otpočele sa granatiranjem nebranijenih naselja, pretežno naseljenih Muslimanima i Hrvatima, Srpska teritorijalna odbrana u sadejstvu sa policijom SAO Semberija i Majevisa i srpskim dobrovoljačkim jedinicama započeli sa hapšenjem i lišenjem slobode civila nesrpske nacionalnosti po užem gradskom jezgru Brčkog, u naseljima: Kolobara, Mujkići, Meraje, Rosulje, iako za to nije bilo zakonskog osnova, da bi više stotina civila priveli pred Dom zdravlja Brčko gdje su izvršili razdvajanje žena, djece i staraca koje su transportovali u krug preduzeća „Laser“, u salu DTV „Partizan“, u Kasarnu JNA, a muškarce, među kojima i: Hadžić Ahmet zvani Papa, osoba Fazlić (Safet) zvani „Šumi“, Ibrahimović Denial, Terzić Ekrem, Terzić Enes, Terzić Muhamed, Kljukijević Mirko, Grčić Emir, Sarvan Semnum, Sejdić Mehmedalija, Ćumurović Šemsudin, Husrefović Sakib, Keserović Enver, Sejdić Esad, Muharemović Abdulah, Ramić Mensur, Ramić Meksud, Sejdić Sulejman, Slomić Sabrija, Bušatlić Salih, Husrefović Suad, Jukić Sead, Karić Tufik, Mušanović Zaim, Terzić Abdurahman, Rejzović Enver, RIST-01, Ćumurović Admir, Ćumurović Mirsad, Ukšin Ferid, Ćelosmanović Edin, Fazlić Safet, Ibrić Goran, Sejdić Fadil, Sejdić Esad, Poljo Senad, Fikret Arnautalić, Jasmin Arnautalić, Damir Arnautalić, protivpravno lišili slobode i zatvorili u Drvenu džamiju, a da im nisu saopšteni razlozi hapšenja, držeći ih bez hrane i sredstava za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba, da bi tu bili izloženi fizičkom i psihičkom zlostavljanju, nakon čega su zatvorenike, među kojima i : Terzić Abdurahman, Poljo Senad, Hadžić Ahmet zvani Papa, Ibrahimović Denial, osoba Fazlić (Safet) zvani „Šumi“, Terzić Ekrem, Terzić Enes, Terzić Muhamed, Husrefović Suad, Sejdić Sulejman, Kljukijević Mirko, Grčić Emir, Sarvan Semnum, Sejdić Mehmedalija, odvodili u podrum Doma zdravlja gdje su ih premlaćivali rukama, nogama i raznim predmetima po svim dijelovima tijela, kojom prilikom su ih ispitivali i od njih tražili da priznaju da su pripremali različite vrste zlodjela srpskom stanovništvu ili da odaju imena Muslimana koji su posjedovali oružje i bili članovi SDA, te imena ekstremista iz reda muslimanskog naroda, što je kod zatočenika izazivalo strah, ne samo za ličnu nego i za sudbinu njihovih

porodica, da bi u noći oko 4. na 5. maj 1992 godine, u ranim jutarnjim satima, u prostoru Drvene džamije, kada je u stanju psihičkog rastrojstva jedan od zatvorenika uzviknuo: „Kolju nas!“, a u nastaloj panici Turkušić Enes i Suljić Zikret zvani Kike potrčali prema prozoru u namjeri da pobjegnu, te Turkušić Enes uspio iskočiti i dati se u bijeg, Suljić Zikreta zvani „Kike“ , u momentu dok se nalazio na samom prozoru, ubio jedan od stražara pucanjem iz vatrenog oružja, čije tijelo je ekshumirano i identifikovano u masovnoj grobnici Gorice Brčko, da bi potom, približno najkasnije do 8. Maja 1992 godine, zatvorene civile iz Drvene džamije prisilno transportovali i zatvorili u prostore preduzeća „Laser“, u salu DTV „Partizan“, Kasarnu JNA i logor Luka u Brčkom,

2. Dana 1. maja 1992. godine, pa najkasnije do približno 8. maja 1992. godine srpska vojska, policija i srpske dobrovoljačke jedinice uhapsili i lišili slobode veći broj civila nesrpske nacionalnosti iz dijelova grada: Centar, Kolobara, Dizdaruša, Klanac, Mujkići, Meraje, Rosulje, Grčica, Novo Brčko, naselje „Š“, i drugih dijelova grada pretežno nastanjenih Bošnjacima i Hrvatima, te sa već prethodno lišenim slobode i transportovanim iz Drvene džamije i drugih zatočeničkih objekata, pod prijetnjom oružjem, zatvorili u krug i prostorije kasarne Garnizona JNA u Brčkom, iako za to nije bilo zakonskog osnova, a da im nisu saopšteni razlozi hapšenja, te ih, među kojima i : Ahmetbašić Adem, Aličehajić Sakib, M.A., Bešić Dževad, Čavalić Senahid, Ćumurović Šemsudin, Dedić Selim, Didić Enver, Divković Damir , Đuzel Kasim, Hodžić Halid, Ibranović Faruk, Ibrišević Sadik, Karamehić Selim, Kevrić Šefko, H.K., RIST-20, Kulović Ramiz, Margić Marko, Memišević Vekaz, Muharemović Abdulah, Muminović Said, Mustafić Elez, Novalić Mehmed, Ramić Mensur, Ramić Meksud, Sejdić Esad, Sejdić Sulejman, Tirić Muhamed, Toskić Samir, Vrebac Ladislav, Zukić Enes, Žilić Fahrudin, Slomić Sabrija, Klebić Sadik, Šabović Huso, Aljić Ferid, Ćumurović Admir, Karasuljić Sadik, Ahmetović Adnan, Karić Tufik, Ustaibrišević Hajrudin, Hadžić Nermina, Livadić Smajl, Pezerović Abdulah, Mujkanović Suad, Ibrić Goran, Sejdić Fadil, Halilović Ibrahim, Bikić Mehmed, Ćelosmanović Enes, Durić Ruža, Hibeljić Selim, Kahriman Senad, zatvorili u kino salu, vojni zatvor i druge prostorije koje su bile neuslovne za boravak velikog broja zatvorenika, bez dovoljno hrane i zadovoljenja osnovnih higijenskih potreba,

da bi, nakon razdvajanja više desetina civila, žena, djece i staraca, prisilno transportovali u Brezovo Polje a veći broj zatočenih u Garnizonu JNA među kojima i: Šefik Hasanović, Enver Džaferović, Ilija Mišić, Amir Novalić zvan „Fric“, Franjo Vugrinčić, Safet Kahrmanović zvan „Sarajka“, Admir Ćumurović, Sakib Bećirović, ispitivali i fizički premlaćivali rukama, nogama i raznim predmetima po svim dijelovima tijela, kojom prilikom su od zatvorenih civila tražili da priznaju da su pripremali različite vrste zlodjela srpskom stanovništvu, ili da odaju imena Muslimana koji su posjedovali oružje i bili članovi SDA, te imena ekstremista iz reda muslimanskog naroda, što je kod njih izazivalo snažni tjelesni, duševni bol i patnje da bi dana 4. Maja 1992 godine u krugu kasarne, ispred ulaza u kino salu, pucanjem iz vatrenog oružja ubili Kahrmanović Safeta zvanog „Sarajka“ i Vugrinčić Franju, čija tijela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Grčica, te ubili Aljić Begu zvan „Prša“ čije tijelo nije pronađeno, da bi potom zatvorene civile prisilno transportovali u logor Luka,

3. Dana 1. maja 1992. godine, pa najkasnije do približno 17.05.1992. godine srpska vojska, policija i dobrovoljačke jedinice, uhapsili veći broj civila nesrpske nacionalnosti iz užeg gradskog području Brčkog u naseljima: Kolobara, Klanac, Meraje, Ivici, Naselje solidarnosti, Burića Brdo, Ciganluk, Ficibajr, Đermanovići i drugim, pretežno naseljenim Muslimanima i Hrvatima, lišili ih slobode te privodili u zgradu SUP-a - Stanice javne bezbjednosti Brčko, zatvarajući ih u pritvorsku ćeliju broj 13 i u prostorije koje su bile neuslovne za boravak zatvorenika, držeći ih bez hrane i sredstava za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba a da im nisu saopšteni razlozi hapšenja, pa su tako

3.1 u vremenu između dana 01.05.1992 godine i 07.05.1992 godine ili približno u tom vremenskom periodu, pripadnici policije u pritvorskoj ćeliji broj 13 i prostorijama za ispitivanje u zgradi SUP-a više civila nesrpske nacionalnosti među kojima i: Fazlović Jasmin, Ribić Smail, Ljuca Rifat, Margić Marko, Osmić Rešad, Osmić Zejćir, Toskić Samir, Slomić Sabrija, Rešidović Azem, Brkić Redžep, Suljić Dževad, Moranjković Galib, Kalić Fuad, Dević Zdenko, Ibranović Faruk, Rifatbegović Muhamed, Tursić Sulejman, zlostavljali i mučili premlaćivanjem, rukama, nogama i raznim predmetima po svim dijelovima tijela, kojom prilikom su od njih tražili da priznaju da su pripremali različite vrste

zlodjela srpskom stanovništvu, ili da odaju imena Muslimana koji su posjedovali oružje i bili članovi SDA, te imena ekstremista iz reda muslimanskog naroda, nanoseći im time snažni tjelesni, duševni bol, patnje i strah,

3.2 U vremenu između dana 3. i 5. Maja 1992 godine, ili približno u tom vremenskom periodu, u noćnim satima, pripadnici policije, nakon što su izveli iz zgrade SUP-a zatvorene civile, Rifatbegović Muhameda i Tursić Sulejmana i dovezli ih na obalu rijeke Save na prostoru Luke Brčko, ubili Tursić Sulejmana pucanjem iz vatrenog oružja a Rifatbegović Muhameda odveli i ostavili u naselju Srpska varoš, da bi tijelo Tursić Sulejmana bilo ekshumirano u području Sremske Mitrovice, Republika Srbija, te identifikovano,

3.3 Dana 07.05.1992 godine, nakon premlaćivanja u prizemlju zgrade SUP-a pripadnici policije pucanjem iz vatrenog oružja ubili zatvorene: Karagić Seada, zv. Troglo i Novalić Amira zvani Fric, a kada se na prostoru ispred zgrade SUP-a lišeni slobode civil Jašarević Hasan dao u bijeg, ubili ga pucanjem iz vatrenog oružja, da bi pored same zgrade SUP-a pucanjem iz vatrenog oružja ubili civile Čaušević Rasima i Hadžić Ahmeta zvani Papa, čija tijela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Gorice,

3.4 Dana 07.05.1992 godine ili približno tog datuma, u neposrednoj blizini zgrade SUP-a, u Zanatskom centru, dok je fotoreporter agencije „Reuters“ fotografisao, pucanjem iz vatrenog oružja pripadnik vojske ubio Muzurović Hajrudina a pripadnik policije Kršo Huseina čija tijela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Gorice,

3.5 U prvoj polovini maja mjeseca 1992 godine, ili približno u tom vremenu, ispred prodavnice „Ideal“, u neposrednoj blizini zgrade SUP-a, pripadnik policije ubio Glinac Mehmeda, čije tijelo je ekshumirano i identifikovano u masovnoj grobnici Gorice,

3.6 Dana 07.05.1992 ili približno tog datuma, ispred zgrade SUP-a, nakon što je civila lišenog slobode, Josipa Lučića zvanog Pepa, policajac udario više puta palicom po vratu

i ramenu, i vrijeđao na nacionalnoj osnovi, te kada mu je skinuo lisice i rekao da može da ide, a ovaj potrčao u namjeri da napusti taj prostor, pucao mu u leđa, usljed čega je ovaj pao na tlo, nakon čega je prišao Lučić Josipu te ga dokrajčio pucanjem iz vatrenog oružja u potiljak iz neposredne blizine, čije tijelo je ekshumirano i identifikovano u masovnoj grobnici Grčica,

3.7 Dana 09.05.1992 godine, ili približno tog datuma, u zgradi SUP-a Brčko, u hodniku u prizemlju, policajci fizički zlostavljali zarobljene civile, Kartal Kasima i Kartal Rasima, udarajući ih po svim dijelovima tijela te ih ubili pucajući iz vatrenog oružja, čija tijela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Gorice,

4. Dana 04.05.1992.godine, u prijepodnevnim satima, nakon što su pripadnici srpske vojske u naselju Kolobara uhapsili i lišili slobode te prisilno doveli pred zgradu SUP-a civile, muškarce, među kojima i: Kasim Jemenidžić, Enes Plečić, Enes Jašarević, Šaban Omerović, Muhamed Keserović, Ismet Plakalo, Vlahovljak Ibrahim, Andrija Kifer, Salih Zahirović, Avdo Karić, Selim Huremović, Ibrahim Jemenidžić, Muharem Đuzel i Muhamed Kurtić, iako za to nije bilo zakonskog osnova, a da im nisu saopšteni razlozi hapšenja, te ih odmah potom uveli u prostor bilijar sale obližnjeg hotela „Posavina“, gdje im je naređeno da predaju sva dokumenta, sve vrijedne stvari, zlatne predmete i satove, nakon čega su ih policajci i pripadnici dobrovoljačkih jedinica počeli odvoditi u grupama po dvojica i trojica izvan hotela, pa kada su u zadnjoj grupi ostali Jemenidžić Ibrahim, Karić Avdo i Huremović Selim, pucanjem iz vatrenog oružja ubili Karić Avdu i Huremović Selima dok su njihova tijela i tijela odvedenih izvan zgrade hotela: Jemenidžić Kasima, Plečić Enesa, Jašarević Enesa, Omerović Šabana, Plakalo Ismeta i Zahirović Saliha pronađena, ekshumirana i identificirana u masovnoj grobnici Gorice, a tijelo Keserović Muhameda u masovnoj grobnici Grčica, dok posmrtni ostaci Vlahovljak Ibrahima i Kifer Andrije nikada nisu pronađeni,

5. Dana 04.05.1992.godine, u poslijepodnevnim satima, nakon što su pripadnici srpske vojske i srpskih dobrovoljačkih jedinica iz mjesne zajednice Đermanovići, naselja „Ciganluk“ i „Burića Brdo“ uhapsili i lišili slobode te prisilno doveli pred zgradu SUP-a

civile, muškarce, među kojima i: Ćorić Mustafa, Mujić Elmaz, Puhovac Abdurahman, Omerašević Ibrahim, Omerašević Avdo, Omerašević Omer, Mujkić Osman, Ajanović Hasan, Zahirović Mensur zv. Havana, Kombić Sadik, Gigović Reuf, Nakić Redžo, RIST-02, Lozić Željko, Mačić Ernest, Muharemović Mensur, Sejdić Salih, Grcić Emir, Suljagić Salih, dr Ćerimagić Džafer, Mujkić Dževad, iako za to nije bilo zakonskog osnova a da im nisu saopšteni razlozi hapšenja, uveli ih potom u prostor bilijar sale obližnjeg hotela „Posavina“, pa nakon što su im prišli policajci i pripadnici srpskih dobrovoljačkih jedinica te ih vrijeđali psovanjem i fizički maltretirali Ljaljić Sadika, Omerašević Ibrahima i Puhovac Avdu zvani "Madan", te ih natjerali da pod prijetnjom oružjem izađu na terasu hotela "Posavina" i pjevaju srpske nacionalističke pjesme, pucanjem iz vatrenog oružja ubili: Ljaljić Sadika, Ćorić Mustafu, Mujić Elmaza, Puhovac Abdurahmana, Omerašević Ibrahima, Omerašević Avdu, Mujkić Osmana, Ajanović Hasana, Zahirović Mensura zv. Havana, Kombić Sadika, Gigović Reufa i Nakić Redžu, čija tijela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Gorice,

6. Dana 1. maja 1992. godine, pa najkasnije do približno 8. maja 1992. godine, srpska vojska, policija i srpske dobrovoljačke jedinice, pod prijetnjom oružjem lišili slobode veći broj civila bošnjačke i hrvatske nacionalnosti iz dijelova grada: Centar, Kolobara, Dizdaruša, Klanac, i drugih dijelova pretežno nastanjenih Bošnjacima i Hrvatima i zajedno sa već prethodno lišenim slobode i transportovanim iz Drvene džamije i drugih zatočeničkih objekata nezakonito zatvorili u prostore sale Društva za tjelesno vaspitanje „Partizan“ među kojima i: Sadik Ibrišević, Sakib Bećirović, Salko Hibeljić, Selim Turšić, Muhamed Smajić, Rešad Turšić, Midhat Kučanin, Marko Margić, Said Muminović, Redžep Durmić, Bajro – Baka Durmić zv. Pane, Kasim Muminović, Smajl Radenica, Šehan Pečković, Enes Ćelosmanović, Subhija Hrlović, Selim Hibeljić, Senad Kahrman, Mujdanović Edin, prisilno ih dovodeći u prostor neuslovan za smještaj i boravak velikog broja zatvorenika, bez dovoljno hrane i zadovoljenja osnovnih higijenskih potreba, a da im nisu saopšteni razlozi lišenja slobode, sa nedovoljnom ili nepostojećom medicinskom pomoći, gdje su od strane pripadnika vojske i policije te dobrovoljačkih jedinica veći broj njih među kojima i: Margić Marko, Hibeljić Selim, Durmić Selim, Hadžaga Umišić, Ibrahim

Mujdanović bili izloženi fizičkom premlaćivanju rukama, nogama i raznim predmetima po svim dijelovima tijela, vrijeđanju prisilnim pjevanjem srpskih nacionalističkih pjesama što je kod zatvorenika izazivalo snažni tjelesni, duševni bol, patnje i strah, da bi dana 05. maja 1992. godine ispred sale DTV "Partizan", nakon postrojavanja ispred ulaza, pucanjem iz vatrenog oružja, policajci ubili Bećirević Sakiba zvani "Kibe", Durmić Bajru zv. Bake, Durmić Redžepa zv. Pane i Mujdanović Edina, čija tijela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Grčica,

7. Dana 1. maja 1992. godine, pa najkasnije do približno 9. maja 1992. godine srpska vojska, policija i srpske dobrovoljačke jedinice, pod prijetnjom oružjem lišili slobode veći broj civila Muslimana i Hrvata iz dijelova grada: Centar, Kolobara, Dizdaruša, Klanac, i drugih dijelova grada pretežno nastanjenih Bošnjacima i Hrvatima i zajedno sa već prethodno lišenim slobode i transportovanim iz Drvene džamije i drugih zatočeničkih objekata, nezakonito zatvorili u prostor trpezarije restorana Autotransportnog preduzeća "Laser" Brčko, među kojima i: Izudin Agić, RIST-03, Dževad Bešić, Kemal Sulejmanović, Damir Divković, Sakib Husrefović, Enver Rejzović, Rešad Rejzović, Enver Keserović, Ferid Poturak, Muhamed Tirić, Ladislav Vrebac, Muhamed Ramić, Fahrudin Žilić, Samir Pezerović, Sadik Klebić, Sead Jukić, Abdurahman Terzić, Omer Karić, Edin Čelosmanović, Safet Fazlić, Salih Fazlić, Salih Bušatlić, Hajrudin Ustaibrišević, Abdulah Pezerović, Smajl Pezerović, prisilno ih dovodeći u prostor neuslovan za smještaj i boravak velikog broja zatvorenika, bez dovoljno hrane i zadovoljenja osnovnih higijenskih potreba, a da im nisu saopšteni razlozi lišenja slobode, sa nedovoljnom ili nepostojećom medicinskom pomoći, gdje su od strane pripadnika policije veći broj njih prozivani sa već prethodno pripremljenog spiska uglednih brčanskih Muslimana i istaknutih članova Stranke demokratske akcije među kojima i: Sulejmanović Kemal, Ramić Muhamed, Divković Damir, osoba Muzafer po zanimanju bolničar, Rejzović Enver, Poturak Ferid, Klebić Sadik koji su bili izloženi fizičkom premlaćivanju rukama, nogama i raznim predmetima po svim dijelovima tijela, što je kod zatvorenika izazivalo snažni tjelesni, duševni bol, patnje i strah, da bi dana 09. maja 1992. godine, u prostorijama preduzeća "Laser", nakon fizičkog zlostavljanja udaranjem po svim dijelovima tijela, pucanjem iz

vatrenog oružja policajci ubili civila Sulejmanović Kemala čije tijelo je ekshumirano i identifikovano u masovnoj grobnici Gorice,

8. Dana 7. ili 8.maja 1992. godine, ili približno tih datuma, pa najkasnije do približno sredine mjeseca jula 1992 godine godine, srpska vojska, policija i srpske dobrovoljačke jedinice priveli i nezakonito lišili slobode više stotina civila nesrpske nacionalnosti u krug Luke Brčko koje su transportovali iz objekata u kojima su bili smješteni po prethodnom nezakonitom lišenju slobode: Drvene džamije, Garnizona JNA, Stanice javne bezbjednosti, sale DTV „Partizan“, preduzeća „Laser“, naselja Brezovo Polje kao i nakon hapšenja u dijelovima grada pretežno naseljenim Muslimanima i Hrvatima, među kojima i: Ahmetbašić Senad, Aličehajić Sakib, M.A., RIST-03, Bešić Dževad, Čanetović Kadrija, Čavalić Senahid, Ćumurović Šemsudin, Dedić Selim, Delić Salih, Didić Amir, Didić Enver, Divković Damir, Drapić Armin, Đuzel Kasim, Gaši Isak, Hasanović Šefik, Hodžić Halid, Husrefović Sakib, Ibranović Faruk, Ibrić Goran, RIST-04, Karamehić Selim, Keserović Enver, Kevrić Šefko, Konjić Fadil, Kučanin Midhat, Ljuca Rifat, Margić Marko, Medinić Fadil, Memišević Vekaz, RIST-12, Muharemović Abdulah, Muhić Suhbija, Mustafić Elez, Novalić Mehmed, Osmić Rešad, Osmić Zejćir, Pezerović Smajl, Poturak Ferid, Ramić Mensur, Ramić Meksud, Redžić Fadil, Rešidović Azem, Sejdić Esad, Sejdić Sulejman, Selimović Izudin, Smajlović Ahmet, RIST-05, Toskić Samir, Vrebac Ladislav, Zukić Enes, Žilić Fahrudin, RIST-06, RIST-01, RIST-07 i mnogi drugi, zatvorili ih u hangare i prostorije Uprave Luke Brčko, koje su bile neuslovne za boravak velikog broja zatvorenika, bez hrane i zadovoljenja osnovnih higijenskih potreba, bez pružanja medicinske pomoći a da im nisu saopšteni razlozi hapšenja, kojom prilikom su vršili pljačkanje njihove imovine prisiljavajući ih da po dolasku u logor predaju svoje lične stvari, a posebno dragocjenosti poput zlatnog nakita, satova i novca, oduzimajući im pri tome i lične isprave, gdje su od strane policije više desetina njih prozivali sa već prethodno pripremljenih spiskova uglednih pojedinaca iz bošnjačkog i hrvatskog naroda, istaknutih članova Stranke demokratske akcije, intelektualaca, stručnjaka, privrednika, među kojima i: Senada Ahmetbašića, Zejćira Osmića, Rešada Osmića, Muhameda Bukvića, Amira Didića, Mirsada Ćehajića, Nihada Jašarevića, H.K., Ahmeta Rešidovića, Azema Rešidovića,

Andriju Tufekčića, Nedžada Dizdarevića, Saliha Fazlića zvanog "Medan", Nasera Baftijarija, Sabita Arnautovića, Marka Margića, Iliju Mišića, Emira Ajanovića, Nermina Sarajlića, Faruka Ibranovića, RIST-04, Nazu Bukvić, Stjepana Itrića, Šefku Kevrića, Rifata Ljuca, Osmana Vatića, Midu Sajdović, Asima Novalića, Osmana Stranjca, Nijaza Ibrahimovića, Senada Radenicu, Admira Sarajlića, Ahmeta Ahmetaševića, RIST-07, Senada Polju, ispitivali ih u prostorijama uprave Luke Brčko kojom prilikom su ih mučili i fizički zlostavljali premlaćivanjem rukama, nogama i raznim predmetima: električnim kablovima, kundacima pušaka, policijskim palicama, drvenim bejzbol palicama, razbijenim staklenim bocama, solnom kiselinom, noževima, po svim dijelovima tijela, prisiljavajući ih da se međusobno udaraju, kojom prilikom su od njih tražili da priznaju da su pripremali različite vrste zlodjela srpskom stanovništvu, ili da odaju imena Muslimana i Hrvata koji su posjedovali oružje, Muslimana koji su bili članovi SDA, te imena ekstremista iz reda muslimanskog naroda, izlažući zatvorenike izuzetnom strahu i psihičkom stresu prisiljavajući ih da prenose tijela ubijenih sa mjesta počinjenih ubistava, da ih bacaju u rijeku Savu i ubacuju u kamione koji su organizovano tijela ubijenih odvozili izvan kruga logora "Luka", što je kod zatočenika izazivalo strah ne samo za ličnu, nego i za sudbinu njihovih porodica, čime su im nanosili snažne tjelesne, duševne bolove i patnje, vršili silovanje više zatočenih žena u prostorijama uprave Luke, među kojima i: S.V, N.H, RIST-10, RIST-12, prisiljavali tokom ispitivanja na seksualne radnje zatvorenike RIST-13 i M.A. i vršili druga seksualna zlostavljanja H.K., da bi više desetina zarobljenih civila nakon ispitivanja i premlaćivanja u prostorijama uprave Luke ili prozivanja i izvođenja iz hangara u kojima su bili smješteni, na prostor ispred hangara, te iznad slivnika-šahta za odvod otpadnih voda ispred hangara i iza zgrade hangara ubijali zatvorene civile pa su tako

8.1 Dana 07.05.2015 godine ili približno tog dana, nakon prozivanja i izvođenja ispred hangara, ubili pucanjem iz vatrenog oružja Ibrahimović Denijala, čije tijelo je ekshumirano i identifikovano u masovnoj grobnici Grčica,

8.2 Dana 8. maja 1992 godine ili približno tog datuma, nakon ispitivanja i fizičkog maltretiranja u prostorijama uprave Luke te izvođenja pred hangar iznad slivnika za

otpadne vode, pripadnik policije ubio, pucanjem iz vatrenog oružja, Ćumurović Jasminka zvaní Jašće, Seada Ćerimagića zvanog "Ćita", Hamzabegović Ramadana i Hamzabegović Hajrudina , čija tijela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Gorice,

8.3 Dana 9. maja 1992 godine ili približno tog datuma, nakon ispitivanja i višestrukog premlaćivanja ispred hangara pucanjem iz vatrenog oružja ubili Nazu Bukvić i njenog oca, Muharema Ahmetovića, a nakon premlaćivanja i mučenja ubili pucanjem iz vatrenog oružja Stipu Glavočevića čija tijela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Gorice te Novaliju Hodžića, čije tijelo nije pronađeno,

8.4 Dana 10.05.1992 ili približno tog datuma, nakon ispitivanja i višestrukog premlaćivanja odveli iza hangara i pucanjem iz vatrenog oružja ubili Akiba Hadžajlića, čije tijelo je ekshumirano i identifikovano u masovnoj grobnici Gorice,

8.5 dana 11.05.1992 ili približno tog datuma, nakon ispitivanja i višestrukog premlaćivanja u prostorijama uprave Luke, pucanjem iz vatrenog oružja ubili Mirsada Mujagića, čije tijelo nije pronađeno,

8.6 Dana 12.05.1992 ili približno tog datuma, nakon izvođenja iz hangara ubili pucanjem iz vatrenog oružja Midhata Bukvića, čije tijelo je ekshumirano i identifikovano u masovnoj grobnici Gorice,

8.7 U noći između 12. i 13. 05. 1992 godine, u hangaru, nakon što su psihički i fizički maltretirali Nihada Jašarevića i udarali ga drvenom palicom sa olovnim valjkom po glavi i čitavom tijelu, psujući mu i vrijeđajući ga, usljed kojeg premlaćivanja je preminuo, čije tijelo nije pronađeno,

8.8 Dana 14.05.1992 ili približno tog datuma, nakon što su Sulju Pezerovića prozvali i izveli ga iz hangara ubili ga pucanjem iz vatrenog oružja, čije tijelo nije pronađeno,

8.9 Dana 13 ili 14. maja 1992. godine ili približno tog datuma, nakon što su u logor privedeni i zatvoreni Smail Ribić i Đoko Stevanović, koji je pokušao pomoći Ribiću da ga kao Muslimana spasi izlaskom sa teritorije Brčkog, fizički i psihički ih maltretirali, udarajući ih po svim dijelovima tijela nogama, rukama i raznim predmetima, da bi onda, tako pretučene pucanjem iz vatrenog oružja ubili, čija tijela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Grčica,

8.10 Dana 15.05.1992. godine ili približno tog datuma, u krugu logora, nakon što su izvedeni zatvorenici gdje su trebali prenositi leševe ubijenih, izdvojili Hadžipa Pilića i ubili ga pucanjem iz vatrenog oružja, nakon čega njegovo tijelo nikada nije pronađeno.

8.11 Dana 16. ili 17. maja 1992. godine ili približno tog datuma, u krugu logora, nakon što je policajac Admira Kucalovića izveo iz hangara te više puta udarao drškom pištolja i vatrogasnim ašovom po svim dijelovima tijela, a ovaj ga molio i preklinjao da to ne čini, ne prestajući ga udarati dok nije polomio dršku ašova, te kada mu je naredio da trči u pravcu ulazne kapije logora, a ovaj se dao u trk, pucao u njega i ubio ga iz vatrenog oružja, čije tijelo je ekshumirano i identifikovano u masovnoj grobnici Gorice,

8.12 U vremenu između 07.05.1992 i sredine jula 1992 godine ili približno u tom periodu, u krugu logora ubili pucanjem iz vatrenog oružja više desetina zatvorenika među kojima i: Sejdo Saletović, Avdo Karić, Sead Karić, Fadil Mujić, čija tijela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Gorice, Elvedin Salkanović, čije tijelo je ekshumirano i identifikovano u masovnoj grobnici Grčica, te Adem Ademović, Rašid Bašić, Stjepan Itrić, Redžep Brkić, Željko Jankek, čija tijela nisu pronađena, da bi sve zatvorenike iz logora Luka, približno najkasnije tokom prve polovine jula mjeseca 1992 godine, pod pratnjom vojnih i policijskih snaga, premjestili organizovanim transportom, autobusima, u koncentracioni logor Batković, gdje je nastavljeno njihovo nezakonito lišenje slobode i zadržavanje sve do obavljanja konačnih radnji progona putem razmjene sa vlastima

Republike Bosne i Hercegovine i deportovanja na prostore pod kontrolom Armije BiH ili u treće zemlje,

9. Počev od 1. maja 1992. godine, pa najkasnije do približno 31.12.1992. godine u gradskom području Brčkog srpska vojska, policija i srpske dobrovoljačke jedinice upadali u stanove i kuće Muslimana i Hrvata, istjerivali ih, oduzimali dragocijenosti i drugu imovinu, kojom prilikom su ubijali civile pa su tako

9.1 Dana 04. Maja 1992 godine, ispred zgrade opštine Brčko, policajac pucanjem iz vatrenog oružja ubio civila Žilić Asiju, čije tijelo je ekshumirano i identifikovano u masovnoj grobnici Gorice,

9.2 Dana 04. Maja 1992 godine, u MZ Đermanovići, naselju Ciganluk, u ranim poslijepodnevnim satima, u dvorištu ispred kuće Sulejmanović Hajrudina, ubili pucanjem iz vatrenog oružja civile Miščić Azema, Sulejmanović Hajrudina i Gluhić Nedžada, čija tijela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Gorice,

9.3 Dana 07.05.1992.godine u naselju Mujkići, u dvorištu Begović Galiba, ubili pucanjem iz vatrenog oružja Begović Galiba, Preljević Šeću, Čelosmanović Omera i Pekić Amira, čija tijela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Gorica, i Preljević Anisa, čije tijelo je ekshumirano i identifikovano u masovnoj grobnici Grčica,

9.4 Dana 7.05.1992. godine, ili približno tog datuma, ispred zgrade pošte u Brčkom, fizički i psihički zlostavljali Arnautalić Jasmina kome su naredili da skine svu garderobu sa sebe i tako obnaženog ubili pucanjem iz vatrenog oružja čije tijelo je ekshumirano i identifikovano,

9.5 U noći 20. na 21.06.1992 godine, u naselju Mujkići, u porodičnoj kući RIST-08, ubili pucanjem iz vatrenog oružja Jukić Sadika, jednu stariju žensku osobu i jedno dijete, čija tijela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici Grčica, a u sobi na spratu kuće silovali RIST-15, nakon čega su je protivpravno lišili slobode i odveli u sjedište

Interventnog voda u kuću Rejzovića u Brčkom gdje su nastavili sa silovanjem, a RIST-08 jedan od policajaca odveo u stan na adresi Ice Volovskog i držao je protivpravno zatvorenu nekoliko dana,

9.6 Krajem mjeseca juna ili početkom jula 1992.godine, ili približno u tom periodu, u prostorijama kuće porodice Rejzović u Brčkom, gdje je bio smješten Interventni vod SJB, nakon što su pripadnici te jedinice protivpravno lišili slobode i prisilno doveli RIST-09, držeći je zatvorenu najmanje 10 do 15 dana, uskraćujući joj slobodu kretanja i obavezujući je na prisilni rad na način što je morala čistiti, prati, spremati kuću i pripremati hranu za sve pripadnike jedinice, uz stalnu prijetnju da će je, ukoliko pokuša pobjeći, ubiti ili da će učiniti nešto nažao njenom bratu za koga su znali gdje se nalazi u Brčkom, u više navrata silovali RIST-09, a kada je dio pripadnika Interventnog voda SJB preselio u kuću koja se nalazila u blizini kuće Mileta Bolera u Brčkom, sa kojima je i RIST-09 bila prisiljena preseliti, držeći je zatvorenu i u ovoj kući, uskraćujući joj i dalje slobodu kretanja i obavezujući je na isti prisilni rad, uz stalnu prijetnju da će je, ukoliko pokuša pobjeći, ubiti ili da će učiniti nešto nažao njenom bratu, i u ovoj kući je u više navrata silovali, da bi joj, nakon nekoliko dana jedan od policajaca iz Interventnog voda pomogao da bude puštena na slobodu i potom napusti Brčko,

10. Dana 1. maja 1992. godine, pa najkasnije do 17. juna 1992 godine, srpska vojska, policija i srpske dobrovoljačke jedinice, protivpravno lišili slobode više stotina civila nesrpske nacionalnosti: starijih osoba, muškaraca, žena i djece i prisilno preselili prevozeći ih organizovano, autobusima, u naselje Brezovo Polje na području Brčkog, među kojima i : Mustafić Elez, Ibrahimović Nijaz, Pehlić Hasan, Kombić Bahrija, Mešković Salih, Husrefović Suad, Ibrahimović Avdo, Sulejmani Hajrudin, Sulejmani Suad, RIST-10, N.H., Redžić Fadil, Halilović Ibrahim, Gaši Faruk, Fazlić Safet, Hadžiegrić Sulejman, RIST-20, Mustafić Elez, a da im nisu saopšteni razlozi hapšenja, te ih smjestili u neuslovnim prostorima u kuće sa već nastanjenim mještanima, bez dovoljno hrane i odgovarajućih smještajnih uslova, uskraćujući im slobodu kretanja, obavezujući ih da se svakodnevno javljaju predstavnicima srpske vojske a bez mogućnosti slobodnog

napuštanja tog naselja, uz zabranu okupljanja u grupe veće od tri osobe, gdje su od strane pripadnika vojske i policije bili izloženi stalnoj provjeri zabrane slobodnog kretanja po naselju te obaveze svakodnevnog prijavljivanja muškaraca u prostorije sportske dvorane, nakon čega su približno 17.juna 1992 godine sve muškarce muslimanske nacionalnosti prisilno transportovali u Logor Luka u Brčkom a sve preostale stanovnike muslimanske nacionalnosti, žene djecu i starce, deportovali na prostore pod kontrolom Armije BiH u području Caparda, opština Kalesija,

11. Približno krajem mjeseca juna i početkom jula 1992. godine srpska vojska miniranjem u jednom danu, u kratkom vremenskom razmaku, srušila vjerske i kulturne objekte, prepoznatljive kao duhovno i kulturno naslijeđe Muslimana: Bijelu džamiju i Drvenu džamiju u naselju Kolobara, Savsku džamiju u naselju Konačko brdo nakon čega je teren sa prostora istih raščišćen na način što su sav preostali materijal utovarili građevinskim mašinama pripadnici inženjerije Prve posavske brigade VRS i prevezli na otpadne deponije od kojih i dio na prostor masovne grobnice Grčica gdje su pronađeni artefakti ostataka dijelova džamija prilikom obavljanja ekshumacije od strane istražnog tima i vještaka MKSJ,

Dakle,

U okviru široko rasprostranjenog i sistematičnog napada usmjerenog na civilno stanovništvo, znajući za taj i takav napad, i svjestan da njegove radnje predstavljaju dio tog napada sa diskriminatorskom namjerom, kao učesnik udruženog zločinačkog poduhvata više osoba, u cilju progona muslimanskog i hrvatskog stanovništva na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, izvršio progon i to u radnjama opisanim:

- **pod tačkom 1.** - ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem i drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, oduzimanjem prava na pravično i nepristrasno suđenje,

- **pod tačkom 2.** - ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem i drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, oduzimanjem prava na pravično i nepristrasno suđenje,
- **pod tačkama 3., 3.1, 3.2, 3.3, 4.4, 5.5, 3.6 i 3.7** - ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem i drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, oduzimanjem prava na pravično i nepristrasno suđenje,
- **pod tačkom 4.** - ubistvima, prisilnim nestankom, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, oduzimanjem prava na pravično i nepristrasno suđenje,
- **pod tačkom 5.** - ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem i drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, oduzimanjem prava na pravično i nepristrasno suđenje,
- **pod tačkom 6.** - ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem i drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, oduzimanjem prava na pravično i nepristrasno suđenje,
- **pod tačkom 7.** - ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem i drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, oduzimanjem prava na pravično i nepristrasno suđenje,
- **pod tačkama - 8.,8.1, 8.2, 8.3, 8.4, 8.5, 8.6, 8.6, 8.7, 8.8, 8.9, 8.10, 8.11, 8.12** - ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, mučenjem i drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, oduzimanjem prava na pravično i nepristrasno suđenje,

- **pod tačkama 9.0, 9.1, 9.2, 9.3, 9.4, 9.5, 9.6** - ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim lišenjem slobode, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, oduzimanjem prava na pravično i nepristrasno suđenje,
- **pod tačkom 10.** - zatvaranjem i drugim teškim lišenjem slobode, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, prisilnim preseljenjem stanovništva,
- **pod tačkom 11.** - uništavanjem kulturnih, historijskih i religijskih spomenika koji su kao kulturno i duhovno naslijeđe naroda pod posebnom zaštitom međunarodnog prava,

čime bi,

počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZBiH, u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.

****

Na osnovu odredbe iz člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, troškovi krivičnog postupka iz člana 185. stava 2. tačke a. do f. ZKP BiH, kao i nužni izdaci optuženog i nužni izdaci i nagrada branitelja, padaju na teret budžetskih sredstava.

****

Na osnovu odredbe iz člana 198. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećeni se sa imovinsko-pravnim zahtjevima upućuju na parnicu.

O b r a z l o ž e n j e

I. TOK KRIVIČNOG POSTUPKA

A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 19.11.2015. godine, potvrđenom dana 01.12.2015. godine, optuženom Đorđu Ristaniću je na teret stavljeno da je, na način opisan u dispozitivu optužnice, počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti 172. stav 1. tačka h) u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.
2. Glavni pretres u ovom predmetu je počeo dana 15.03.2016. godine čitanjem optužnice Tužilaštva BiH te izlaganjem uvodnih riječi Tužilaštva.
3. Tokom glavnog pretresa pred ovim pretresnim vijećem izvedeno je ukupno 374 materijalna dokaza Tužilaštva i 14 materijalna dokaza odbrane, te je saslušano 148 svjedoka i 3 vještaka optužbe, kao i 11 svjedoka odbrane, a popis izvedenih dokaza nalazi se u okviru Anexa I ove presude, koji čini njen sastavni dio.
4. Glavni pretres je okončan 05.07.2022. godine, nakon čega je dana 27.09.2022. godine izrečene prvostepena presuda.

B. DOKAZNI POSTUPAK

Dokazi Tužilaštva i odbrane

5. U toku dokaznog postupka, kao svjedoci optužbe saslušani su: Mustafa Ramić, Ibrahim Ramić, Munib Jusufović, Mirsad Haseljić, Ivan Krdelj, Novalija Fazlović, Boro Kaurinović, Fadil Redžić, Rade Danilović, Milan Novaković, Mirko Blagojević, Miloš Blagojević, Dragan Đurđević, Miljan Krstić, Aco Pantić, Tufik Karić, Abdulah Muharemović, Sakib Husrefović, Esad Sejdović, Huso Šabović, Abdurahman Terzić, Selim Hibeljić, Selim Karamehić, Amir Didić, Petar Kaurinović, Samija Adamović, Cvjetko Ignjić, Dragiša Tešić, Risto Lugonjić, Tomislav Ropčević, Mensur Muharemović, Željko Lozić, Marko Margić, Izudin Agić, Anđelka Arnautalić, Petar Đokić, Stojan Vasiljević, Merid Ljuca, Ratko Abadžić, Dragan Markov, Mirsad Bećirović, Šemsudin Ćumurović, Sakib Ahmetović, Fadil Ajdinović, Šuhra Ahmetović, Ramiz Ahmetović, M.A., Slavoljub Bašić,

Nedžad Bešić, Rusmir Begović, Mehmedalija Brkić, Žarko Ćosić, Dragan Božić, Sofren Brkić, Mirza Čaušević, Selim Dedić, Armin Drapić, Smail Radenica, Ferid Ukšin, Fadil Puhovac, Salih Delić, Suad Sulejmani, Edin Ćelosmanović, Abdulah Pezerović, Sulejman Hadžiegrić, Ibrahim Jemenidžić, Samir Pezerović, Smail Pezerović, Senija Glinac, Ifeta Ajanović, Zumreta Džaferović, Šefik Hasanović, Fahrudin Ćumurović, Mirsad Ćumurović, Zlata Džomba, Sabina Žilić, Sadik Karasuljić, Ernest Mačiš, Fuad Kalić, Enver Hasanefendić, Branko Gajić, Milivoje Golubović, Zoran Jović, Senad Kahriman, H.K., Miodrag Zeljić, Fadil Sejdić, Sadik Klebić, Faruk Gaši, Mehmed Pomaković, Azem Rešidović, Rešad Rejzović, Suad Ramović, Nikica Mitrović, Luka Vasiljević, Konstantin Simonović, Damir Plečić, Senahid Morankić, Hajrudin Omerović, Marica Murselović, Faruk Ibranović, Sabahudin Islamović, Pero Marković, Zdravko Ljubinković, Elvir Karić, Ramiza Fetahović, Sadik Ibrišević, Mladen Lukić, Midhat Islamović, Mjera Mujkić, Hazim Huseljčić, Isak Gaši, Dragan Pantelić, Miodrag Pajić, Boro Stević, Milan Stević, Jasmin Fazlović, Dragomir Todorović, Nemanja Ostojić, Ferid Poturak, Mensur Ramić, Meksud Ramić, Senad Poljo, Kasim Đuzel, Hajrudin Ustaibrišević, Zoran Miljanović, Dubravko Radić, Borislav Mitrović, Zaim Mušanović, Drago Perić, Stako Stakić, Simeun Ćuturić, zatim svjedoci pod pseudonimima: „RIST-01“, „RIST-03“, „RIST-05“, „RIST-06“, „RIST-07“, „RIST-09“, „RIST-10“, „RIST-13“, „RIST-15“, „RIST-18“, „RIST-20“, „RIST-21“, „RIST-22“, „RIST-23“, „RIST-24“, „RIST-25“, te vještak Ismet Katana-forenzičar za grafološko vještačenje, i vještaci- specijalisti za sudsku medicinu Rifat Kešetović i Vedo Tuco.

6. U skladu sa odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH, pročitani su iskazi svjedoka: Nijaza Ibrahimovića, Sima Ignjića, V.S. ¹, Mitra Stevanovića, Dušana Kokanovića, Sakiba Aličehajića, Saliha Bušatlića, Muharema Đuzel, Izete Tursić, Kadrije Ćanetovića, Osmana Husetovića, Abida Junuzovića, Bože Đokića, Zejćira Osmića, Nisvete Zahirović, Aleksandra Stevanovića, Mevle Kombić, Devke Mujić, Luke Simića, Envera Rejzovića, Slavka Pejića, Elme Mujić, Sulejmana Sejdića, Ilije Pajića, Adema Ahmedbašića, Gorana Ibrića, Envera Keserovića, Suhbije Muhić, Fadila Medinića, Enesa Zukića, RIST-02,

---

¹ Na ročištu donesena odluka o isključenju javnosti prilikom čitanja iskaza svjedoka.

Biserke Omerešević, Ibrahima Halilovića, Rifata Ljuce, Jusufa Alića, Miodraga Ajdukovića, Envera Didića i „RIST-40“.

7. Spisak provedenih dokaza Tužilaštva, kako subjektivnih tako i materijalnih, naveden je u Aneksu I ove presude.

8. U toku dokaznog postupka odbrana optuženog Đorđa Ristanića je kao svjedoke odbrane saslušala: Slavka Maksimovića, Lazara Mirkića, Stevana Stevića, Momira Crnića, Ljubišu Lazića, Obrena Markovića, Čedomira Karanovića, Vlajka Tanića, Radislava Rogana, Stevana Nedića i Zorana Bogdanovića. Spisak saslušanih svjedoka, te provedenih materijalnih dokaza odbrane optuženog Ristanića također je naveden u Aneksu I ove presude.

C. ZAVRŠNE RIJEČI

1. Završne riječi Tužilaštva Bosne i Hercegovine

9. Tužilaštvo BiH je u svom završnom izlaganju iznijelo analizu provedenih dokaza koji prema stavu optužbe van svake razumne sumnje potvrđuju da je isti u okviru široko rasprostranjenog i sistematičnog napada usmjerenog na civilno nesrpsko stanovništvo općine Brčko, kao učesnik udruženog zločinačkog poduhvata, preduzeo radnje u cilju progona nesrpskog civilnog stanovništva sa ovog područja. Prije svega, Tužilaštvo je kroz relevantnu dokumentaciju i iskaze svjedoka opisalo atmosferu koja je vladala na teritoriji općine Brčko prije izbijanja sukoba, ističući politička zbivanja u tom periodu, a koja su bila usmjerena na preuzimanje vlasti u Brčkom od strane SDS-a te provođenje plana oslobođenja Brčkog od Muslimana i Hrvata. Tužilaštvo je istaklo da provedeni dokazi ukazuju na zaključak da je navedeni plan bio razrađen na nivou najvišeg rukovodstva SDS-a, te da je realizovan uz pomoć civilnih i vojnih struktura, kako postojećeg kadra JNA, tako i paravojnih formacija koje su za te svrhe angažovane, i to da je realizovan u nekoliko faza: rušenjem mostova na rijeci Savi kako bi se prekinula komunikacija sa Republikom Hrvatskom, uspostavom nove strukture vlasti u općini Brčko,

rušenjem svih vjerskih objekata koji su pripadali muslimanskom i hrvatskom narodu, promjenom naziva ulica, trgova kojima treba dati isključivo srpski nazivi.

10. Tužilaštvo kao ključni dokument na kojem se zasniva navedeni plan uspostavljanja srpske vlasti na području općine Brčko, ističe Uputstvo za organizaciju aktivnosti organa srpskog naroda u BiH u vanrednim situacijama, koje je trebalo biti provedeno po mjerilima zacrtanim u „Strateškim ciljevima srpskog naroda“, usvojenim na sjednici Skupštine Srpske republike BiH od 12.05.1992. godine. Shodno navedenom uputstvu, Tužilaštvo ističe da je općina Brčko potpadala u drugu grupu (varijantu B), pa je u cilju provedbe tog uputstva, prvo formirana Srpska općina Brčko u decembru 1991. godine, zatim je početkom aprila 1992. godine formiran krizni štab, a 29.04.1992. godine Ratno predsjedništvo općine Brčko, kao organi koji će provoditi odluke i uputstva SDS-a na ovom području.

11. Tužilaštvo ističe da je među članovima Kriznog štaba koji je u Brčkom djelovao relativno kratko, bio i predsjednik srpske općine Brčko, optuženi Đorđe Ristanić, koji je u to vrijeme bio i zastupnik u Skupštini općine Brčko, a da je potom imenovan za predsjednika Ratnog predsjedništva, a u čiji sastav su pored njega, ušli svi čelni ljudi iz stranke SDS-a na području ove općine. U nastavku završne riječi Tužilaštvo je elaboriralo osnivanje i rad Kriznog štaba i potom Ratnog predsjedništva općine Brčko, te doprinos djelovanja ovih tijela u dešavanjima na području ove općine u inkriminisanom periodu, kao ulogu optuženog Ristanića u svemu tome.

12. Pa tako Tužilaštvo ističe da je centralna uloga kriznih štabova bila da se osigura koordinacija i aktivnosti policije, T.O., vojnih i paravojnih formacija sa politikom stranke i vlade, te da je sastav Kriznog štaba općine Brčko najbolji primjer koji odražava koordinirajuću ulogu ovog tijela. Karakteristično za općinu Brčko je to da je neposredno pred početak ratnih događanja, dana 29.04.1992. godine odlukom Skupštine srpske općine Brčko, formirano Ratno predsjedništvo, koje je u osnovi nastavilo sa aktivnostima Kriznog štaba, u skladu sa uputstvima o radu i ovlaštenjima Skupštine, dok se ne stvore mirnodopski uslovi života, naglašavajući da su oba ova tijela imali obavezu koordiniranja i usklađivanja svog rada sa Predsjedništvom SAO Semberija i Majevisa. Odluke,

zaključci te aktivnosti optuženog Đorđa Ristanića kao predsjednika Ratnog predsjedništva općine Brčko, prema stavu Tužilaštva su pokazatelj da je ovaj organ imao stalnu komunikaciju sa Predsjedništvom SAO Semberija i Majevice, dok navodi i bilješke iz rokovnika optuženog ukazuju na njegovu vrlo intenzivnu saradnju, koordinaciju i aktivno učešće u radu Predsjedništva SAO Semberija i Majevice kao i na učešće u neposrednim aktivnostima ovog organa tokom početka i prvih ratnih operacija u Brčkom.

13. Tužilaštvo navodi da je Ratno predsjedništvo općine Brčko, djelujući kao najviši organ civilne vlasti u općini, odigralo vodeću ulogu u provođenju Strateškog plana i ciljeva, tako što je upravljalo i koordinisalo aktivnostima policije, vojske i općinskih organa, pritom naglašavajući da su funkcije i uloge optuženog Đorđa Ristanića (predsjednik Skupštine srpskog naroda, predsjednik Ratnog predsjedništva i Ratnog povjereništva) te preminulog dr. Milenka Vojnovića zv. Belog (predsjednik SDS-a Brčko i poslanik u Skupštini Srpske republike BiH odnosno Republike Srpske) istima davale potpunu moć.

14. Tužilaštvo dalje navodi da je Ratno predsjedništvo općine Brčko održalo više sjednica na kojima je doneseno niz važnih odluka i naredbi koje su provođene u praksi. Odluke su izrađivane u pismenom obliku, zavođene u protokol, i iste su potpisivane od strane optuženog, te naknadno verifikovane na sjednici održanoj dana 14.05.1992. godine. Jedna od važnijih odluka ovog tijela iz tog perioda, prema stavu Tužilaštva je odluka o ograničenju kretanja izdavanjem propusnica od 03.05.1992. godine. Tužilaštvo je naglasilo da primjerak ove odluke nije pronađen, ali da izdate propusnice na osnovu te odluke, a koje su uložene kao dokaz optužbe, potvrđuju da su se odluke Ratnog predsjedništva općine Brčko donosile u pismenom obliku i da su uredno protokolisane.

15. Činjenica da je takve odluke optuženi potpisivao i provodio u početnom periodu od osnivanja Ratnog predsjedništva dana 29.04.1992. godine pa do 14.05.1992. godine, a u kojem periodu je evidentiran najveći broj smrtnih posljedica za civilno nesrpsko stanovništvo u Brčkom, prema stavu Tužilaštva ukazuje na postojanje znanja i svijesti optuženog o svim bitnim događajima u okviru čvrste strukture vladanja, te o odlučivanju o najbitnijim pitanjima za status i sudbinu nesrpskog civilnog stanovništva područja općine Brčko. Tužilaštvo naglašava da Ratno predsjedništvo nije ništa preduzelo u pravcu

utvrđivanja odgovornosti počinioca zlodjela prema nesrpskom civilnom stanovništvu, a da to potvrđuje jedan od glavnih dokumenata: Pregled događaja i stanja, sa ocjenom postignutog stepena izvršenja Ratnog predsjedništva, a koji govori o rekonstrukciji onoga što se desilo tokom masovnih ubistava nesrpskih civila u maju i junu 1992. godine, i koji dokument prema stavu Tužilaštva svjedoči o ulozi koju je u tome imalo Ratno predsjedništvo općine Brčko i optuženi Ristanić, kao predsjednik tog tijela.

16. Nadalje, činjenica da je Ratno predsjedništvo tek naknadno, dana 14.05.1992. godine verificovalo bez rasprave i bilo kakvih primjedbi, sve donesene odluke, zaključke i naredbe, prema stavu Tužilaštva ukazuje na postojanje potpunog povjerenja u radnje i postupke koje je u ime Ratnog predsjedništva činio optuženi Ristanić, naglašavajući da je optuženi na sjednicama koje su nakon toga uslijedile, imao vodeću i odlučujuću ulogu u radu ovog organa.

17. Tužilaštvo naglašava da su se na sjednicama Ratnog predsjedništva, koje su se održavale skoro svakodnevno, razmatrala sva bitna pitanja u vezi sa pripremom i vođenjem ratnih operacija za preuzimanje vlasti silom u Brčkom, pa je tako na prvoj, konstituirajućoj, sjednici razmatreno pitanje mobilizacije i aktiviranja vojnih obveznika iz reda rezervista i aktivnih vojnih lica, pripreme medicinskog osoblja i organizacije medicinske službe, pripreme i rada kuhinje i pekare te pitanje funkcionisanja vodovoda.

18. Tužilaštvo u nastavku svog završnog izlaganja ističe kako je Ratno predsjedništvo srpske općine Brčko imalo de facto nadležnost nad policijom i da je vršilo koordinaciju njenog rada, a što proizlazi iz činjenice da je donijelo odluku o postavljenju Dragana Veselića na poziciju načelnika SJB Brčko, što je tek naknadno verificovano formalnim izborom i postavljenjem od strane MUP-a RS. Istovremeno, Tužilaštvo naglašava da je SJB Brčko na čelu sa načelnikom Draganom Veselićem, koji je ujedno bio i član Ratnog predsjedništva, bila potčinjena CSB Bijeljina, a ovaj organ Predsjedništvu SAO Semberija i Majevice, koje je bilo aktivno uključeno u sva zbivanja u Brčkom. Navedena koordinacija sa Predsjedništvom SAO Semberija i Majevice, prema stavu Tužilaštva ogledala se u stalnim kontaktima i prisustvovanju optuženog sjednicama ovog organa. Tužilaštvo ističe da je SJB Brčko provela niz odluka Ratnog predsjedništva općine Brčko, a potom navodi

da je CSB Bijeljina, koji je provodio instrukcije Predsjedništva SAO Semberija i Majevisa, redovno izdavao naredbe i instrukcije SJB Brčko.

19. Pored navedenih aktivnosti, Ratno predsjedništvo srpske općine Brčko imalo je usku interakciju i sa vojnim strukturama na općinskom nivou, a na šta upućuje činjenica da su predstavnici Garnizona JNA, kasnije VRS, a i poseban član ispred Štaba teritorijalne odbrane, bili članovi Ratnog predsjedništva i da su prisustvovali sjednicama ovog organa, zatim činjenica da je optuženi Ristanić, kao predsjednik Ratnog predsjedništva općine Brčko, održavao stalne sastanke sa komandama i najužim rukovodstvima vojnih jedinica, kako u početku ratnih operacija, tako i tokom cjelokupnog vremenskog perioda obuhvaćenog optužnicom. Navedeni kontakti su u početku bili sa komandantom Garnizona JNA u Brčkom, a potom i komandantom i starješinama Prve posavske – brčanske brigade VRS. Pored vojske u Brčkom, odmah po otpočinjanju ratnih dejstava aktivno je djelovao i Interventni vod SJB Brčko, koji je bilo pod komandom načelnika Dragana Veselića, a koji je ostvarivao stalnu saradnju sa optuženim Ristanićom, a što prema stavu Tužilaštva proizlazi iz održanih sastanaka, kojima je prisustvovao i komandni kadar svih vojnih jedinica. Na navedenim sastancima su raspravljana sva važna pitanja, koja su potom raspravljana i u okviru tačkaka dnevnog reda i na sjednicama Ratnog predsjedništva, a nakon čega je uslijedilo donošenje svih važnih odluka u vezi podrške i stvaranje potrebnih uslova za neometano i efikasno djelovanje vojske i policije u ratnim uslovima na području općine Brčko.

20. Tužilaštvo također navodi da je Ratno predsjedništvo općine Brčko u svom radu bilo vezano za odluke Predsjedništva SAO Semberija i Majevisa, koji organ je imao aktivnu ulogu u svim ratnim događajima u Brčkom, počev od sjednica koje su održavane neposredno pred početak rata u Brčkom pa tako i tokom rata, kada je vršio analize ratnih operacija i aktivnosti jedinica vojske i policije te donosio odluke vezane za vođenje ratnih operacija na području Brčkog, a skoro svim sjednicama je prisustvovao optuženi Ristanić kao predsjednik Ratnog predsjedništva, te je upravo on bio spona između ova dva organa vlasti. S obzirom da je Predsjedništvo SAO Semberija i Majevisa de facto bilo viša vlast u odnosu na općine u njenom sastavu i na različite načine upoznavalo općine sa svojim

odlukama, to je prisustvo optuženog Ristanića na sjednicama ovog organa bilo način kontinuirane transmisije zadataka sa ovog organa na Ratno predsjedništvo općine Brčko. O odlukama Predsjedništva SAO Semberija i Majevisa, članovi Ratnog predsjedništva srpske općine Brčko su bili obavještavani preko Milenka Vojnovića zv. Beli, koji je prisustvovao sastancima ovog organa u Bijeljini i Ugljeviku zajedno sa optuženim Ristanićem, gdje su se donosili zajednički stavovi.

21. Tužilaštvo nalazi da iz uložene materijalne dokumentacije proizilazi da je preminuli Milenko Vojnović zv. Beli bio sprovoditelj politike Skupštine srpskog naroda u Brčkom dok je zadatak optuženog Ristanića bio da sprovde u djelo zaključke predsjedništva SAO Semberija i Majevisa, i to kroz rad i donošenje odgovarajućih odluka Ratnog predsjedništva odnosno Izvršnog odbora općine Brčko.

22. Ratno predsjedništvo je podnosilo i izvještaje o svom radu, pa je takav jedan sačinjen i u junu 1992. godine, a isti je lično potpisao optuženi Ristanić, a na osnovu čega, prema stavu Tužilaštva proizilazi zaključak da su relevantni organi Republike Srpske bili obavješteni o dostignutom stepenu izvršenja mjera i aktivnosti na provođenju zacrtanih ciljeva na preuzimanju i organizaciji vlasti i aktivnostima vojske i policije. Naime, u navedenom su dokumentu opisane sve radnje priprema za rat obavljene kroz aktivnosti rukovodstva SDS-a, podrške JNA na dislociranju artiljerijskog naoružanja u okolna srpska sela, izvršene mobilizacije srpskog stanovništva te njihovom ilegalnom i tajnom naoružavanju. Ovaj dokument potvrđuje sve relevantne podatke iz ratnog rokovnika-dnevnika optuženog Ristanića, pa se tako potvrđuju ključni dokazi da je uoči samog početka rata, dana 29.04.1992. godine održana sjednica Skupštine srpskog naroda općine Brčko, čiji predsjednik je bio optuženi Ristanić i na kojoj je izabrano Ratno predsjedništvo s njim na čelu. U navedenom dokumentu se također spominju sve vojne jedinice koje su kao srpske snage angažovane u inkriminisanom periodu u Brčkom, i koje zauzele ključne objekte u gradu dana 02.05.1992. godine.

23. Imajući u vidu da su napadi srpske vojske, milicije i dobrovoljačkih jedinica na naselja Brčkog u kojima je živjelo nesrpsko stanovništvo, suštinski predstavljali dio provedbe Strateškog plana najvišeg rukovodstva Srpske Republike BiH i na području

općine Brčko, te da je optuženi Đorđe Ristanić kao predsjednik Ratnog predsjedništva sa najvišim položajem u općini Brčko, imao kontakte sa vojskom i svoje aktivnosti obavljao u okviru najužeg političkog, vojnog i policijskog rukovodstva ove općine, Tužilaštvo zaključuje da je isti zbog takve uloge i istaknutog položaja, bio svjestan da poduzima aktivnosti protiv isključivo muslimanskog i hrvatskog stanovništva i da je sprovođenjem takvih odluka na diskriminatorskoj osnovi pružio praktičnu pomoć i suštinski doprinio ostvarenju istih, i to ne samo kroz rad ovog organa vlasti, nego i pojavljujući se na pojedinim lokacijama gdje su vojska i policija, lišavali slobode civile i prisilno privodili bez valjanih pravnih razloga, što su potvrdili svjedoci u svojim izjavama. Nadalje, to što je u logoru Luka optuženi Ristanić potpisivao propusnice za oslobađanje pojedinih zatvorenih civila, za Tužilaštvo ne samo da predstavlja dokaz njegovog učešća u predmetnim događajima, već i dokazuje i da je isti bio svjestan svih dešavanja, odnosno da su se na svim dijelovima općine dešavala najteža kršenja ljudskih prava i odredbi međunarodnog humanitarnog prava.

24. Tužilaštvo je stava da je optuženi Ristanić bio najvažniji funkcioner u vlasti općine Brčko, bez čijeg prisustva i aktivnosti nije donesena niti jedna važna odluka Ratnog predsjedništva, i da je zbog takve pozicije imao mogućnost da spriječi mnoge aktivnosti usmjerene na ograničavanje i oduzimanje osnovnih ljudskih prava civilnog nesrpskog stanovništva, ili da poduzme razumne mjere da se nešto poduzme na provođenju postupaka i kažnjavanju počinitelaca iz reda vojske i policije, a sa čijim rukovodiocima se svakodnevno sastajao. Međutim, nasuprot tome, optuženi je u medijima davao intervjue u kojima je negirao bilo kakve zločine prema nesrpskom stanovništvu, negirajući postojanje logora ili zatočeničkih centara.

25. U nastavku završne riječi, Tužilaštvo je izvršilo elaboraciju dokaza iz kojih proizlazi ispunjenost općih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH, a potom se osvrnulo na dokaze o djelovanju optuženog u sklopu udruženog zločinačkog poduhvata, te dokaze koji se odnose na pojedinačne tačke predmetne optužnice.

26. Na kraju završnih riječi, Tužilaštvo se osvrnulo i na izvedene dokaze odbrane, ističući da isti, a posebno iskazi svjedoka odbrane, nemaju dokaznu snagu koja bi dovela u pitanje dokaze optužbe, iz kojih van razumne sumnje proizlazi da je optuženi počinio krivičnopravne radnje za koje se tereti.

27. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, Tužilaštvo je predložilo da Sud donese osuđujuću presudu i da optuženom Ristaniću izrekne krivičnopravnu sankciju zatvora u trajanju od najmanje 20 godina, nalazeći da se samo takvom kaznom može postići svrha i cilj kažnjavanja, posebno imajući u vidu otežavajuće okolnosti na strani ovog optuženog, a koje se ogledaju u jačini ugrožavanja i povrede zaštićenog dobra, kao i činjenici da optuženi nikada nikome nije izrazio kajanje ni žaljenje zbog svojih postupaka.

2. Završne riječi odbrane

28. U svojoj završnoj riječi odbrana optuženog Đorđa Ristanića najprije ističe da su se stekli uslovi za donošenje presude kojom se optužba odbija na temelju člana 282. stav 1. ZKP BiH, a u vezi sa članom 225. stav 6. ZKP BiH. Navedeno iz razloga što se u konkretnom slučaju optužnica nije mogla ni podići, s obzirom da optuženi u istrazi nije bio ispitan na iste okolnosti, a koje su činjenično opisane u predmetnoj optužnici, što proizilazi iz sadržaja zapisnika o ispitivanju osumnjičenog Đorđa Ristanića broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 29.05.2015. godine. Odbrana ističe da je u navedenom zapisniku konstatovano da je optuženom na temelju člana 78. stav 2. ZKP BiH uopćeno saopćena priroda optužbi protiv njega, pri čemu Tužilaštvo nije preciziralo pojedina djela, ni radnje optuženog, istog nije upoznao sa prirodom krivične odgovornosti koja mu se stavlja na teret, niti mu je saopćen i jedan dokaz na kojem se temelji optužba protiv njega.

29. U prilogu svojim navodima, odbrana se pozvala na presudu Suda BiH broj: S1 2 K 022203 18 KŽ od 25.10.2018. godine i na Odluku Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) u predmetu Pelissier i Sassi protiv Francuske (broj: zahtjeva 25444/94).

30. U nastavku svog završnog izlaganja odbrana optuženog Ristanića se osvrnula na bitne elemente i obilježja krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret, ističući da isti u konkretnom slučaju nisu ispunjeni. Odbrana je zatim izvršila detaljnu analizu završnih

riječi Tužilaštva, naglašavajući da u istima nisu ponuđeni ključni odgovori u pogledu krivičnopравnih radnji za koje se optuženi tereti, oblika krivične odgovornosti, njegove uloge i doprinosa u inkriminiranim događajima. Odbrana ističe da Tužilaštvo krivičnopравnu odgovornost optuženog bazira samo na činjenici da je isti bio predsjednik Ratnog predsjedništva općine Brčko u inkriminiranom periodu.

31. Odbrana je potom ukazala na nezakonitost pojedinih dokaza optužbe, i to nalaza i mišljenja vještaka Ismeta Katane (T-38); zapisnika o uzimanju nespornog rukopisa broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 22.06.2015. godine (T-240), Istraživačkog izvještaja Dorothea Hanson Krizni štabovi bosanskih srba pripremljen za predmet Krajišnik & Plavišić IT-00-39 % 40 od 30.07.2002. godine (T-367); nalaza i mišljenja vještaka dr. A.C. Hunt i Christian A. Nielsen (T-368 i T-371); zapisnisnika o saslušanju svjedoka RIST-40 (T-373 i T-374).

32. Vezano za nalaz i mišljenje vještaka Katane, odbrana ističe da vještak Katana nije imao zadatak da utvrdi ko je autor teksta u rokovniku koji je predmet navedenog nalaza i mišljenja, a da Tužilaštvo nije na zakonit način dokazalo da je upravo optuženi autor rokovnika. Naime, zapisnik o uzimanju nespornog rukopisa od 22.06.2015. godine, a na osnovu kojeg Tužilaštvo dokazuje da je optuženi autor predmetnog rokovnika, je prema stavu odbrane nezakonit, iz razloga što optuženi te prilike, nije poučen o svojim pravima, a kako to nalaže odredba člana 27. stav 2. tačke a) i c ZKP BiH. U pogledu navedenog, odbrana ističe da su nezakoniti i svi ostali dokazi koji su proistekli iz tog dokaza, a prevashodno dokaz T-38.

33. Kada je riječ o Istraživačkom izvještaju Dorothea Hanson (T-367) odbrana ističe da vještak Dorothea Hanson nije saslušana na glavnom pretresu pred ovim Sudom, iz kog razloga navedeni izvještaj ne može biti prihvaćen kao dokazni materijal. Identičan prigovor zakonitosti odbrana ističe i u odnosu na dokaze Tužilaštva broj T-368 i T-371, jer ni autori ovih nalaza i mišljenja, vještaci dr. A.C. Hunt i Christian A. Nielsen nisu saslušani na glavnom pretresu.

34. Kada je u pitanju nezakonitost dokaza Tužilaštva broj: T-373 i T-374 odbrana se ponovo osvrnula na prigovore koje je istakla tokom glavnog pretresa, ističući da prilikom saslušanja svjedoka RIST-40 nisu ispoštovane relevantne odredbe Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima u BiH.

35. Odbrana se zatim osvrnula na pojedinačne krivičnopravne radnje za koje se tereti optuženi Ristanić, a koje su opisane u dispozitivu predmetne optužnice. Odbrana je prije svega istakla da ne osporava da su na teritoriji Brčkog u toku 1992. godine počinjeni zločini protiv čovječnosti, ali da Tužilaštvo nije dokazalo nikakvu aktivnu ulogu optuženog Ristanića u odnosu na počinjenje ovih krivičnih djela. Sama činjenica da je optuženi u periodu obuhvaćenim optužnicom imao određeno svojstvo u civilnoj vlasti Brčkog, prema stavu odbrane, ne zadovoljava standarde nužne da bi se u krivičnom postuku dokazala krivična odgovornost, a što predstavlja princip objektivne odgovornosti.

36. Odbrana je zatim detaljno analizirala radnje izvršenja iz predmetne optužnice i oblik krivične odgovornosti koji se optuženom stavlja na teret, ukazujući pritom na određene kontradiktornost dispozitiva optužnice u pogledu vremenskog okvira određenja počinjenja krivičnog djela.

37. Vezano za navodno djelovanje optuženog u sklopu udruženog zločinačkog poduhvata, odbrana ističe da ne postoji dokazi da je optuženi Ristanić ikada upoznat sa Uputstvom o organizovanju srpskog naroda u vanrednim okolnostima od 19.12.1991. godine, pritom naglašavajući da je postupanje optuženog onako kako je opisano u optužnici, u suprotnosti sa sadržajem iz Uputstva. Naime, optuženi se tereti da je postupao prema varijanti B Uputstva, koja predviđa osnivanje kriznih štabova, dok se osnivanje ratnog predsjedništva ne spominje, a istovremeno se optuženi tereti da je od dana 29.04.1992. godine preuzeo aktivno rukovođenje Ratnim predsjedništvom. Imajući u vidu da optuženi nije bio član kriznog štaba formiranog u Brčkom, već da je bio član Ratnog predsjedništva od 29.04.1992. godine, prema stavu odbrane, jasan je zaključak da optuženi nije postupao po Uputstvima od 19.12.1991. godine, koja su predviđala formiranje kriznih štabova.

38. Nadalje, odbrana pravi distinkciju između Kriznog štaba i Ratnog predsjedništva, posebno imajući u vidu način formiranja ovih tijela, njihove uloge i nadležnosti. Odbrana navodi da je optuženi Ristanić do 29.04.1992. godine bio član Skupštine općine Brčko i predsjednik Srpske skupštine Brčko, ali da su i jedno i drugo kolektivno tijelo u kojem je učestvovao optuženi (dakle dvije skupštine) predstavljale isključivo zakonodavna tijela i da u ovom postupku nisu provođeni dokazi da su ova zakonodavna tijela donosila bilo kakve odluke, niti da su na bilo koji način doprinosile učinjenju krivičnih djela. Jedini dokaz o dnevnom redu ovih zakonodavnih tijela, jeste taj da se na posljednjoj višenacionalnoj skupštini raspravljalo o teritorijalnoj podjeli općine Brčko. Međutim, isto prema stavu odbrane, predstavlja legalan politički stav 1992. godine, a koji je podržala i većina građana na višestranačkim izborima.

39. Odbrana naglašava da je krizni štab bio sasvim drugo kolektivno političko tijelo od Ratnog predsjedništva, formirano prije 29.04.1992. godine, i da optuženi Ristanić nije bio član ovog kolektivnog tijela, zbog čega nije dokazan navod Tužilaštva iz optužnice da je optuženi Ristanić sudjelovao u stvaranju uslova za preuzimanje vlasti.

40. U pogledu stvaranje preduslova za preuzimanje vlasti (period optuženja prije 29.04.1992. godine), odbrana ističe da Tužilaštvo nije provelo niti jedan dokaz da je optuženi Ristanić i na koji način bio upoznat sa temom angažovanja vojske i policije, niti da je stvarao preduslove za angažovanje vojske ili policije. Isto se odnosi i na paravojne formacije koje su djelovale na području Brčkog. Naime, Tužilaštvo nije provelo dokaze koji bi kvalitetom svog sadržaja upućivali na zaključak ko je organizovao dolazak ovih jedinica, gdje su bili smješteni, koji su im bili zadaci itd.

41. U pogledu nadležnosti i funkcionisanja Ratnog predsjedništva, odbrana se posebno osvrnula na iskaze svjedoka Miodraga Zeljića, Miodraga Pajića, Dragomira Todorovića, Pere Marovića, iz koji iskaza proizilazi da je to tijelo preuzelo ingerencije skupštine (zakonodavnog tijela), da se bavilo rješavanjem pitanja „civilne vlasti“. Odbrana napominje da je optuženi Ristanić postao predsjednik Ratnog predsjedništva prema automatizmu funkcije predsjednika srpske skupštine općine Brčko, a ne po svom ličnom utjecaju, te da ta činjenica nije dovoljna za zaključak njegovog pretežnog utjecaja na

donošenje odluka Ratnog predsjedništva. Odbrana dalje ističe da Tužilaštvo nije dokazalo da je optuženi dana 29.04.1992. godine preuzeo aktivno rukovođenje Ratnim predsjedništvom, niti da je ovo tijelo, upravo on organizovao kao jednonacionalno.

42. Nadalje, odbrana se osvrnula na formiranje, nadležnosti i način funkcionisanja Izvršnog odbora, analizirajući iskaze svjedoka Miodraga Zeljića, Miodraga Pajića, Dragomira Todorovića, Pere Markovića, Lazara Mirkića i Stevana Stevića, iz kojih je prema stavu odbrane vidljivo da je Izvršni odbor imao primarnu zadaću izvršenja odluka Ratnog predsjedništva iz domena normalizacije života i što je moguće normalnijeg funkcionisanja Brčkog, pri čemu niko od navedenih svjedoka nije identificirao optuženog Ristanića kao centralnu i pokretačku figuru političkih odluka u Brčkom.

43. U nastavku svog završnog izlaganja, odbrana se osvrnula na preostale krivičnopravne radnje za koje se tereti optuženi predmetnom optužnicom. Pa tako odbrana ističe da Tužilaštvo nije dokazalo da je Ratno predsjedništvo donosilo bilo kakve odluke u pravcu koordinacije funkcije vlasti i policijskih organa u angažovanju jedinica JNA, dobrovoljačkih ili paravojnih srpskih jedinica, niti je dokazalo da je optuženi Ristanić imao bilo kakvu ulogu u ovoj koordinaciji, već da se to pretpostavlja na osnovu funkcije optuženog. Dalje, kada je riječ o odlukama koje je u inkriminisanom periodu donosilo Ratno predsjedništvo općine Brčko, odbrana ističe da Tužilaštvo nije provelo niti jedan dokaz na okolnosti načina donošenja tih odluka, pa tako nije utvrđeno ko je sastavljao prijedloge odluka, dnevni red, ko je odluke stavljao na glasanje na kolektivnom tijelu, ko je iznosio uvodno izlaganje itd. Uz to, odbrana naglašava da je van razumne sumnje dokazano da su se odluke u Ratnom predsjedništvu donosile većinom glasova, po principu jednake vrijednosti glasa, odnosno jedan član-jedan glas.

44. Kada je riječ o načinu izvršenja odluka Ratnog predsjedništva, odbrana ističe da je van razumne sumnje utvrđeno da je Izvršni odbor, koji je formiran sredinom maja 1992. godine, imao zadatak da se pobrine za izvršavanje odluka Ratnog predsjedništva, pri čemu iz provedenih dokaza proizlazi da optuženi Ristanić nije imao nikakvu ulogu u izboru članova Izvršnog odbora, nije uticao na njihov rad, niti je prisustvovao sjednicama ovog tijela.

45. U pogledu učestvovanja optuženog Ristanića u pripremi, donošenju i izvršavanju odluka Ratnog predsjedništva u pogledu imenovanja komandnog ili rukovodnog kadra u vojsci i policiji, odbrana ističe da isto nije potvrđeno provedenim dokazima. S tim u vezi, odbrana ističe da je načelnik Dragan Veselić imenovan od strane Kriznog štaba, prije formiranja Ratnog predsjedništva, a da je on potom na internim kolegijima u SJB Brčko imenovao ostatak rukovodnog kadra u SJB Brčko. U pogledu imenovanja komandnog i rukovodnog kadra vojske, odbrana ističe da s obzirom da je Ratno predsjedništvo bilo civilna vlast, da isto nije imalo bilo kakve nadležnosti nad vojskom, a što su potvrdili brojni svjedoci, između ostalih svjedoci Miodrag Pajić, Dragomir Todorović, Perko Marković, Miodrag Zeljić. Također, odbrana smatra da u ovom postupku nije proveden niti jedan dokaz da je Ratno predsjedništvo donijelo bilo kakve odluke o mobilizaciji vojnih obaveznika i njihovom angažmanu. Navedeno, posebno imajući u vidu da iz dokaza optužbe T-151, T-213 i T-214, potvrđuju da civilna vlast na razini općine nije učestvovala u mobilizaciji vojnih obveznika.

46. Nadalje, u pogledu odluka Ratnog predsjedništva, a koje se odnose na kontrolu kretanja, lišavanja slobode i zatvaranja civila, odbrana ističe da iz provedenih dokaza proizlazi da je Ratno predsjedništvo svojom odlukom ograničilo kretanje civila, i da su na osnovu te odluke izdavane propusnice, pritom naglašavajući da se navedena odluka odnosila na sve civile, te da su propusnice imale svrhu omogućavanja kretanja stanovništva tokom policijskog sata. Navedeno, prema stavu odbrane, ukazuje na odsustvo elementa diskriminacije, zbog čega se odluka Ratnog predsjedništva o ograničenju kretanja ne može predstavljati krivično djelo progona. Odbrana je dodatno naglasila da su propusnice izdavane u različitim oblicima, te da su potpisivane od različitih lica.

47. Vezano za lišavanje slobode i zatvaranje civila nesrpske nacionalnosti na području općine Brčko, odbrana nalazi da Tužilaštvo u ovom postupku nije provelo niti jedan dokaz koji bi ukazao na zaključak da je postojala bilo kakva odluka Ratnog predsjedništva koja je uređivala to pitanje, niti je proveden dokaz u pravcu utvrđivanja nadležnosti Ratnog predsjedništva za objekte koji su se koristili za zatvaranje civila. Odbrana ističe da Ratno

predsjedništvo kao kolektivni organ, ali ni optuženi kao njegov predsjednik, u maju i junu 1992. godine, nije mogao poduzeti ništa na spriječavanju nezakonitog lišavanja slobode civila, a niti na kažnjavanju onih koji su preduzimali te radnje, a što što potvrđuje i činjenica da je i sam optuženi lišen slobode od strane paravojnih formacija.

48. Konačno, kada je riječ o ostvarivanju kontinuirane komunikacije i saradnje sa organima vlasti SAO Semberija i Majevića i organima Srpske republike BiH odnosno Republike Srpske, za koju se optuženi također teretio, odbrana ističe da nije jasno koje odluke Ratnog predsjedništva na koje se poziva Tužilaštvo, dokazuju tu koordinaciju i saradnju, pritom naglašavajući da je Ratno predsjedništvo predstavljao najniži oblik civilne vlasti, iz kojeg razloga je njegova saradnja sa SAO Semberija i Majevića i organima SR BiH predstavljala nužnu djelatnost ovog organa.

49. Slijedom svega naprijed iznesenog, odbrana predlaže da Sud donese oslobađajuću presudu na osnovu člana 284. tačka c) ZKP BiH, odnosno presudu kojom se optužba odbija shodno članu 283. ZKP BiH.

50. Optuženi Đorđe Ristanić se saglasio sa izlaganjem svog branioca.

II. PROCESNE ODLUKE

A. ODLUKA O DJELIMIČNOM USVAJANJU PRIJEDLOGA TUŽILAŠTVA ZA PRIHVATANJE UTVRĐENIH ČINJENICA U POSTUPCIMA PRED MKSJ

51. Rješenjem od 25.08.2016. godine, Sud je djelimično usvojio prijedlog Tužilaštva za prihvatanje činjenica utvrđenih od strane Pretresnog vijeća MKSJ u predmetima *Tužilac protiv Krajišnik Momčila*².

---

² Tužilac protiv Krajišnik Momčila (IT-00-39-A od 27.09.2006. godine).

Prijedlog Tužilaštva

52. Tužilaštvo BiH je dana 23.02.2016. godine, podnijelo prijedlog za usvajanje ukupno 51 (pedesetijedne) činjenice, utvrđene u postupku pred MKSJ. U predmetnom prijedlogu, Tužilaštvo navodi da se činjenice utvrđene u predmetu Krajišnik odnose na krivična djela počinjena u periodu koji obuhvata i vrijeme obuhvaćeno optužnicom i geografsko područje općine koja je tada pripadala Srpskoj autonomnoj oblasti (SAO) Semberija i Majevisa, pri čemu je optuženi Ristanić bio dio sistema koji je provodio zacrtane ciljeve Skupštine srpskog naroda kako na prostoru cijele Bosne i Hercegovine, tako i na prostoru tadašnje općine Brčko.

Izjašnjenje odbrane optuženog Đorđa Ristanića

53. Povodom prijedloga Tužilaštva BiH, branilac optuženog Ristanić Đorđa, advokat Senka Nožica dostavila je svoje pismeno izjašnjenje dana 11.03.2016. godine, u kojem navodi da je odbrana saglasna da se kao dokazane prihvate činjenice iz paragrafa 53. i 54. iz predmetnog prijedloga, dok je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom 12.07.2016. godine, odbrana dodatno istakla da se protivi prihvatanju ostalih predloženih činjenica.

54. Nakon što je razmotrilo prijedlog Tužilaštva BiH, kao i pismeno izjašnjenje branioca optuženog, Vijeće je djelomično prihvatilo prijedlog iz razloga koji slijede.

Pravna analiza

55. Član 4. Zakona o ustupanju omogućava Sudu da na vlastitu inicijativu ili na zahtjev stranke, nakon saslušanja stranaka "prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravomoćnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ, ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupaka pred MKSJ ukoliko se odnosi na pitanja od značaja u tekućem postupku."

56. Glavni cilj prihvatanja utvrđenih činjenica je osiguranje ekspeditivnosti postupka. Time što se činjenice koje su utvrđene u presudama MKSJ prihvataju kao dokazane,

Vijeće postiže ekonomičnost postupka istovremeno štiteći pravo optuženog na pravično suđenje. Time se Vijeću omogućava da se fokusira na određivanje onih činjenica koje su bitne za predmet, što će stranke osloboditi tereta dokazivanja već ranije utvrđenih činjenica. Štaviše, time će se svjedoci poštediti svjedočenja o traumatičnim događajima i po nekoliko puta, a takođe se osigurava pravo optuženog na suđenje u razumnom roku, kako je to zagarantovano članom 13. ZKP BiH i članom 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

57. Prihvatanjem činjenice kao utvrđene stvara se pravna presumpcija valjanosti te konkretne činjenice. Nakon uvrštavanja u dokazni materijal, odbrana snosi dokazni teret diskvalifikovanja te činjenice, te odbrana, shodno članu 6. stav 2. ZKP BiH, može iznijeti dokaze koji će osporiti činjenicu koja je utvrđena u relevantnom postupku pred MKSJ.

58. Uz to, Sud ne obavezuju ranije presude MKSJ iz kojih su uzete utvrđene činjenice i neće temeljiti svoju presudu isključivo na tim utvrđenim činjenicama. Vijeće će razmatrati činjenice u svjetlu svih dokaza koje su izvele strane u toku suđenja, čime će se cijeliti svi dokazi u skladu sa članom 15. ZKP BiH, te će nakon toga donijeti i konačnu odluku o njihovoj relevantnosti za dati predmet. Tako Sud ne krši presumpciju nevinosti optuženog po članu 3. stav 1. ZKP BiH i članu 6. stav 2. Evropske konvencije.

59. Konačno, presuda MKSJ iz koje se uzima utvrđena činjenica sadrži jasnu naznaku dokaza na kojima se takav činjenični zaključak zasniva. Prihvatanje bilo koje činjenice ni na koji način ne utječe na pravo optuženog da pobija bilo koju prihvaćenu činjenicu prilikom iznošenja svoje odbrane.

Kriteriji za odlučivanje o predloženim činjenicama

60. Ni član 4. Zakona o ustupanju ni ZKP BiH ne daje smjernice na koji način Vijeće treba cijeliti takve činjenice. Praksa ovog Suda je da koristi Pravilo 94(B) Pravidnika o postupku i dokazima MKSJ kao smjernicu.³ Pravilo 94(B) predviđa da:

---

³ Željko Mejakić i dr., X-KR-06/200 (Sud BiH), Rješenje o utvrđenim činjenicama, 22.08.2007; Miloš Stupar i dr. (Kravica), X-KR-05/24 (Sud BiH), Rješenje o utvrđenim činjenicama, 03.10.2006; Miroslav Trbić, X-KR-07/386 (Sud

“na zahijev jedne od strana ili proprio motu pretresno vijeće može, nakon što sasluša strane, odlučiti da formalno primi na znanje činjenice o kojima je presuđeno ili pismeni dokazni materijal iz drugih postupaka pred Međunarodnim sudom kcji se odnosi na pitanja kcja su sporna u tekućem suđenju”.

61. Rješenja MKSJ tumače ovu odredbu na način da utvrđuju kriterije prije nego što neka konkretna činjenica može biti razmatrana kao ona o kojoj je *“pouzđano presuđeno” u ranijim presudama MKSJ.*⁴

62. Na osnovu prakse Suda BiH i argumenata strana u postupku, ovo vijeće je prilikom donošenja predmetnog rješenja razmotrilo sljedeće kriterije u ocjeni i odlučivanju o tome da li da prihvati predložene utvrđene činjenice kao dokazane, te su shodno tome i navedeni razlozi iz kojih preostale činjenice nisu prihvaćene:

Činjenica mora biti relevantna za tekući postupak

63. Navedeni kriterij može se posmatrati i u vezi sa odredbom člana 239. stav 2. i odredbom 263. stav 2. ZKP BiH. Naime, dužnost je sudije, odnosno predsjednika vijeća, između ostalog da se stara za svestrano pretresanje predmeta, ali i otklanjanje svega što odugovlači postupak, a ne doprinosi razjašnjenju stvari, jer iz zakona ne slijedi obaveza Suda da mora izvesti svaki predloženi dokaz.

64. Primjenjujući navedeni kriteriji, Vijeće je odbilo da prihvati utvrđenim činjenicu navedenu u prijedlogu Tužilaštva BiH pod rednim brojem 240, s obzirom da ista izlazi van okvira optužnice, odnosno ne doprinosi razrješenju konkretne pravne stvari.

BiH), Rješenje o utvrđenim činjenicama, 13.12.2007; Paško Ljubičić, X-KR-06/241 (Sud BiH), Rješenje o utvrđenim činjenicama, 01.02.2008.

⁴ *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*, Predmet br. IR-00-39-T, Rješenje po prijedlozima optužbe za prihvatanje činjenica o kojima je presuđeno i za prihvatanje pisanih izvjava svjedoka shodno Pravilu 92 bis, od 28.02.2003;

Tužilac protiv Slobodana Miloševića, Predmet br. IT-02-54-AR73.5, Rješenje po interlokutornoj žalbi optužbe na Rješenje Pretresnog vijeća od 10.04.2003. o prijedlogu optužbe za prihvatanje činjenica o kojima je presuđeno od 28.10.2003. (potvrđuje Rješenje Pretresnog vijeća po prijedlogu optužbe za prihvatanje činjenica o kojima je presuđeno od 10.04.2003);

Tužilac protiv Dragomira Miloševića, Predmet br. IT-98-29/1-T, Rješenje po prijedlogu optužbe za prihvatanje činjenica o kojima je presuđeno i Katalog optužbe sa usaglašenim činjenicama i sa izdvojenim mišljenjem sudije Harhoffa, od 10.04.2007. godine

Činjenica mora biti jasna, konkretna i može se identificirati

65. Činjenica mora biti uzeta iz jedne ili više određenih tačaka presude pretresnog ili žalbenog vijeća MKSJ i ne smije biti nejasno ili uopćeno vezana za presudu. Ona mora biti razumljiva sama po sebi, pa i onda kada je izvučena iz konteksta. Formulacija činjenice mora biti slična izvornoj tački, ali da bi se osigurala razumljivost, ona može biti neznatno izmijenjena. Nijedna činjenica nije odbijena iz ovog razloga.

Činjenica koju formulira strana - predlagač ne smije se materijalno razlikovati od formulacije u izvornoj presudi

66. Vijeće može, u slučaju manjih netačnosti ili nejasnoća, usljed izvlačenja činjenice iz izvorne presude, koristeći svoje diskreciono pravo, ispraviti netačnost ili nejasnoće *proprio motu*. Nijedna činjenica nije odbijena iz ovog razloga.

Činjenica ne smije biti nejasna ili obmanjujuća u kontekstu u koji je stavljena u prijedlogu strane - predlagača

67. Predložena činjenica mora biti analizirana u svom izvornom kontekstu da bi se procijenilo da li kontekst u kojem je predložena činjenica stvara određenu konfuziju oko njenog pravog značenja. Dakle, nije dozvoljeno da se stavljanjem u određeni kontekst pojačava ili iskrivljuje smisao predložene činjenice. Primjenjujući navedeni kriterij, Vijeće je odbilo da prihvati utvrđenim činjenicu navedenu u prijedlogu Tužilaštva BiH pod rednim brojem 259.

Strana - predlagač mora činjenicu identificirati sa dovoljno preciznosti

68. Ovaj kriterij podrazumijeva da se predložena činjenica može identificirati u presudi iz koje se uzima. Međutim, kao što je pretresno vijeće MKSJ – a zaključilo⁵, Sud može prihvatiti predloženu činjenicu čak i u slučaju kada je strana pogrešno citirala stav presude ako je očito da se radi o grešci i kada je drugoj strani potpuno jasno koji je bio namjeravani činjenični zaključak, te naravno ako su drugi kriteriji ispunjeni. Nijedna činjenica nije odbijena iz ovog razloga.

---

⁵ Odluka o presuđenim činjenicama u predmetu protiv *Vladina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, od 26. septembra 2006. godine (III - A - 9).

Činjenica mora biti ograničena na zaključke o činjenicama i ne sadržavati pravne karakterizacije

69. Svrha primjene navedenog kriterija jeste onemogućiti prihvatanje činjenica koje u sebi sadrže pravnu kvalifikaciju. Iako postoji dosta neslaganja u pogledu ovog kriterija, načelno postoji saglasnost, da se primjenom navedenog kriterija onemogući prihvatanje činjenica koje u sebi sadrže pravnu kvalifikaciju. Ipak, u praksi se sreće veoma raznolik stav u vezi sa pitanjem, koja jezička formulacija u sebi sadrži pravnu kvalifikaciju.

70. Ovo vijeće cijeni da, kada se prihvati čisto činjenično stanje kao utvrđena činjenica, ona se smatra dokazom, kao što su i dokazi pribavljeni od svjedoka ili materijalni dokazi izvedeni na glavnom pretresu. Stoga, u skladu sa članom 15. ZKP BiH, ovo vijeće može slobodno izvesti vlastite pravne zaključke na osnovu činjeničnih nalaza koje je prihvatilo kao utvrđene činjenice.

71. Primjenjujući navedeni kriterij, Vijeće je odbilo da prihvati utvrđenim činjenice navedene u prijedlogu Tužilaštva pod rednim brojevima: 50, 55, 62, 67, 86, 103, 215, 268, 285, 288, s obzirom da se radi o zaključicima pravne prirode pretresnog Vijeća MKSJ u konkretnom predmetu, a potrebno je da budu predmet dokazivanja ovog krivičnog postupka, odnosno o uvjerenjima i stavovima vijeća koja su postupala u pomenutim predmetima MKSJ.

Činjenica se ne smije zasnivati na dogovoru strana u izvornom postupku

72. Jedan od uslova za prihvatanje neke činjenice kao utvrđene jeste da je ona ranije osporavana na suđenju. Prema tome, činjenica uzeta iz presude koja je nastala iz sporazuma o priznanju krivnje ili dogovora da određene činjenice nisu predmet spora između strana u postupku ne ispunjava preduslove za prihvatanje kao utvrđene činjenice. Ako nije osporavana u ranijem postupku, dokazna vrijednost činjenice ne dostiže nivo uvjeravanja potreban da se smatra da je optužba ispunila svoju prvobitnu obavezu iznošenja dokaza u korist svoje argumentacije. Primjenjujući navedeni kriterij, Vijeće je odbilo da prihvati utvrđenim činjenicu navedenu u prijedlogu Tužilaštva BiH pod rednim brojem: 63.

Činjenice se ne smiju odnositi na radnje, ponašanje ili psihičko stanje optuženog

73. Neka vijeća su, zauzimajući liberalniji pristup, prihvatila činjenice koje se, mada se ne odnose na radnje, ponašanje ili psihičko stanje optuženog, odnose na odgovornost optuženog. Ovo se uglavnom odnosi na činjenice koje su vezane za radnje i ponašanja drugih pripadnika udruženog zločinačkog poduhvata čiji je član, kako se navodi, bio optuženi, odnosno na činjenice koje su vezane za radnje koje su počinili potčinjeni optuženom. U nekim slučajevima vijeća su prihvatila takve činjenice koje nisu spominjale optuženog kao direktnog počinioca.⁶

74. Druga vijeća su, zauzimajući restriktivniji pristup, odbila prihvatiti činjenice koje se, direktno ili indirektno, odnose na radnju, ponašanje ili psihičko stanje optuženog⁷, koji stav zauzima i ovo vijeće, budući da bi se prihvatanjem činjenice koja bi na bilo koji način, pa čak i u najmanjoj mjeri, indicirala krivicu optuženog, narušila presumpcija nevinosti kao najvažnije načelo i pravo koje uživa optuženi tokom cijelog krivičnog postupka. Stoga je ovo vijeće, primjenom navedenog kriterija, odbilo da prihvati kao utvrđene činjenice iz prijedloga Tužilaštva BiH pod rednim brojevima: 299, 322, 323.

Činjenica ne smije biti predmet tekućeg žalbenog postupka

75. Ovaj kriterij se odnosi na preduslov da činjenice iz prvostepenih presuda MKSJ moraju biti potvrđene i u drugostepenom postupku, odnosno da ove činjenice nisu bile osporavane u toku drugostepenog postupka.

76. Ovaj kriterij se mora posebno pažljivo procijeniti u slučaju kada su predložene činjenice dio prvostepene presude koja je trenutno predmet žalbe pred MKSJ. U takvim okolnostima, činjenica koja potiče iz presude koja se preispituje može se prihvatiti samo ako sama činjenica očito nije predmet žalbe. Presude iz kojih su uzete činjenice u prijedlogu bile su predmet žalbi, ali predložene činjenice nisu osporavane ili njihovo osporavanje nije bilo uspješno.

---

⁶ Momčilo Mandić, X-KR-05/58 (Sud BiH), rješenje o utvrđenim činjenicama, 05.02.2007; Paško Ljubičić, X-KR-06/241 (Sud BiH), rješenje o utvrđenim činjenicama, 01.02.2008.

⁷ Miroslav Trbić, X-KR-07/386 (Sud BiH), rješenje o utvrđenim činjenicama, 13.12.2007. godine

77. Općenito govoreći, Sud se mora uvjeriti da se prihvatanjem činjenica kao utvrđenih postiže ekonomičnost postupka zadržavajući pravo optuženog na pravično, javno i ekspeditivno suđenje. Stoga Sud ima diskreciono pravo da odbije prihvatanje činjenica koje neće omogućiti da postupak bude ekspeditivniji i koje nisu u interesu pravde. Sud takođe može odbiti prihvatanje onih činjenica koje, iako zadovoljavaju sve kriterije, krše pravo na pravično suđenje. Sud je, prilikom donošenja predmetnog rješenja, uzeo u obzir sva ova pitanja.

78. Sud je rješenjem broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 25.08.2016. godine prihvatio ukupno 36 (tridesetišest) predloženih činjenica i iste su navedene u Aneksu II presude.

79. Odbrani je shodno članu 6. stav 2. ZKP BiH, data mogućnost da iznese dokaze kojima će osporavati činjenice koje su utvrđene u relevantnom postupku pred MKSJ, iz čega proizilazi da Sud nije odbranu uskraćivao u pravu da osporava i dovodi u sumnju bilo koju činjenicu koja je prihvaćena.

80. Mada je stvorena prezumpcija valjanosti ovih činjenica, Sud iste nije smatrao obavezujućim i nije temeljio presudu isključivo na tim utvrđenim činjenicama. Sud je razmatrao činjenice u svjetlu svih dokaza koje su izvele strane u toku suđenja, čime su se cijenili svi dokazi u skladu sa odredbom člana 15. ZKP BiH, te je nakon toga donio i konačnu odluku o njihovoj relevantnosti za dati predmet.⁸ Na ovaj način, Sud nije kršio presumpciju nevinosti optuženog, zagaranovanu članom 3. stav 1. ZKP BiH, kao i članom 6. stav 2. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (EKLJP).

B. ODLUKA O PONOVNOM POČETKU GLAVNOG PRETRESA (ČLAN 251. STAV 1. I 2. ZKP BiH)

81. Obzirom da je protekao zakonski rok od 30 dana između nastavaka glavnih pretresa održanih: 12.04.2016. godine i 17.05.2016. godine, 09.06.2016. godine i

---

⁸Samo one činjenice koje su navedene i korištene za obrazloženje presude, Sud je prihvatio konačno dokazanim i relevantnim.

12.07.2016. godine, 12.07.2016. godine i 23.08.2016. godine, 23.08.2016. godine i 11.10.2016. godine, 18.07.2017. godine i 05.09.2017. godine, 12.12.2017. godine i 06.03.2018. godine, 17.07.2018. godine i 28.08.2018. godine, 04.09.2018. godine i 16.10.2018. godine, 16.07.2019. godine i 27.08.2019. godine, 17.12.2019. godine i 21.01.2020. godine, 10.03.2020. godine i 04.09.2020. godine , 11.11.2020. godine i 12.05.2021. godine, 09.06.2021 godine i 24.08.2021. godine, 24.08.2021. godine i 28.09.2021. godine, 28.09.2021. godine i 09.11.2021. godine, 14.12.2021. godine i 18.01.2022. godine, 18.01.2022. godine i 15.03.2022. godine, 05.04.2022. godine i 10.05.2022. godine, to je Vijeće na ročištima održanim dana: 17.05.2016. godine, 12.07.2016. godine, 23.08.2016. godine, 11.10.2016. godine, 05.09.2017. godine, 06.03.2018. godine, 28.08.2018. godine, 16.10.2018. godine, 27.08.2019. godine, 21.01.2020. godine, 04.09.2020. godine, 12.05.2021. godine, 24.08.2021. godine, 28.09.2021. godine, 09.11.2021. godine, 18.01.2022. godine, 15.03.2022. godine i 10.05.2022. godine, donijelo odluku da glavni pretres počinje iznova u smislu odredbe člana 251. stav 1. ZKP BiH.

82. U skladu sa odredbama člana 251. stav 2. ZKP BiH, a uz saglasnost stranaka i odbrane, Sud nije ponovo izvodio dokaze, već su svi ranije izvedeni dokazi prihvaćeni da se koriste u novom postupku.

83. Bitno je istaći da se glavni pretres nije održavao u periodu od 10.03.2020. godine do 09.06.2020. godine, zbog proglašenja stanja prirodne nesreće u Bosni i Hercegovini uzrokovane pandemijom COVID-19, te su epidemiološka situacija i zdravstveno stanje optuženog utjecali i na dinamiku održavanja ročišta u periodu od 11.11.2020. godine do 12.05.2021. godine.

C. ODLUKA O ISKLJUČENJU JAVNOSTI SA DIJELA GLAVNOG PRETRESA

84. Vijeće je odluke o isključenju javnosti za dio glavnog pretresa, u svakom konkretnom slučaju donosilo po saslušanju stranaka i branioca, ukoliko su razlozi bili opravdani, odnosno ukoliko su bili ispunjeni uslovi iz odredbe člana 235. ZKP BiH, ili

ukoliko je to bilo neophodno zbog zaštite interesa pojedinih svjedoka, odnosno osiguranja zaštite njihovog identiteta.

85. Najprije, na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 12.07.2016. godine, na prijedlog Tužilaštva, a uz saglasnost odbrane, isključena je javnost u dijelu u kojem se raspravljalo o prijedlogu Tužilaštva za dodjeljivanje mjera zaštite svjedoku „RIST-24“.

86. Također, na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 05.06.2018. godine, na prijedlog Tužilaštva, a uz saglasnost odbrane, isključena je javnost u dijelu u kojem se raspravljalo o prijedlogu Tužilaštva za dodjeljivanje dodatnih mjera zaštite svjedoku „RIST-20“.

87. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 03.07.2018. godine, na prijedlog Tužilaštva, uz saglasnost odbrane, isključena je javnost u dijelu svjedočenja svjedokinje S-9 koji se odnosi na okolnost njenog silovanja, a u cilju zaštite intimnog života oštećene.

88. Zatim, na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 28.08.2018. godine na prijedlog Tužilaštva, a uz saglasnost odbrane, isključena je javnost u dijelu u kojem se raspravljalo o prijedlogu Tužilaštva da se svjedoku pod brojem 122. iz optužnice odrede mjere zaštite.

89. Javnost je kratkotrajno isključena na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 29.01.2019. godine na prijedlog Tužilaštva, a uz saglasnost odbrane i to u dijelu u kojem se raspravljalo o zahtjevu svjedoka „RIST-40“ da mu se prilikom svjedočenja u ovom predmetu dodijele mjere zaštite.

90. Na ročištu održanom dana 12.03.2019. godine, na prijedlog odbrane, a uz saglasnost Tužilaštva, isključena je javnost u dijelu čitanja iskaza svjedoka V.S., a u cilju zaštite intimnog života ovog svjedoka.

91. Nadalje, na ročištu održanom dana 16.09.2020. godine na prijedlog odbrane, a uz saglasnost Tužilaštva isključena je javnost u dijelu u kojem se raspravljalo o svjedočenju svjedoku „RIST-40“, a na ročištu održanom dana 18.01.2022. godine, takođe na prijedlog odbrane, a uz saglasnost Tužilaštva, isključena je javnost ud dijelu u kojem je odbrana optuženog Ristanića iznijela pitanja koja bi postavila svjedoku „RIST-40“ da je isti neposredno saslušan pred Sudom u ovom krivičnom postupku.

D. MJERE ZAŠTITE DODIJELJENE SVJEDOCIMA

92. Rješenjem broj: S1 1 K 008498 15 Krn 12 od 22.10.2015. godine, odlučujući po prijedlogu Tužilaštva, određene su mjere zaštite svjedocima „RIST-05“, „RIST-09“, „RIST-10“, „RIST-13“, „RIST-15“, „RIST-18“, „RIST-21“, „RIST-22“ i „RIST-23“, a koje mjere se ogledaju u zaštiti identiteta (pseudonimi) i zaštiti ličnih podataka ovih svjedoka u trajanju od 30 (trideset) godina. Također, navedenim rješenjem odbijen je kao preuranjen prijedlog Tužilaštva u dijelu kojim je traženo određivanje proceduralnih mjera zaštite za svjedoke pod navedenim pseudonima, te isključenje javnosti prilikom njihovog saslušanja.

93. Nadalje, rješenjem Suda broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 25.03.2016. godine po prijedlogu Tužilaštva, određene su mjere zaštite svjedocima „RIST-01“, „RIST-02“, „RIST-04“, „RIST-06“ i „RIST-07“, a koje mjere se ogledaju u zaštiti identiteta (pseudonimi), svjedočenju uz distorziju slike i zaštiti ličnih podataka ovih svjedoka u trajanju od 15 (petnaest) godina.

94. Rješenjem broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 15.02.2017. godine po prijedlogu Tužilaštva, određene su mjere zaštite svjedocima „RIST-03“, „RIST-08“ i „RIST-20“, a koje mjere se ogledaju u zaštiti identiteta (pseudonimi) i zaštiti ličnih podataka ovih svjedoka u trajanju od 15 (petnaest) godina.

95. Rješenjem Suda broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 19.05.2017. godine, prihvaćen je prijedlog Tužilaštva broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 17.05.2017. godine, pa su mjere zaštite određene svjedoku „RIST-25“ od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) u predmetu Tužilac protiv Gorana Jelisića (IT-95-10-A), temeljem odredbi pravila 75. stav (F) tačka (i) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ, primjenjene i u krivičnom predmetu protiv optuženog Đorđa Ristanića. Navedene mjere se odnose na dodjelu pseudonima, zaštitu lika svjedoka od javnog objavljivanja istog u sredstvima javnog informisanja i drugim elektronskim medijima i uređajima, uz zaštitu ličnih podataka ovih svjedoka u trajanju od 15 (petnaest) godina.

96. Konačno, Sud je rješenjem broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 16.09.2020. godine, po prijedlogu Tužilaštva, odredio mjere zaštite svjedoku „RIST-40“, a koje mjere se ogledaju u zaštiti identiteta (pseudonim) i zaštiti ličnih podataka ovog svjedoka u trajanju od 30 (trideset) godina.

97. Pored navedenih rješenja, Sud je u toku glavnog pretresa prilikom održanih ročišta, na prijedlog Tužilaštva, donosilo odluke o određivanju mjera zaštite svjedocima, u skladu sa Zakonom o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, a u jednom slučaju dodatne mjere zaštite Sud je dodijelilo i osnovu direktnog zahtjeva svjedoka.

98. Tako je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 12.07.2016. godine, postupajući tužilac predložio da se svjedoku „RIST-24“ dodijele mjere zaštite u vidu pseudonima, svjedočenja iz druge prostorije i uz distorziju slike i glasa. Obrazlagajući svoj prijedlog postupajući tužilac je istakao da je ovaj svjedok izrazio bojaznost za sebe i članove svoje porodice, zbog čega traži da mu se dodijele mjere zaštite, uz naglasak da poznaje optuženog, da su bili radne kolege, iz kojeg razloga traži svjedočenje izvan sudnice. Braniteljica optuženog je izjašnjavajući se na navedeni prijedlog istakla da ovaj svjedok prilikom svjedočenja u istrazi 2004. godine nije tražio nikakve mjere zaštite, ali da odluku prepušta Sudu. Sud je prihvatio prijedlog Tužilaštva pa su ovom svjedoku dodijeljene mjere zaštite u vidu pseudonima „RIST-24“ i svjedočenja iz druge prostorije uz distorziju lika i glasa u skladu sa odredbom člana 3. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka.

99. Na ročištu održanom dana 04.07.2017. godine, svjedok „RIST-25“ je izjavio da je pored mjera zaštite, a koje su mu određene rješenjem Suda broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 19.05.2017. godine, u Haagu imao i mjeru distorzije zvuka, pa je Sud, uz saglasnost odbrane i Tužilaštva, svjedoku na navedenom ročištu dodijelio i mjeru zaštite u vidu distorzije zvuka.

100. Tužilac je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 05.06.2018. godine, predložio da se svjedoku „RIST-20“, dodijele i dodatne mjere zaštite u vidu svjedočenja iz posebne prostorije uz distorziju lika i glasa. Obrazlagajući navedeni prijedlog, tužilac je izjavio kako svjedok živi u neposrednoj blizini optuženog, zatim da je njegov sin zaposlen kod izvjesnih osoba srpske nacionalnosti, iz kojeg razloga se plaši da bi njegov sin zbog njegovog svjedočenja u ovom predmetu, mogao dobiti otkaz. Braniteljica optuženog istakla je da se ne protivi ovom prijedlogu, pa je Sud prihvatio prijedlog Tužilaštva te je svjedoku „RIST-20“ dodijelio dodatne mjere zaštite u vidu svjedočenja iz posebne prostorije uz distorziju slike i glasa.

101. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 28.08.2018. godine, Tužilaštvo je istaklo prijedlog da se svjedoku H.K. odrede mjere zaštite, s obzirom da je isti izjavio kako svjedočenje na okolnost njegovog seksualnog zlostavljanja negativno utiče na njegovo psihičko stanje. Imajući u vidu da je tužilac prilikom obrazlaganja svog prijedloga istakao da ovog svjedoka neće ispitivati na okolnost njegovog seksualnog zlostavljanja (zbog kojih okolnosti je tražio dodjelu mjera zaštite), već samo na opće okolnosti, Sud u konačnici nije našao potrebnim da se svjedoku H.K. odrede mjere zabrane.

102. U toku cijelog postupka, Sud je vodio računa o zaštiti identiteta svjedoka sa dodijeljenim mjerama zaštite na način da se na glavnom pretresu, kao i u presudi ne spominje puno ime i prezime ovih svjedoka, nego samo njima dodijeljeni pseudonim, dok se potpuni podaci o navedenim svjedocima nalaze u spisu, koji je, također, pod posebnom zaštitom.

E. Odstupanje od neposrednog izvođenja dokaza

103. Zakonska odredba iz člana 273. stav 2. ZKP BiH propisuje: „Zapisnici o iskazima datim u istrazi mogu se po odluci sudije odnosno vijeća pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu samo u slučaju ako su ispitane osobe umrle, duševno oboljele, ili se ne mogu pronaći, ili je njihov dolazak pred Sud nemoguć, ili je znatno otežan iz važnih razloga”.

104. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 05.03.2019. godine Sud je uz saglasnost odbrane, prihvatio prijedlog Tužilaštva da se pročita iskaz preminulog svjedoka Nijaza Ibrahimovića⁹, dok je na ročištu održanom dana 12.03.2019. godine, uz saglasnost odbrane, prihvatio prijedlog Tužilaštva da se pročitaju iskazi umrlih svjedoka Sime Ignjića¹⁰ i svjedokinje V.S.¹¹, nalazeći da su u navedenim slučajevima ispunjeni uslovi predviđeni članom 273. stav 2. ZKP BiH. Sud je uz saglasnost odbrane, prihvatio i prijedloge Tužilaštva na ročištima održanim dana 26.03.2019., 02.04.2019. i 23.04.2019. godine, da se pročitaju iskazi svjedoka Mitra Stevanovića¹², Dušana Kokanovića¹³ i Sakiba Aličehajića¹⁴, nalazeći da su u navedenim slučajevima ispunjeni uslovi predviđeni članom 273. stav 2. ZKP BiH.

---

⁹ Zapisnik o prikupljanju izjave od svjedoka Ibrahimović Nijaza, Brčko Distrikt BiH, Policija Brčko Distrikta, Brčko, broj: 02-230-111/05. od 15.02.2005. godine, uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-15

¹⁰ Zapisnik o prikupljanju izjave od svjedoka Ignjić Simo, Policija Brčko Distrikta, broj: 14.02-04.2-970/06 od 06.06.2008. godine, uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-16

¹¹ Zapisnik o saslušanju svjedoka V.S., Javno tužilaštvo Brčko Distrikta, broj: KTN-32/04 od 05.10.2004. godine, uveden kao dokaz Tužilaštva T-17

¹² Zapisnik o saslušanju svjedoka Stevanović Mitra dat Tužilaštvo Brčko Distrikta broj 02-230-726/06 od 28.10.2009.godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T – 18, Zapisnik o saslušanju svjedoka Stevanović Mitra dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla broj 17-15/3-1-04-2-224/08 od 20.09.2010. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T – 18 a.

¹³ Zapisnik o saslušanju svjedoka Kokanović Dušana, dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj 17-15/3-1-04-2-107/08 od 29.07.2010. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T – 19.

¹⁴ Izjava svjedoka Aličehajić Sakib, Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, od 19.08.1996. godine (na bosanskom jeziku) uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-20 i Izjava svjedoka Aličehajić Sakib, Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, od 19.08.1996. godine (na engleskom jeziku) uložen kao dokaz Tužilaštva broj: T-20A.

105. Tužilaštvo je na navedenim ročištima, a prije nego su pročitani iskazi navedenih svjedoka, uložilo njihove izvode iz matične knjige umrlih (MKU)¹⁵, na koje dokaze odbrana nije imala primjedbi.

106. Takođe, na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 10.09.2019. godine Tužilaštvo je predložilo da se pročita iskaz svjedokinje Izete Tursić¹⁶, s obzirom da ista zbog svog zdravstvenog stanja nije u mogućnosti da pristupi na glavni pretres, a što proizlazi iz medicinske dokumentacije na ime ove svjedokinje, koju je Tužilaštvo dostavilo Sudu. Izjašnjavajući se na navedeni prijedlog, braniteljica optuženog Ristanića je istakla da se ne protivi da se pročita iskaz ove svjedokinje, bez potrebe za vještačenjem zdravstvenog stanja svjedokinje. Sud je prihvatio prijedlog Tužilaštva, ocijenivši da iz dostavljene medicinske dokumentacije proizlazi da je dolazak pred Sud svjedokinje Tursić znatno otežan zbog njenog zdravstvenog stanja.

107. Dana 11.03.2019. godine Tužilaštvo je dostavilo Sudu prijedlog da se pročitaju iskazi umrlih svjedoka: Saliha Bušatlića, Kadrije Čanetovića, Muharema Đuzela, Osmana Husetovića, Abida Junuzovića, Zejčira Osmića, Ilije Pajića, Aleksandra Stevanovića, Nisvete Zahirović. Ocijenivši da su u konkretnom slučaju ispunjeni uslovi iz člana 273. stav 2. ZKP BiH, Sud je uz saglasnost odbrane optuženog, prihvatio prijedlog Tužilaštva,

---

¹⁵ Dokazi Tužilaštva broj: T-15, T-16a, T-17a, T-18b, T-19a, T-20 B.

¹⁶ Zapisnik o saslušanju svjedokinje Tursić Izeta Državne agencije za istrage i zaštitu Regionalni ured Tuzla broj 16-14/3-1-04-2-247/08 od 14.02.2012. godine, uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-24

pa su na ročištima održanim na dane 07.05.¹⁷, 10.09.¹⁸, 24.09.¹⁹ i 22.10.2019. godine²⁰, uloženi izvodi iz matične knjige umrlih za navedene svjedoke, nakon čega su pročitani njihovi iskazi.

108. Tužilaštvo je dana 28.08.2019. godine dostavilo prijedlog da se u smislu člana 273. stav 2. ZKP BiH pročitaju iskazi svjedoka: Ibrahima Halilovića, Envera Didića, Rifeta Ljuce, Jusufa Alića, Bože Đokića, Mevle Kombić, Devke Mujić, Elme Mujić, Slavka Pejića, Luke Simića, Sulejmana Sejdića, Envera Rejzovića, te je istaklo da ostaje pri prijedlogu iz optužnice da se pročitaju iskazi svjedoka i to: Adema Ahmetbašića, Gorana Ibrića, Envera Keserovića, Subhije Muhića, Nikole Mištrafovića, Fadile Medinića i Enesa Zukića i Miodraga Ajdakovića.²¹

109. U odgovoru na navedeni prijedlog, braniteljica optuženog Ristanića istakla je da se ne protivi čitanju iskaza svjedoka koji su u međuvremenu preminuli i to: Sakiba

---

¹⁷ Zapisnik o prikupljanju izjave od svjedoka Bušatlić Salih dat policiji Brčko Distrikta broj 14.02-726/06 od 01.12.2009.godine, uloženi kao dokaz Tužilaštva T-21; Zapisnik o saslušanju svjedoka Đuzel Muherema dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj 17-15/3-1-04-2-224/08 od 13.01.2011. godine i Zapisnik o saslušanju svjedoka Đuzel Muharema dat policiji Brčko distrikta broj 02-230-726/06 od 30.09.2011. godine uvedeni kao dokazi Tužilaštva broj: T-22 i T-22a.

¹⁸ Izjava svjedoka Kadrije Čanetovića Međunarodnom sudu za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991 broj 03059646 od dana 08.02.1995. godine - verzija na bosanskom jeziku i Izjava svjedoka Kadrije Čanetovića Međunarodnom sudu za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991. broj:03059646 od dana 08.02.1995. godine - verzija na engleskom jeziku, uvedene kao dokaz Tužilaštva broj: T-25 i T-25a; Zapisnik o prikupljanju izjave policije Brčko Distrikta BiH u odnosu na Osmana Husetovića broj 02-230-792/04 od 26.08.2009. godine i Zapisnik o saslušanju svjedoka Državne agencije za istrage i zaštitu Regionalni ured Tuzla u odnosu na Osmana Husetovića broj P-16-14-04-2-796/13 od 06.03.2014. godine, uvedeni kao dokazi Tužilaštva broj: T-26 i T-26a.

¹⁹ Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Junuzović Abid broj 02-230-172/04 od 24.02.2004. godine, Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Junuzović Abid broj 02-230-726/06 od 26.09.2011. godine i Zapisnik o saslušanju svjedoka Državne agencije za istrage i zaštitu Regionalni ured Tuzla broj P-16-17-04-2-796/13 od 26.01.2015. godine, uvedeni kao dokazi Tužilaštva broj: T-28a, T-28b i T-28c; Izjava svjedoka Zejćir Osmića Međunarodnom sudu za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije broj 03065384 od 15.02.1995. godine od 15.02.1995. godine, uvedena kao dokaz Tužilaštva broj: T-30; Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Zahirović Nisveta broj 02-230-60/07 od 08.02.2007. godine, uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-31a; Izjava svjedoka Stevanović Aleksandra Međunarodnom sudu za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije broj 01134120 od 30.10.2002. godine, Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Stevanović Aleksandar broj 02-230-721/03 od 18.09.2003. godine i Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Stevanović Aleksandar broj 14-02-230-970/06 od 19.05.2008. godine, uvedeni kao dokazi Tužilaštva broj: T-32a, T-32b i T-32c

²⁰ Zapisnik o saslušanju svjedoka Elme Mujić, Državne agencije za istrage i zaštitu Regionalni ured Tuzla broj 17-15/3-1-04-2-224/08 od 31.08.2010. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-39A; Izjava svjedoka Sejdić Sulejmana Međunarodnom sudu za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije – na Engleskom jeziku i na Bosanskom jeziku, uvedena kao dokaz Tužilaštva broj: T-40A; Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Pajić Ilija, Policija Brčko Distrikta BiH, broj: 02-230-1016/02 od 14.06.2006. godine, uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-41A

²¹ Dopuna prijedloga Tužilaštva od 11.09.2019. godine

Aličehajića, Adema Ahmetbašića, Gorana Ibrića, Envera Keserovića, Subhije Muhić, Fadila Medinića i Enesa Zukića. Braniteljica je takođe izjavila da se ne protivi čitanju iskaza svjedoka RIST-02, Rifata Ljuce, Biserke Omerašević i Ibrahima Halilovića, ali da se protivi čitanju iskaza Envera Didića, iz razloga što se ne radi o svjedoku koji je zbog zdravstvenog stanja spriječen da svjedoči pred Sudom, niti je isti nedostupan Sudu. Nadalje, braniteljica je istakla da se protivi čitanju iskaza svjedoka Nikole Mištrafovića, s obzirom da se u konkretnom slučaju ne radi o iskazu svjedoka, nego o informativnom izvještaju lica koje je razgovaralo sa svjedokom Nikolom Mištrafovićem, te da se protivi čitanju iskaza svjedoka Bojana Stojanovića i Ranka Češića, iz razloga što Tužilaštvo nije dostavilo dovoljno dokaza da su ovi svjedoci nedostupni.

110. Tužilaštvo se podneskom od 31.10.2019. godine osvrnulo na navedene prigovore braniteljice optuženog Ristanića, ističući da je vezano za svjedoka Bojana Stojanovića uputilo vlastima Holandije zamolnicu za pravnu pomoć, kako bi locirali ovog svjedoka, odnosno kako bi stupili u kontakt sa njim, ali da su od strane istih obaviješteni da se on ne može pronaći i da su za njim raspisali potragu. Nadalje, vezano za svjedoka Ranka Češića Tužilaštvo je istaklo da je bezuspješno pokušalo da kontaktira ovog svjedoka na broj telefona kojim je Tužilaštvo raspolagalo, kao i da je uputilo zamolnicu nadležnim organima Republike Srbije, nakon čega su od istih obaviješteni da je terenskom provjerom utvrđeno da ovaj svjedok ne boravi na prijavljenoj adresi. Vezano za svjedoka Envera Didića, Tužilaštvo je istaklo da se isti nalazi u Australiji, da su nadležnim organima u Australiji uputili zamolnicu za saslušanje ovog svjedoka putem video-linka na glavnom pretresu, ali da su od istih obaviješteni da nisu u mogućnosti postupiti u skladu sa zamolnicom, iz razloga što svjedok Enver Didić ne želi svjedočiti. Konačno, kada je riječ o svjedoku Nikoli Mištrafoviću, Tužilaštvo je istaklo da ostaje pri svom prijedlogu da se pročita njegova izjava koja je data pred MKSJ, s obzirom da je isti svjedok u međuvremenu preminuo.

111. Imajući u vidu navedeno obrazloženje, Sud je na ročištu održanom dana 05.11.2019. godine, prihvatio prijedlog Tužilaštva da se u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH pročita iskaz svjedoka Envera Didića s obzirom da je nemoguć njegov dolazak

pred Sud, dok je odbio prijedlog da se pročita iskaz svjedoka Nikole Mištrafovića, jer se u konkretnom slučaju ne radi o iskazu koji je ovaj svjedok dao u toku istrage u smislu odredbe člana 273. stav 1. ZKP BiH, nego da se radi informativnom izvještaju lica koje je razgovaralo sa ovim svjedokom.

112. Što se tiče svjedoka Ranka Češića, njegov iskaz nije pročitani u smislu člana 273. stav 2. ZKP BiH, nego je organizovana videokonferencijska veza sa Višim sudom u Beogradu, kako bi isti bio saslušan na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanog dana 12.12.2019. godine, međutim, svjedok je na navedenom ročištu izjavio da odbija da svjedoči u predmetnom krivičnom postupku, nakon čega je Tužilaštvo ostalo pri svom prijedlogu da se pročita iskaz ovog svjedoka dat istražiteljima MKSJ. Podneskom od 05.03.2020. godine Tužilaštvo je u konačnici odustalo od svog prijedloga da se pročita iskaz svjedoka Ranka Češića.

113. U pogledu ostalih iskaza svjedoka iz podneska Tužilaštva od 28.08.2019. godine, Sud je uz saglasnost odbrane, dozvolio njihovo čitanje, pa su tako na ročištima održanim dana: 24.09.2019. godine²², 01.10.2019. godine²³, 15.10.2019. godine²⁴, 22.10.2019.

---

²² Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Junuzović Abid broj 02-230-172/04 od 24.02.2004. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-28; Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Junuzović Abid broj 02-230-726/06 od 26.09.2011. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-28b, Zapisnik o saslušanju svjedoka Državne agencije za istrage i zaštitu Regionalni ured Tuzla broj P-16-17-04-2-796/13 od 26.01.2015. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-28c, Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Đokić Božo broj 02-230-970/06 od 28.11.2006. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-29a, Izjava svjedoka Zejćir Osmića Međunarodnom sudu za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije broj 03065384 od 15.02.1995. godine od 15.02.1995. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-30, Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Zahirović Nisveta broj 02-230-60/07 od 08.02.2007. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-31a., Izjava svjedoka Stevanović Aleksandra Međunarodnom sudu za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije broj 01134120 od 30.10.2002. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-32a, Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Stevanović Aleksandar broj 02-230-721/03 od 18.09.2003. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-32b, Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Stevanović Aleksandar broj 14-02-230-970/06 od 19.05.2008. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-32c.

²³ Zapisnik o prikupljanju izjava od lica Kombić Mevla, Policija Brčko Distrikta, broj: 14-02-230-55/07 od 13.03.2007. godine, sa priložima: Izvod iz matične knjige umrlih za Kombić Sadika, Vlada Brčko Distrikta, Odjeljenje za javni registar, broj: 10-202-247/06 od 13.09.2006. godine i fotografija Kondić Sadika (pročitani) uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-33 A, Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Mujić Devka, Policija Brčko Distrikta, broj: 14-02-230-56/07 od 20.03.2007. godine (pročitani) uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-34 A

²⁴ Zapisnik o saslušanju svjedoka Simić Luke, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla, broj: 17-15/3-1-04-2-224/08 od 22.09.2010. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-35 A, Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Režović Enver, Javno tužilaštvo Brčko Distrikta, broj: 02-230-111/05 od 05.07.2005. godine, uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-36 A, Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Pejić Slavko, Policija Brčko Distrikta BiH, broj: 02-230-721/03 od 18.09.2003. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-37 A

godine²⁵, 29.10.2019. godine²⁶ i 05.11.2019. godine²⁷, uloženi izvodi iz matične knjige umrlih za ove svjedoke nakon čega su pročitani njihovi iskazi.

---

²⁵ Zapisnik o saslušanju svjedoka Državne agencije za istrage i zaštitu Regionalni ured Tuzla broj 17-15/3-1-04-2-224/08 od 31.08.2010. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-39A, Izjava svjedoka Sejdić Sulejmana Međunarodnom sudu za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije – na Engleskom jeziku i na Bosanskom jeziku uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-40A, Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Pajić Ilija, Policija Brčko Distrikta BiH, broj: 02-230-1016/02 od 14.06.2006. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-41A.

²⁶ Izjava na ime Ahmedbašić Adem data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 08.03.1995. bosanska verzija uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-42 A, Izjava na ime Ahmedbašić Adem data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije 08.03.1995. engleska verzija uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-42 B, Zapisnik o prikupljanju izjave Ibrića Gorana dat u prostorijama Javnog tužilaštva Brčko distrikta, br. 02-230-111/05 od 09.06.2005. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-43 A, Izjava na ime Ibrića Gorana data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od dana 09.03.1995. godine, bosanska verzija uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-43 B, Izjava na ime Ibrića Gorana data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od dana 09.03.1995. godine, engleska verzija uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-43 C, Izjava na ime Keserović Enver data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 25.08.2001. godine, bosanska verzija uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-44 A, Izjava na ime Keserović Enver data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 25.08.2001. godine, engleska verzija uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-44 B, Izjava na ime Muhić Suhbija data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 31.04.1995.godine, bosanska verzija uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-45 A, Izjava na ime Muhić Suhbija data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 31.04.1995.godine, engleska verzija uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-45 B, Izjava na ime Medinić Fadil data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 22.08.1996.godine, bosanska verzija uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-46 A, Izjava na ime Medinić Fadil data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 22.08.1996.godine, engleska verzija uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-46 B, Izjava na ime Zukić Enes data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 05.02.1995.godine, bosanska verzija uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-47 A, Izjava na ime Zukić Enes data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 05.02.1995.godine, engleska verzija uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-47 B.

²⁷ Izjava svjedoka Alić Jusufa, Međunarodni krivični sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, broj: 03059686 od 04.07.1996. godine na bosanskom jeziku uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-52A, Zapisnik o saslušanju svjedoka Ajduković Miodrag, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-14/3-1-04-2-3/11 od 22.02.2012. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj T-53 A.

114. Na ročištu održanom dana 05.11.2019. godine, Sud je takođe prihvatio i prijedlog Tužilaštva da se u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH pročitaju iskazi svjedoka RIST-02²⁸, Biserke Omerešević²⁹, Ibrahima Halilovića³⁰ i Rifata Ljuce³¹, s obzirom da isti zbog svog zdravstvenog stanja nisu u mogućnosti da pristupe na glavni pretres, a što proizlazi iz medicinske dokumentacije na ime ovih svjedoka, koju je Tužilaštvo dostavilo Sudu. Izjašnjavajući se na navedeni prijedlog, braniteljica optuženog Ristanića je istakla da se ne protivi da se pročitaju iskazi navedenih svjedoka, bez potrebe za vještačenjem zdravstvenog stanja svjedoka. Sud je prihvatio prijedlog Tužilaštva, ocijenivši da iz dostavljene medicinske dokumentacije proizlazi da su dolasci navedenih svjedoka znatno otežani zbog njihovog zdravstvenog stanja.

115. Takođe, na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanog dana 25.02.2020. godine, Tužilaštvo je predložilo da se u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH pročita iskaz svjedoka Vekaza Memiševića. Izjašnjavajući se na navedeni prijedlog, braniteljica optuženog Ristanića je u podnesku od 28.02.2020. godine istakla da se u konkretnom slučaju nisu ispunili uvjeti iz člana 5. stav 1. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ, niti se radi o situaciji koja je propisana odredbom člana 273. ZKP BiH.

116. Tužilaštvo se u podnesku od 05.03.2020. godine istaklo da ostaje kod svog prijedloga da se pročita iskaz Vekaza Memiševića, s obzirom da su od strane nadležnih organa u Austriji (gdje je svjedok nastanjen) obaviješteni da ovaj svjedok ne želi svjedočiti u ovom krivičnom postupku putem videokonferencijske veze. Prihvatajući ovakvu argumentaciju, Sud je ocijenio osnovanim prijedlog Tužilaštva, pa su na ročištu za

---

²⁸ Zapisnik o saslušanju svjedoka RIST-02 Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 17-04/2-04-2-537/06 od 14.09.2006. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-48.

²⁹ Zapisnik o prikupljanju izjave od svjedoka Omerešević Biserka, Policija Brčko Distrikta, broj: 14-02-230-58/07. od 16.02.2007. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-49 i Zapisnik o saslušanju svjedoka Omerešević Biserka, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 17-15/3-1-04-2-224/08. od 31.08.2010. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-49 A.

³⁰ Zapisnik o saslušanju svjedoka Halilović Ibrahima, Policija Brčko Distrikta, broj: 14.08-04.2-1618/06 od 02.02.2015. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-50 A, Zapisnik o saslušanju svjedoka Halilović Ibrahima, Policija Brčko Distrikta, broj: 02-230-111/05 od 30.09.2005. godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-50 B.

³¹ Izjava svjedoka Ljuca Rifata, Međunarodni krivični sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, broj: 00284761 od 30.03 i 01-01.04.1995. godine na bosanskom jeziku godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-51 A, Izjava svjedoka Ljuca Rifata, Međunarodni krivični sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, broj: 00284761 od 30.03 i 01-01.04.1995. godine na engleskom jeziku godine uveden kao dokaz Tužilaštva broj: T-51 B.

nastavak glavnog pretresa održanom dana 10.03.2020. godine u smislu odredbe člana 3. i člana 5. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ, pročitane izjave svjedoka Vekaza Memiševića³², uz naglasak da odbrana optuženog ima mogućnost da zahtijeva prisustvo ovog svjedoka u svrhu unakrsnog ispitivanja.

117. U svim naprijed navedenim slučajevima, Vijeće je suprotnoj strani dalo mogućnost da navede pitanja koja bi bila postavljena ovim svjedocima da su isti neposredno saslušani na glavnom pretresu.

Čitanje iskaza svjedoka „RIST-40“

118. Tužilaštvo BiH je u predmetnoj optužnici inicijalno predložilo saslušanje svjedoka „RIST-40“, pa je u skladu s tim radi saslušanja navedenog svjedoka organizovana i dana 29.01.2019. godine održana video-konferencijska veza sa nadležnim Sudom u Italiji, gdje se svjedok nalazi na izdržavanju kazne zatvora. Međutim, prije nego što se pristupilo samom saslušanju svjedoka „RIST-40“, isti je prema Tužilaštvu istakao određene uvjete te je zahtijevao da mu se dodijele mjere zaštite identiteta, radi njegove bezbjednosti i bezbjednosti njegove porodice, nakon čega je Vijeće postupajućem tužiocu naložilo da riješi prethodna pitanja vezana za ovog svjedoka i da otkloni istaknute procesne smetnje zbog čega je navedeno ročište odgođeno.

119. Nakon navedenog ročišta, Tužilaštvo je pokušalo da posjeti svjedoka u zatvoru u Republici Italiji, a kako bi se riješila sva prethodna pitanja u vezi sa njegovim saslušanjem, međutim, ta posjeta nije mogla biti realizovana zbog nastupa pandemije COVID 19 te s tim u vezi nastupjelim ograničenjima putovanja. Potom je Tužilaštvo u više navrata uputilo zamolnicu za pružanje međunarodne pravne pomoći nadležnim organima u Republici Italiji, a kako bi se organizovalo saslušanje svjedoka „RIST-40“ putem

---

³² Izjava svjedoka Memišević Vekaz data pred Međunarodnim sudom za krivična gonjenja osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991.godine od 05. i 12. marta 1995.godine, na engleskom jeziku, uvedena kao dokaz Tužilaštva broj: T-366; Izjava svjedoka Memišević Vekaz data pred Međunarodnim sudom za krivična gonjenja osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991.godine od 05. i 12. marta 1995.godine, na BHS jeziku, uvedena kao dokaz Tužilaštva broj: T-366

videokonferencijske veze, međutim, navedeno takođe nije realizovano zbog pogoršane epidemiološke situacije u Republici Italiji, u tom periodu.

120. Imajući u vidu da uprkos nizu radnji preduzetih od dana 29.01.2019. godine, u periodu od skoro 3 (tri) godine, Tužilaštvo nije uspjelo da obezbijedi saslušanje svjedoka „RIST-40“, postupajući tužilac je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 28.09.2021. godine, predložilo da se iskaz ovog svjedoka pročita u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH, ističući da se u konkretnom slučaju radi o svjedoku čiji je dolazak pred Sud nemoguć, odnosno znatno otežan iz važnih razloga. Odbrana je na navedenom ročištu istakla da se protivi prijedlogu Tužilaštva, te je detaljno obrazloženje u tom pravcu dala u podnesku od 13.10.2021. godine.

121. Naime, u izjašnjenju od 13.10.2022. godine, odbrana istakla da nije ispunjen niti jedan od razloga propisanih odredbom člana 237. stav 2. ZKP BiH, odnosno da se u konkretnom slučaju ne radi o svjedoku koji je umro, niti o svjedoku koji je zbog zdravstvenog stanja spriječen svjedočiti pred Sudom, niti da se radi o svjedoku koji je nedostupan Tužilaštvu, već da se suprotno tome, radi o svjedoku koji se pojavio putem video-konferencijske veze i koji se izjasnio da želi svjedočiti u ovom krivičnom predmetu uz ispunjenje određenih uslova od strane Tužilaštva BiH. Dodatno, odbrana je istakla da su izjave svjedoka „RIST-40“ čije se čitanje predlaže, nezakonite, s obzirom da je postupak uzimanja izjava od svjedoka „RIST-40“ na teritoriji Republike Italije proveden protivzakonito i suprotno propisima međunarodnoj pravnoj pomoći.

122. Imajući u vidu navedeno, predsjedavajući Vijeća je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 09.11.2021. godine, naložio Tužilaštvu da Sudu i odbrani dostavi svu prateću dokumentaciju iz koje proizlazi da su ispoštovana sva pravila u skladu sa Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći i Evropskom konvencijom o pružanju međunarodne pravne pomoći, te dokumentaciju iz koje proizlazi da su ovlaštena lica, koja su vršila saslušanje svjedoka „RIST-40“ dobila odobrenje da svjedoka ispituju na teritoriji Republike Italije. Nakon što je Tužilaštvo postupilo po navedenom, odbrana je dana 09.12.2021. godine Sudu dostavila novo izjašnjenje u pogledu prijedloga za čitanje iskaza svjedoka „RIST-40“, ističući da dokumentacija dostavljena od strane Tužilaštva ne

potvrđuje da su u konkretnom slučaju ispoštovane procedure propisane Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći i Evropskom konvencijom o pružanju međunarodne pravne pomoći.

123. Tužilaštvo je u osvrtu na navedeno izjašnjenje odbrane, dana 20.10.2021. godine dostavilo podnesak u kojem je istaklo da je poduzelo sve zakonom predviđene radnje u cilju obezbjeđenja saslušanja svjedoka „RIST-40“ u ovom krivičnom postupku, ali da zbog specifičnih okolnosti koje se odnose na ovog svjedoka, te uslijed pandemije virusa COVID-19, to nije bilo moguće ostvariti. Tužilaštvo je također naglasilo da se radi o svjedoku koji je apsolutno nedostupan i da je čitanje njegovog iskaza u skladu sa načelom efikasnosti i ekonomičnosti postupka.

124. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 14.12.2021. godine, Vijeće je prihvatilo prijedlog Tužilaštva da se shodno odredi člana 273. stav 2. ZKP BiH, pročitaju iskazi svjedoka „RIST-40“, ocijenivši da je Tužilaštvo BiH preduzelo sve što je bilo moguće da obezbijedi saslušanje ovog svjedoka na glavnom pretresu, ali da se unatoč svim pokušajima isto nije moglo realizovati.

125. Sud je ocijenio da su konkretnom slučaju ispunjeni uslovi iz odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH, s obzirom da se radi o svjedoku čije neposredno saslušanje u ovom krivičnom postupku, nije moguće, te da je neizvjesna mogućnost organizovanja njegovog saslušanja putem videokonferencijske veze, uprkos naporima preduzetim od strane Tužilaštva, pritom imajući u vidu dužinu trajanja krivičnog postupka, te rukovodeći se načelom efikasnosti i ekonomičnosti postupka, te pravom optuženog na suđenje u razumnom roku.

126. Vezano za prigovore odbrane u pogledu zakonitosti iskaza svjedoka „RIST-40“, Vijeće je iste ocijenilo kao neosnovane, s obzirom da iz dokumentacije³³ koja se odnosi

---

³³ Dokaz Tužilaštva broj: T-372: Dopis, Tužilaštvo Brčko Distrikta BiH, broj: A-RZ-44/2021 od 15.11.2021. godine, original, sa priložima: kopija zamolnice za pružanje međunarodne pravne pomoći, Tužilaštvo Brčko distrikta BiH od 17.03.2010. godine na bhs i engleskom jeziku; kopija akta na italijanskom jeziku 02.09.2010. godine; kopija prevoda akta iz Italije, Sud Padova broj: N.62/10ROG od 02.10.2010. godine, odluka o pozivanju svjedoka za izvršenje zahtjeva za međunarodnu pravnu pomoć Okružnog suda u Padovi od 09.10.2010. godine, zahtjev za izdavanje vize, Tužilaštvo Brčko distrikta BiH, broj: A-486/10 od 11.10.2010. godine, dopis Tužilaštva BiH broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 21.02.2014. godine, sa prilogom: zamolnica za uzimanje izjave od RIST-40 od 18.02.2014. godine na bhs i italijanskom

na postupak prikupljanja iskaza ovog svjedoka, a koja je dostavljena od strane Tužilaštva, proizlazi da su ispoštovane sve procedure koje se odnose na postupak međunarodne pravne pomoći, a koje su propisane Zakonom o međunarodnoj pravnoj pomoći, Evropskom konvencijom o ljudskim pravima te dodatnim protokolima.

127. Nadalje, kada je riječ o prigovorima odbrane da su prilikom saslušanja svjedoka „RIST-40“ u nadležnom sudu u Republici Italiji, pored sudije koji je postupao po zamolnici za pružanje pravne pomoći, bili prisutni i tužiocci specijalnog odjeljenja za ratne zločine Tužilaštva Brčko Distrikta i ovlaštena službena lica Policije Brčko Distrikta, te da su isti svjedoku postavljali pitanja, a za što nisu imali odobrenje, Vijeće je iste prigovore takođe ocijenilo neosnovanim. Naime, uvidom u dostaljenu zamolnicu, Vijeće je utvrdilo da ista sadrži molbu Tužilaštva Brčko Distrikta da se navedenim licima odobri prisustvovanje saslušanju i postavljanje pitanja svjedoku „RIST-40“, te da je navedena molba odobrena odlukom sudije za predistražne radnje Suda u Padovi od 13.05.2011. godine.

128. Slijedom navedenog, na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 14.12.2021. godine, Tužilaštvo je pročitao određene segmente iskaze svjedoka „RIST-40“³⁴, dok je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 18.01.2022. godine, braniteljica optuženog usmeno iznijela pitanja koja bi postavila svjedok „RIST-40“ da je isti neposredno saslušan pred Sudom BiH, nakon čega je Tužilaštvo pročitane iskaze ovog svjedoka uvelo kao materijalne dokaze optužbe.

129. Konačno, Sud ističe da je prilikom ocjene iskaza svih naprijed navedenih svjedoka koji su pročitani u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH, imao u vidu njihovu

---

jeziku i dostavnica, dopis Tužilaštva BiH broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 09.02.2015. godine i dostavnica; odgovor na dopis sudije za preliminarne istrage, Tužilaštvo BiH broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 29.01.2015. godine na italijanskom jeziku; zahtjev Državnog tužilaštva pri sudu u Massa-i OD 13.02.2015. godine na italijanskom i bhs jeziku.

³⁴ Dokaz Tužilaštva broj:T-373: Zapisnik o saslušanju svjedoka „RIST-40“ od 10.11.2010. godine, Kancelarija sudije za predistražne radnje, Doktorica Lara Fortuna sudija, broj: 97/10 Rog.C.A. Venecija, protiv: Ristanić Đorđe, str. 5, 13, 21, 25, 29, 31, 45, 51, 55, 65, 69. (prevod i original); Zapisnik o saslušanju svjedoka „RIST-40“ od 11.11.2010. godine, Kancelarija sudije za predistražne radnje, Doktorica Lara Fortuna sudija, broj: 97/10 Rog.C.A. Venecija, protiv: Ristanić Đorđe, str. 2, 6, 9, 13, 23, 25, 27, 28, 35, 37, 40, 46, 47, 48, 63, 65, 72, 73 i 74 (prevod i original); Zapisnik o saslušanju svjedoka „RIST-40“ od 12.11.2010. godine, Kancelarija sudije za predistražne radnje, Doktorica Lara Fortuna sudija, broj: 97/10 Rog.C.A. Venecija, protiv: Ristanić Đorđe, str. 3, 6, 8, 10, 13, 19, 20, 24, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 41, 44, 45, 49, 50, 55, 56, 59, 61, 67, 68, 69, 72 (prevod i original); dokaz Tužilaštva broj: 374: Izjava svjedoka „RIST-40“, Prijevod svjedočenja putem videokonferencijske veze pri Sudu za preliminaru istragu u Massa-i održane dana 02.04.2015. godine u prostorijama Suda BiH u perido od 13-18 sati, na bhs jeziku, sa obilježenim stranicama koje nisu numerisane, stranice obilježene žutom bojom br. 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17.

dokaznu snagu, cijeneći da se, na temelju istih u odlučujućem dijelu ne može zasnovati presuda, a o čemu je Sud neizostavno vodio računa, naročito imajući u vidu navode odbrane optuženog kojima se ukazuje da nemogućnost da unakrsno ispita ove svjedoke. Naime, Sud je navedene iskaze koristio kao potkrepljujuće ili kontrolne dokaze, iz kojeg razlog Sud nalazi da time nije povrijeđeno pravo optuženog na odbranu.

F. OSTALE ODLUKE O DOKAZIMA

130. Tužilaštvo je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 26.11.2019. godine predložilo da se kao materijalni dokaz uvede Memorandum Srpske Akademije nauka i umjetnosti, London 1986. godine, a na šta je odbrana optuženog istakla prigovor relevantnosti, s obzirom da je dokument sačinjen 1986. godine, te da se taj dokument, s obzirom na sadržaj ne može dovesti u vezu sa periodom optuženja. Uvažavajući prigovor odbrane optuženog, Sud je odbio prijedlog Tužilaštva da se kao materijalni dokaz optužbe uvede navedeni dokument, s obzirom da isti nije relevantan za razrješenje konkretne krivičnopravne stvari.

131. Pored toga, Tužilaštvo je na ročištu održanom dana 03.12.2019. godine predložilo da se kao materijalni dokaz uvede Plebiscit Srpskog naroda-Radovan Karadzic novembar 1991. godine, a na šta je odbrana istakla prigovor autentičnosti, s obzirom da se radi o transkriptu govora Radovana Karadžića, bez izvornog dokumenta, tj. originalnog snimka govora. Uvažavajući prigovor odbrane optuženog, te imajući u vidu okolnosti na koje je Tužilaštvo predložilo ovaj dokaz (početak ratnih dešavanja), a na koje okolnosti je Tužilaštvo ranije uvelo brojne dokaze, Sud je odbio njegovo ulaganje, ocijenivši da isti nije neophodan za dodatno razjašnjenje stvari.

132. Takođe, na ročištu održanom dana 10.12.2019. godine Sud je uvažavajući prigovor odbrane, odbio prijedlog Tužilaštva da se kao materijalni dokaz uvede Odluka o osnivanju Fonda obnove i izgradnje općine Brčko od 19.05.1992. godine, Ratno

predsjedništvo općine Brčko, ocijenivši da isti nije relevantan za za razrješenje konkretne krivičnopravne stvari.

133. Tužilaštvo je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 21.01.2020. godine predložilo da se kao materijalni dokazi uvede: Foto dokumentacija ekshumacije posmrtnih ostataka u masovnoj grobnici Grčica u Brčkom Ekspertnog tima MKSJ načinjena od 30. juna do 15. avgusta 1997. godine (ERN broj: 0052-0600-0052-0603 fotosa 21, ERN broj: 0052-0604-0052-0609 fotosa 36, ERN broj: 0052-0610-0052-0612 fotosa 15, ERN broj: 0052-0613-0052-0618 fotosa 36, ERN broj: 0052-0619-0052-0624 fotosa 36, ERN broj: 0052-0625-0052-0630 fotosa 34, ERN broj: 0052-0631-0052-0637 fotosa 37, ERN broj: 0052-0638-0052-0642 fotosa 26, ERN broj: 0052-0643-0052-0648 fotosa 36, ERN broj: 0052-0649-0052-0655 fotosa 37, ERN broj: 0052-0662-0052-0667 fotosa 36, ERN broj: 0052-0668-0052-0673 fotosa 36, ERN broj: 0052-0674-0052-0679 fotosa 35, ERN broj: 0052-0680-0052-0685 fotosa 35, ERN broj: 0052-0686-0052-0691 fotosa 36, ERN broj: 0052-0692-0052-0697 fotosa 34, ERN broj: 0052-0698-0052-0703 fotosa 35, ERN broj: 0052-0704-0052-0709 fotosa 36, ERN broj: 0052-0710-0052-0715 fotosa 36, broj: 0052-0716-0052-0721 fotosa 36, ERN broj: 0052-8822-0052-8857 fotosa 36, ERN broj: 0052-8858-0052-8878 fotosa 21, ERN broj: 0052-8879-0052-8893 fotosa 15, ERN broj: 0052-8894-0052-8929 fotosa 36, ERN broj: 0052-8930-0052-8965 fotosa 36, ERN broj: 0052-8966-0052-8999 fotosa 34, ERN broj: 0052-9000-0052-9036 fotosa 37, ERN broj: 0052-9037-0052-9062 fotosa 26, ERN broj: 0052-9063-0052-9098 fotosa 36, ERN broj: 0052-9099-0052-9135 fotosa 37, ERN broj: 0052-9172-0052-9207 fotosa 36, ERN broj: 0052-9208-0052-9243 fotosa 36, ERN broj: 0052-9244-0052-9278 fotosa 34, ERN broj: 0052-9279-0052-9313 fotosa 35, ERN broj: 0052-9314-0052-9349 fotosa 36, ERN broj: 0052-9350-0052-9383 fotosa 34, ERN broj: 0052-9384-0052-9418 fotosa 35, ERN broj: 0052-9419-0052-9454 fotosa 36, ERN broj: 0052-9455-0052-9490 fotosa 36, ERN broj: 0052-9491-0052-9526 fotosa 36, ERN broj: 0063-2969-0063-2969 fotosa 1, ERN broj: r105-9845-r105-9880 fotosa 36, ERN broj: r105-9887-r105-9922 fotosa 36, ERN broj: r105-9929-r105-9964 fotosa 36, ERN broj: r105-9971-r105-9981 fotosa 11.

134. Na navedene dokaze, braniteljica optuženog je istakla prigovor zakonitosti, ističući da ne postoji zakonska osnova da se navedeni dokazi uvedu u spis u ovom krivičnom predmetu, s obzirom da se radi o fotodokumentaciji ekshumacija koja je sačinjena u drugom krivičnom predmetu pred Međunarodnim krivičnim Sudom za bivšu Jugoslaviju.

135. Sud je na ročištu održanom dana 04.02.2020. godine, odbio kao neosnovan navedeni prigovor braniteljice te je primjenom odredbe člana 3. i 8. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ prihvatio naprijed pobrojane fotografije kao materijalne dokaze Tužilaštva.

136. Na navedenom ročištu, Sud je takođe ocijenio kao neosnovan prigovor zakonitosti istaknut u odnosu na: Fotografija pokazana svjedoku D u predmetu Goran Jelisić ERN broj: 00818617, Fotografije pokazane svjedoku A u predmetu Goran Jelisić ERN broj: 00818612, 00818614 i 00818617 i Fotografije pokazane svjedoku B u predmetu Goran Jelisić ERN broj: 00818613 i 00818615, te je prihvatio da se iste uvedu kao dokaz Tužilaštva.

G. IZMJENA REDOSLIJEDA U IZVOĐENJU DOKAZA

137. U skladu sa odredbom člana 261. ZKP BiH dokazi se izvode određenim redoslijedom, od kojeg se može odstupiti u interesu pravde.

138. Tokom glavnog pretresa, predsjednik Vijeća je u skladu sa ovlastima iz člana 240. ZKP BiH odredio promjenu u redoslijedu izvođenja dokaza. Navedena procesna situacija je u skladu sa citiranom odredbom ZKP BiH evidentirana na nastavcima glavnih pretresa održanih dana 04.09.2020. godine i 09.06.2021. godine.

139. Naime, na ročištu održanom dana 04.09.2020. godine Sud je u cilju ekonomičnosti i efikasnosti postupka dozvolio da se započne sa izvođenjem dokaza odbrane optuženog, s obzirom da je Tužilaštvu preostalo samo uvođenje određene materijalne dokumentacije, kao i saslušanje svjedoka „RIST-40“, koji se nalazi na izdržavanju kazne zatvora u

Republici Italiji, a pri čemu Tužilaštvo već određeni period preduzima radnje u cilju organiziranja videokonferencijske veze sa nadležnim organima ove države zbog saslušanja navedenog svjedoka.

140. Vijeće je zaključilo da su u navedenom slučaju ispunjeni uslovi iz člana 262. stav 3. ZKP BiH, odnosno ocijenjeno je da je odstupanje učinjeno u interesu pravde, a sa navedenom izmjenom u redoslijedu izvođenja dokaza saglasile su se stranke i branilac.

141. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa, održanom dana 09.06.2021. godine, predsjednik Vijeća je u skladu sa ovlastima iz člana 240. ZKP BiH dozvolio ponovnu promjenu u redoslijedu izvođenja dokaza, odnosno donio je odluku da se nastavi sa izvođenjem dokaza Tužilaštva.

H. POSTAVLJANJE PRAVNIH SAVJETNIKA SVJEDOCIMA

142. Tužilaštvo BiH je dana 29.08.2017. godine, dostavilo Sudu dopis, broj: T20 0 KTRZ 0003364 12, u kojem se navodi da je svjedok Petar Đokić tražio da prilikom njegovog saslušanja dana 05.09.2017. godine bude prisutan i advokat Duško Tomić, kao njegov pravni savjetnik, a iz razloga što se osjeća nesigurnim, jer je u inkriminisanom periodu bio komandir Policijske stanice Brčko.

143. Ocijenivši da su u konkretnom slučaju ispunjeni uslovi iz člana 84. stav 1. ZKP BiH, koja propisuje da se: „Svjedoku odlukom Suda za savjetnika određuje advokat za vrijeme trajanja saslušanja, ukoliko je očito da sam nije u stanju da koristi svoja prava u vrijeme saslušanja i ako njegovi interesi ne mogu biti zaštićeni na drugi način“, Sud je rješenjem broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 31.08.2017. godine, svjedoku Petru Đokiću postavio savjetnika - advokata Dušana Tomića iz Sarajeva, za vrijeme trajanja njegovog saslušanja u ovom predmetu.

**I. PRIJEDLOG ODBRANE OPTUŽENOG ZA DONOŠENJE ODBIJAJUĆE PRESUDE, SHODNO
ODREDBI ČLANA 283. ZKP BIH**

144. Navode odbrane optuženog da su u konkretnom slučaju ispunjeni uslovi za donošenje odbijajuće presude, s obzirom na to da optuženi u fazi istrage nije ispitan u skladu sa odredbom člana 78. stav 2. ZKP BiH, iz kojeg razloga, prema riječima branioca, optužnica nije mogla biti ni podignuta, Vijeće je odbilo kao neosnovane. U cilju dokazivanja svojih tvrdnji, braniteljica je u prilogu završnih riječi u spis predala zapisnik o ispitivanju tada osumnjičenog Đorđa Ristanića broj: T20 0 KTRZ 0003364 15 29.05.2015. godine, ističući da zapisnik ne ulaže kao dokaz činjenica, nego kao nužno sredstvo ispitivanja zakonitosti i pravičnosti ovog postupka, a u skladu sa ljudskim pravima koji su optuženom Ristaniću zagwarantovani članom II/3.e) Ustava BiH i članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovim slobodama.

145. Međutim, navedeni zapisnik, neovisno o nazivu koji mu dodjeljuje odbrana, Vijeće nije uzelo u razmatranje, s obzirom na propust odbrane da isti uloži u toku dokaznog postupka. Ocjena je Vijeća da je na ovaj način, Tužilaštvu uskraćena mogućnost da se izjasni na navedeni zapisnik te s tim u vezi istaknute prigovore odbrane, kao i da uloži dokaze kojima bi eventualno opovrglo navode odbrane.

146. Shodno navedenom, a imajući u vidu prirodu presude koju je donijelo (oslobađajuća presuda), Vijeće nije našlo za shodnim detaljnije obrazlaganje iznesenog prigovora odbrane.

J. OBJAVA PRESUDE – ČLAN 286. STAV 1. (VRIJEME I MJESTO OBJAVLJIVANJA PRESUDE)

147. Članom 286. stav 1. ZKP BiH, propisano je : „*Pošto je presuda izrečena, Sud će je odmah objaviti. Ako sud nije u mogućnosti da istog dana po završetku glavnog pretresa*

izrekne presudu, odložiti će objavljivanje presude najviše za tri dana i odrediti će vrijeme i mjesto objavljivanja presude“.

148. Dana 05.07.2022. godine, održano je ročište na kojem je odbrana optuženog završila sa izlaganjem svojih završnih riječi, a s obzirom da Sud nije bio u mogućnosti na istom ročištu izreći presudu, objavljivanje presude je odgođeno. U tom smislu objavljivanje presude, a uz saglasnost stranaka i branioca, održano je 27.09.2022. godine, iz razloga što Vijeće, zbog obimnosti i složenosti predmeta, te zauzetosti članova Vijeća radom na drugim predmetima, nije bilo u mogućnosti izreći i objaviti presudu u zakonom predviđenom roku. Vijeće napominje da stranke kao i branilac nisu imali prigovore na takvu odluku Vijeća.

149. Zaključno, ovakvo postupanje Vijeća je u skladu sa praksom Suda u predmetima ratnih zločina.³⁵

III. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA

150. U pogledu pitanja primjenjivog materijalnog zakona, neophodno je raspraviti zašto se ne primjenjuju odredbe Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ), koji je bio na snazi u vrijeme inkriminiranih događaja.

151. Zločin protiv čovječnosti nije bio regulisan u KZ SFRJ, koji je na osnovu Uredbe sa zakonskom snagom od 22.05.1992. godine preuzet kao zakon Republike BiH, a stupio je na snagu danom objavljivanja. Naime, KZ SFRJ sadrži poglavlje pod nazivom „Zločini protiv čovječnosti i međunarodno pravo“, ali ne sadrži odredbe koje bi se odnosile direktno na zločine protiv čovječnosti.

152. Međutim, KZ BiH koji je stupio na snagu 01.03.2003. godine, reguliše Zločine protiv čovječnosti u članu 172. kao krivično djelo za koje je zapriječena kazna zatvora od najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

---

³⁵Vidi npr. pravosnažne predmete Terzić Albina (S1 1 K 005665 11 krl), Gazdić Jasko (S 1 1 K 005718 11 krl), Srećko aćimović (S1 1 K 020200 16 Kri) i dr.

153. S obzirom na vrijeme izvršenja krivičnog djela (april-decembar 1992. godine) i materijalni zakon koji je tada bio na snazi, Vijeće smatra da je nužno obratiti pažnju na načelo zakonitosti (na obje strane: nullum crimen sine lege i nulla poena sine lege) i načelo vremenskog važenja krivičnog zakona (tempore criminis).

154. Naime, član 3. KZ BiH propisuje načelo zakonitosti, odnosno da se krivična djela i krivičnopravne sankcije propisuju samo zakonom, te da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna.

155. Nadalje, princip zakonitosti je imperativno propisan članom 4. ZKP BiH i članom 7. stav (1) EKLJP, koja ima prioritet nad svim ostalim zakonima Bosne i Hercegovine (član 2. stav (2) Ustava BiH), dok je članom 7. (1) EKLJP propisan opšti princip koji zabranjuje izricanje teže kazne od one koja je bila na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela.

156. Međutim član 4 a) KZ BiH propisuje da članovi 3. i 4. KZ BiH ne sprječavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo „krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava”.

157. Također, stav (2) člana 7. EKLJP sadrži značajan izuzetak u odnosu na stav (1) istog člana, gdje kaže da „ovaj član ne utječe na suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema općim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda”.

158. Članom 15. stav (1) i (2) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima UN-a osiguravaju se slične međunarodne odredbe koje se trebaju smatrati lex superioris u vezi sa „...općim pravnim načelima koje priznaje međunarodna zajednica”.³⁶

---

³⁶ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Usvojen Rezolucijom 2200A (XXI) Generalne skupštine 16. decembra 1966. godine, Stupio na snagu 23. marta 1976. godine, u saglasnosti sa članom 49., član 15: „1. Niko se neće smatrati krivim za djela ili propuštanja koja nisu predstavljala krivično djelo prema domaćem ili međunarodnom pravu u vrijeme kada su bila počinjena. Isto tako, neće se izreći teža kazna od one koja se mogla primijeniti u trenutku kada je krivično djelo bilo izvršeno. Ako kasnije, poslije izvršenja djela, zakonskom odredbom bude predviđena primjena lakše kazne, prijestupnik će se time koristiti. 2. Ništa se u ovom članu ne protivi suđenju i osudi lica zbog radnji ili

159. Ovi ugovori (Evropska konvencija i Međunarodni pakt) su obavezujući za BiH, a član 4 a) KZ BiH kodificira ovaj princip.

160. Zločini protiv čovječnosti u inkriminisanom periodu nisu bili propisani kao krivično djelo u KZ-u SFRJ, ali čine imperativni princip međunarodnog prava i nesporno je da su 1992. godine bili sastavni dio međunarodnog običajnog prava. Zločini protiv čovječnosti su zločini po međunarodnom pravu u univerzalnom smislu nadležnosti za procesuiranje tako da i osuda za takva djela, prema zakonu koji je naknadno propisao i utvrdio ovo djelo kao krivično djelo i propisao posebnu krivičnu sankciju nije suprotno članu 7. stav (1) EKLJP.

161. Prema principu univerzalne nadležnosti, običajno međunarodno humanitarno pravo obavezuje svaku državu u svijetu, bez obzira da li je ratifikovala odgovarajuće međunarodne pravne instrumente, da krivično goni ili izruči (aut dedere aut judicare) sve osobe za koje se sumnja da su izvršile povredu običajnog međunarodnog humanitarnog prava. Bilo kakvo ograničenje koje nametne država u vezi sa izručenjem osobe koja se tereti da je prekršila međunarodno običajno humanitarno pravo, predstavlja kršenje međunarodnih obaveza te države.

162. Stoga, bez obzira da li se posmatra sa aspekta međunarodnog običajnog prava, međunarodnog ugovornog prava ili „principa međunarodnog prava”, nesporno je da su ratni zločini, uključujući zločine protiv čovječnosti, predstavljali krivično djelo u kritičnom periodu, čime je načelo zakonitosti zadovoljeno.

163. Imajući u vidu naprijed navedeno, Vijeće nalazi da je u konkretnom slučaju, potrebno i opravdano primijeniti KZ BiH, a ne KZ SFRJ.

---

ropuštanja koja su se u vrijeme kada su počinjena, smatrala za krivična djela prema opštim pravnim načelima koja priznaje međunarodna zajednica.

IV. STANDARDI DOKAZIVANJA

164. Vijeće se prilikom razmatranja i ocjene dokaza koji su provedeni na glavnom pretresu rukovalo osnovnim načelima propisanim u ZKP BiH, Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima (EKLP) i uspostavljenim praksom MKSJ, Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSJ) i Evropskog suda za ljudska prava (ESLP), a koji će u nastavku biti navedeni.

165. Najprije, Vijeće je imalo u vidu da je svrha sudskog postupka da se osigura da niko nevin ne bude osuđen, a da se učinocu krivičnog djela izrekne krivičnopravna sankcija pod uslovima propisanim KZ BiH i u zakonom propisanom postupku (član 2. stav 1. ZKP BiH).

166. U tom smislu, član 3. stav 1. ZKP BiH određuje da se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravosnažnom presudom ne utvrdi njegova krivica. Procesna pretpostavka nevinosti je tzv. privremena pretpostavka (*praesumptio iuris tantum*), koja vrijedi dok se suprotno ne dokaže. Zbog usvajanja ove pretpostavke, optuženi je oslobođen tereta dokazivanja svoje nevinosti. Slijedom toga, teret dokazivanja suprotnog od onog što predviđa pretpostavka nevinosti je na tužiocu. Pri tome, pretpostavka nevinosti se odnosi ne samo na krivicu optuženog, već i na sve druge bitne elemente koji stoje u međusobnoj vezi u pojmu krivičnog djela (radnja izvršenja, protivpravnost ili kažnjivost).

167. Navedeno potvrđuju i judikati ESLP, prema kojima presumcija nevinosti ima, između ostalog, sljedeće posljedice:

- (i) optuženi nije dužan dokazivati svoju nevinost i teret dokazivanja leži na suprotnoj strani, dakle tužiocu i
- (ii) sud mora donijeti oslobađajuću presudu, ne samo kad je uvjeren u nevinost optuženog, nego i u situaciji kad o tome postoji razumna sumnja.

168. Jedna od neposrednih posljedica presumpcije nevinosti je izričita zakonska odredba sadržana u članu 3. stav 2. ZKP BiH, koja propisuje da će sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud riješiti na način koji je povoljniji za optuženog.

169. Konkretno, riječ je o načelu *in dubio pro reo*, ili načelu koje je izraz pogodovanja optuženom. Neku činjenicu sud može na temelju ocjene dokaza smatrati utvrđenom kada se uvjerio u njezino postojanje koje mora proizilaziti iz dokaza izvedenih na glavnom pretresu i kad u tom pogledu postupajuće vijeće nema više nikakvih dvojbi. Pri tome, sve činjenice koje su *in peius* (na štetu) optuženog moraju se utvrditi sa apsolutnom sigurnošću. Drugim riječima, moraju se dokazati van razumne sumnje. Ukoliko se to ne postigne, uzima se kao da one i ne postoje. Sve činjenice koje su *in favorem* (u korist) optužene osobe, uzimaju se kao da postoje i onda i kad su utvrđene samo sa vjerovatnošću. Ako se i nakon savjesne ocjene dokaza „...*pcjedinačno i u vezi sa ostalim dokazima...*“, sumnje ne daju otkloniti, prema normi iz člana 3. stav 2. ZKP BiH, u sumnji sud rješava na način povoljniji za optuženog.

170. Rezultat primjene pravila *in dubio pro reo* uvijek mora biti izricanje presude u korist optuženog, što u slučaju sumnje oko pravno relevantnih činjenica predviđenih materijalnim krivičnim pravom uključuje, ne samo blažu kaznu kada je krivica utvrđena, nego i oslobađajuću presudu u slučajevima u kojima glavni pretres nije mogao razjasniti sumnju oko pitanja je li optuženi počinio krivično djelo iz optužbe.

171. U ovom smislu je i odredba člana 284. tačka c) ZKP BiH, prema kojoj će se optuženi osloboditi od optužbe „*ako nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo za koje se optužuje*“, što znači, ne samo u slučajevima u kojima uopšte nisu izvedeni dokazi za optužbu, nego i u slučaju kada su dokazi izvedeni, ali su isti nedovoljni da Sud, na osnovu njihove ocjene, izvede zaključke o nedvojbenom postojanju činjenica iznesenih u optužbi.

172. U vezi navedenog Vijeće je prilikom ocjene dokaza imalo u vidu i standard dokazivanja „*van razumne sumnje*“, kojeg je ustanovila sudska praksa kao uslov za

izricanje osuđujuće presude. Prema općeprihvaćenom stanovištu, dokazi van razumne sumnje su dokazi na osnovu kojih se pouzdano može zaključiti da postoji najveći stepen vjerovatnoće da je optuženi počinio krivično djelo.

173. Vijeće je imalo u vidu i odredbu člana 14. stav 2. ZKP BiH, koja propisuje da je sud dužan razmatrati i ocjenjivati dokaze koji idu u korist optuženog sa jednakom pažnjom kao i dokaze koji ga terete.

174. Vijeće je razmatralo i cijnilo sve dokaze izvedene na glavnom pretresu, kako pojedinačno, tako i u njihovoj međusobnoj vezi, u skladu sa članom 281. ZKP BiH, ali u nastavku presude će navesti samo one dokaze koji su relevantni za donošenje odluke, te obrazlagati i iznositi zaključke samo o činjenicama koje su od suštinske važnosti za odluku Suda.

175. Nadalje, Vijeće podsjeća na član 15. ZKP BiH, kojim se rukovalo i u kojem je sadržan jedan od temeljnih principa krivičnog zakonodavstva – princip slobodne ocjene dokaza, koji je ograničen jedino principom zakonitosti dokaza, što znači da je ocjena dokaza oslobođena formalnih pravnih pravila koja bi određivala vrijednost pojedinih dokaza. Uspostavljajući ovaj princip, zakonodavac je dao neophodnu slobodu sudskoj vlasti i pokazao povjerenje u prosudbenu moć sudija.

176. Vijeće je imalo u vidu i praksu ESLJP, prema kojoj se sud, iako je obavezan dati razloge za svoju odluku, ne mora detaljno baviti svakim argumentom koji je iznijela neka od strana u postupku.

177. Isto tako, Vijeće je uzelo u obzir stav žalbenog vijeća MKSJ u predmetu *Kvočka i dr.* da je stvar diskrecione ocjene pretresnog vijeća koje će pravne argumente razmotriti. Što se tiče zaključaka o činjenicama, pretresno vijeće je dužno da izvede samo one zaključke o činjenicama koji su od suštinske važnosti za utvrđivanje krivice po određenoj tački optužnice. Nije nužno osvrutati se na svaki iskaz svjedoka ili svaki dokaz u sudskom spisu.

178. Član 6. stav 1. EKLJP nameće obavezu svim sudovima da *“ukazu dovoljno jasno na osnove na kojima oni zasnivaju svoju odluku”*. Iako priznaje primat domaćih sudskih organa u davanju ocjene šta je relevantno i prihvatljivo, član 6. stav 1. EKLJP nameće domaćim sudovima obavezu da na odgovarajući način izvrše ispitivanje podnesaka, argumenata i dokaza koje su podnijele strane. U vezi sa tim, sudovi moraju razmotriti i raščistiti sve značajne nepodudarnosti u iskazima strana u postupku, ukazati da li je neki od osporenih dokaza neprihvatljiv, te ako jeste, po kom osnovu.

179. Prilikom ocjene iskaza saslušanih svjedoka, Vijeće je nastojalo sagledati njihovo svjedočenje u cjelini, cijeneći pri tome kako sadržinu samog iskaza, tako i držanje i ponašanje svjedoka tokom davanja iskaza. U tom smislu, Vijeće je cijeno praksu MKSJ i stav Žalbenog vijeća zauzet u predmetu *Nahimana i dr.*, u kojem Žalbeno vijeće podsjeća da: *„Pretno vijeće ima puno diskreciono pravo da odluči o težini i vjerodostojnosti pripisati iskazu nekog svjedoka. Pri tome, pretno vijeće mora uzimati u obzir relevantne faktore u zavisnosti od konkretnog slučaja, uključujući i ponašanje svjedoka u sudnici, njegovu ulogu u datim događajima, uvjerenost i jasnoću njegovog iskaza, pitanja da li ima protivječnosti ili nedosljednosti u njegovim uzastopnim izjavama ili između njegovog svjedočenja i drugih dokaza, ranije primjere lažnog svjedočenja, motivaciju za davanje lažnog iskaza, te odgovore tog svjedoka tokom unakrsnog ispitivanja.“*

180. Vijeće je imalo u vidu da pouzdanost iskaza jednog svjedoka zavisi od njegovog poznavanja činjenica, ali i da na pouzdanost iskaza u velikoj mjeri može uticati protek vremena, nestalnost ljudske percepcije kao i traumatičnost samog događaja o kome se svjedoči. Nedosljednosti u iskazu svjedoka ne znače, same po sebi, da sudsko vijeće koje postupa razložno to svjedočenje mora odbaciti kao nepouzdanu. Slično tome, faktori kao što su vremenski razmak između događaja i svjedočenja, mogući uticaj trećih lica, druge nepodudarnosti, ili stresne okolnosti u vrijeme inkriminisanog događaja, ne isključuju automatski mogućnost da se vijeće osloni na takav iskaz. Konkretno, Vijeće je uporedilo činjenice o kojima određeni svjedok svjedoči sa činjenicama koje su utvrđene

od strane drugih svjedoka, te materijalnim dokazima, kako bi utvrdilo da li su njegovi navodi potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovome predmetu.

181. Prilikom ocjenjivanja dokazne snage iskaza saslušanih svjedoka, Vijeće je razmotrilo razlike u iskazima svjedoka datim na glavnom pretresu i u ranijim fazama postupka kao i razlike u izjavama o određenim činjenicama, datim u različito vrijeme i pred različitim organima, kao i pojašnjenja o uzrocima tih razlika datim na glavnom pretresu, analiziralo i cijeno dokaznu snagu iskaza za svaki pojedini slučaj konkretno, te u njihovoj povezanosti sa drugim dokazima, a zatim odlučilo o njihovoj vjerodostojnosti, o čemu će detaljnije biti obrazloženo daljnjem obrazloženju presude.

182. Vijeće je također izvršilo uvid u svaki uloženi materijalni dokaz kako bi odlučio o njegovoj pouzdanosti i dokaznoj vrijednosti, pri čemu se neće podjednako osvrutati na svaki dokaz, nego će obrazložiti samo one zaključke o činjenicama koje su bitne za utvrđivanje odgovornosti optuženog.

V. NALAZI VIJEĆA

A. OPĆI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČLANA 172. KZ BIH

183. Optuženi Đorđe Ristanić, na način preciziran u izreci ove presude, oslobođen je od optužbe da je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BIH u vezi sa članom 180. stav 1. istog zakona.

184. Navedena odredba materijalnog zakona glasi:

„Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini kcje od ovih cjela:

...

h) progon bilo kcje grupe ljudi ili kolektiva na političkj, rasncj, nacionalncj, etničkckj, kulturncj, vjerskcj, spolncj ili drugcj osnovi kcja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kcjim

krivičnim cjelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim cjelom propisanim u ovom zakonom ili bilo kojim krivičnim cjelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine;

...

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.”

185. Kako je to dalje navedeno u optužnici, optuženi se tereti i za individualnu krivičnu odgovornost po članu 180. stav 1. KZ BiH, koja je jedno od temeljnih načela i međunarodnog krivičnog prava, predviđena posebno za počinjenje najtežih krivičnih djela iz glave XVII KZ BiH.

186. Navedena odredba u relevantnom dijelu glasi: „Osoba koja planira, pokrene, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana 171. (Genocid), 172. (Zločini protiv čovječnosti), 173. (Ratni zločin protiv civilnog stanovništva), 174. (Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika), 175. (Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika), 177. (Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja), 178. (Protupravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu) i 179. (Povrede zakona ili običaja rata) ovog zakona, individualno je odgovorna za to krivično djelo.“

187. Jedna od značajnih odrednica navedene odredbe je to što službeni položaj bilo kojeg okrivljenog, bilo da se radi o šefu države ili vlade, ili o odgovornoj službenoj osobi vlade, ne oslobađa takvu osobu krivične odgovornosti niti utječe na ublažavanje kazne.

188. Stav 1. citirane odredbe KZ BiH predviđa različite oblike saučesništva u širem smislu pri izvršenju navedene kategorije krivičnih djela. Prije svega, radi se o oblicima počinjenja krivičnih djela, ali i većem broju radnji saizvršilaštva koje karakterizira bitno drugačiji način određenja nego je to slučaj kod tzv. „opštih krivičnih djela“.

189. Imajući u vidu prirodu odluke koja je u konkretnom slučaju donesena, odnosno, kako nije van svake razumne sumnje dokazano da je optuženi Đorđe Ristanić počinio navedeno krivično djelo koje mu je optužnicom stavljeno na teret, Vijeće se neće detaljnije upuštati u obrazlaganje postojanja općih elemenata predmetnog krivičnog djela, nego će

se u nastavku osvrnuti na radnje za koje se optuženi teretio i iznijeti svoje nalaze i ocjene u pogledu istih.

190. U tom smislu bitno je istaći da za Vijeće nije sporno da je, u vremenskom periodu obuhvaćenom predmetnom optužnicom, na području u inkriminirano vrijeme postojao širok i sistematičan napad 395. motorizovane brigade 17. korpusa JNA, Teritorijalne odbrane SAO Semberija i Majevice iz opština: Brčko, Bijeljina, Ugljevik i Lopare, kasnije preimenovanih u Vojsku Srpske republike Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, Srpske dobrovoljačke garde Ljubiše Savića – „Mauzera“, četnika Mirka Blagojevića, Mandinih četnika, dobrovoljaca jedinice Željka Ražnjatovića - Arkana, specijalne jedinice kapetana Dragana, dobrovoljaca iz Bora, Ministarstva unutrašnjih poslova Srpske republike Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, kao i da je taj napad bio usmjeren protiv civilnog stanovništva, Hrvata i Muslimana navedenog područja.

191. Navedeno je prije svega potkrijepljeno materijalnim dokazima i iskazima saslušanih svjedoka, koji su svjedočili na okolnost faktičkih dešavanja na području općine Brčko, u inkriminisanom periodu.

192. Saslušani svjedoci su opisali kako je na području općine Brčko već u aprilu 1992. godine vladalo haotično stanje, da su se vodili pregovori oko podjele Brčkog, da su se pojavljivale nepoznate vojne formacije, nepoznata naoružana lica, te kako se osjećala nesigurnost među građanima.

193. Svjedočeći na okolnosti dešavanja koja su prethodila izbijanju sukoba na području općine Brčko, svjedok Mustafa Ramić, koji je prije ratnih dešavanja obavljao dužnost predsjednika općine Brčko, izjavio je da su čelni ljudi iz vladajuće tri stranke u Brčkom: SDS, SDA i HDZ dogovarali da Brčko ostane „oaza mira“, da vladaju prijateljski odnosi, ali da se ubrzo primjetilo odstupanje od tog dogovora. Tako svjedok navodi kako je vidio da se na područje općine dovozi naoružanje, da su dolazili konvoji teškog naoružanja, tenkovi, topovi, minobacači, da su se ukopavala mitraljeska gnijezda, te da je vojni kamion razvezio oružje po selima srpske nacionalnosti.

194. Opisujući daljnja dešavanja na području općine Brčko, svjedok je izjavio da je SDS održao skupštinu srpskog naroda u aprilu 1992. godine, na kojoj je proglašena Srpska opština Brčko, na čelu sa predsjednikom Đorđem Ristanićem, nakon čega je uslijedio njihov zahtjev da se podijeli općina Brčko.

195. Prema iskazima svjedoka Mustafe Ramića i Ibrahima Ramića, su tim povodom u aprilu 1992. godine održana dva sastanka između užeg rukovodstva SDA i SDS-a sa područja Brčko, ali da je taj proces prekinut, rušenjem mostova na rijeci Savi te uspostavom srpske vlasti u općini Brčko, kada se situaciju na ovom području drastično mijenja.

196. U tom smislu, svjedoci su govorili o uvedenim ograničenjima kretanja, policijskom satu te uspostavljenim punktovima na području općine Brčkog, o zauzimanju ključnih objekata u gradu, smjenjivanju Muslimana i Hrvata sa rukovodnih pozicija, kako bi se na njihova mjesta postavili Srbi. Gotovo svi svjedoci optužbe su opisali kako je u tom periodu zavladao strah i nesigurnost među nesrpskim stanovništvom općine Brčko, dok su se sa druge strane srpski mještani naoružavali te evakuisali svoje porodice.

197. Tako je svjedok odbrane Čedomir Karanović izjavio kako je situacija u Brčkom bila napeta, s obzirom da je bilo ratnih sukoba u okolini, zatim da je vidio kako kamioni u SUP Brčko prevoze sanduke naroružanja, naglašavajući da je zbog takve situacije odlučio da svoju porodicu odveze van teritorije Brčkog.

198. Svjedok Izudin Agić je naveo: „Pa kraj aprila malo su tenzije među narodom, dosta je stanovništva srpske nacionalnosti odlazilo u rezervni sastav, napuštalo firme, to se zvala rezerva takozvana, i onda među narodom je nastala neka pometnja.“³⁷

199. Svjedok Mensur Muharemović koji je prije ratnih dešavanja bio zaposlen na poslovima direktora tvornice akumulatora Tesla u Brčkom, izjavio je kako su u aprilu 1992. godine radnici tvornice, srpske nacionalnosti, prestali dolaziti na posao, te da su njegove srpske komšije evakuisali svoje porodice iz Brčkog. Ovaj svjedok je dalje naveo

---

³⁷ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 04.07.2017. godine, str. 5.

kako je on su jednog dana u tvornicu ušli naoružana, uniformisana lica i naredili mu da napusti krug tvornice, nakon čega se više nije vraćao na posao.

200. Svjedokinja „Rist-21“ koja je prije rata obavljala funkciju ... jednog preduzeća u Brčkom izjavila kako je u maju 1992. godine dobila rješenje o prestanku radnog odnosa, da joj je rečeno da više neće obavljati ... funkciju u preduzeću, te da su na njeno mjesto postavili nekog čovjeka srpske nacionalnosti. Svjedokinja je dalje navela: „...na radiju su, pozvali su, te i te ljude i na kojim će mjestima raditi...nijedan nije bio Musliman.“³⁸

201. Svjedoci Tomislav Ropčević, Risto Lugonjić, Mirsad Haseljić i Ivan Krdelj opisali su kako nakon rušenja mostova dolazi do preuzimanja stanice javne bezbjednosti od strane srpskih formacija i potom do promjene rukovodnog kadra SJB, pri čemu su ostali zaposleni samo Srbi, dok su muslimanski i hrvatski pripadnici policije uhapšeni, razoružani i zatvoreni prvo u prostorije SJB, a potom prebačeni u druge zatočeničke objekte, zajedno sa ostalim uhapšenim civilima nesrpske nacionalnosti sa područja općine Brčko.

202. Gotovo svi saslušani svjedoci optužbe, svjedočeći na okolnost faktičkog stanja i dešavanja na teritoriji općine Brčko, u inkriminisanom periodu, izjavili su da je nakon miniranja mostova u Brčkom 01.05.1992. godine i potom uspostavljanjem srpske vlasti u općini Brčko, došlo do granatiranja naselje ove općine u kojima su pretežno živjeli Muslimani i Hrvati, nakon čega je po ustaljenom obrascu uslijedilo masovno hapšenje nesrpskog stanovništva općine Brčko, pljačkanje i paljenje njihovih domova, razdvajanje muškaraca od žena, djece i starih, i njihovo zatvaranje u razne zatočeničke objekte u općini Brčko, te njihovo prisilno preseljenje u Brezovo Polje, i konačno protjerivanje na područje pod kontrolom Armije RBiH.

203. Brojni saslušani svjedoci optužbe su na glavnom pretresu opisali kako je nesrpsko stanovništvo općine Brčko nakon što je istjerano iz svojih domova, nezakonito zatvoreno u razne zatočeničke objekte: Drvenu džamiju u Brčkom, dom zdravlja, prostorije SUP-a, kasarnu JNA, preduzeće „Laser“, DTV „Partizan“ te hangare u krugu Luke u Brčkom, gdje

---

³⁸ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 09.04.2019. godine, str. 5.

su boravili u lošim uslovima i gdje su bili izloženi ispitivanju, fizičkom i psihičkom zlostavljanju te ubistvima.

204. Navedene činjenice potkrijepljene su i brojnim materijalnim dokazima Tužilaštva BiH uložanim u spis.³⁹

205. Slijedom navedenog, Vijeće je, kao što je već navedeno, nesporno zaključilo da je u vrijeme obuhvaćeno optužnicom, na području općine Brčko postojao širok i sistematičan napad 395. motorizovane brigade 17. korpusa JNA, Teritorijalne odbrane SAO Semberija i Majevisa iz opština: Brčko, Bijeljina, Ugljevik i Lopare, kasnije preimenovanih u Vojsku Srpske republike Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, Srpske dobrovoljačke garde Ljubiše Savića – „Mauzera“, četnika Mirka Blagojevića, Mandinih četnika, dobrovoljaca jedinice Željka Ražnjatovića - Arkana, specijalne jedinice kapetana Dragana, dobrovoljaca iz Bora, Ministarstva unutrašnjih poslova Srpske republike Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske.

206. Takođe, iz provedenih dokaza nesporno proizlazi da su lica prema kojima je bio usmjeren navedeni napad, pa tako i oštećeni iz izreke presude, bili civili, te da kao takva kategorija uživaju apsolutnu zaštitu, shodno pravilima humanitarnog prava. Svi svjedoci Tužilaštva su potvrdili da se napad odvijao isključivo prema civilnom stanovništvu Hrvatima i Muslimanima općine Brčko, koje nije imalo oružje, ni uniformu, niti su isti djelovali unutar borbenog konteksta.

207. Nasuprot navedenom, Vijeće nakon ocjene svih provedenih dokaza, nije našlo da su od strane Tužilaštva, izvan svake razumne sumnje dokazane radnje optuženog Ristanića, a koje bi predstavljale dio širokog i sistematičnog napada, kako sa aspekta actus reus tako i mens rea, odnosno Vijeće nije našlo dokazanim da je optuženi radnjama koje su mu stavljene na teret, učestvovao u pripremi, organizovanju izvršenju tog napada.

---

³⁹ Između ostalog, dokazi Tužilaštva T-58, T-59, T60, T-61, T-62, T-63, T-66, T-67, T-68, T-70, T-105, T-106, T148, T-161, T-169, T-192, T-193, T-196 i dr.

208. Naime, kada je u pitanju povezanost radnji optuženog Đorđa Ristanića i napada usmjerenog protiv civilnost stanovništva nesrpske nacionalnosti na području općine Brčko, kao i njegovo znanje za napad te učestvovanje u pripremi, organizovanu i izvršenju istog, Tužilaštvo takvu povezanost temelji isključivo na aktivnostima koje je preduzeo kao predsjednik skupštine Srpske općine Brčko od mjeseca oktobra, odnosno decembra 1991. godine, a od 29.04.1992. godine kao predsjednik Ratnog predsjedništva općine Brčko.

209. Međutim, Vijeće cijeni da sama činjenica da je u inkriminisanom periodu optuženi obnašao navedene funkcije na području na kojem se odvijao široki i sistematičan napad u okviru kojeg je došlo do počinjenja zločina, samo po sebi, a suprotno tezi Tužilaštva, nije dovoljna da bi se van razumne sumnje dokazala njegova povezanost sa tim napadom, niti ista ukazuje na zaključak da je isti imao uticaja na počinjene zločine, pa samim tim, ista a priori ne može predstavljati osnov za njegovu krivičnu odgovornost.

210. Imajući u vidu navedeno, ocjena je Vijeća da je izlišno upuštati se u detaljnu elaboraciju po pitanju postojanja širokog ili sistematičnog napada, i subjektivnog elementa na strani optuženog u pogledu istog, iz kog razloga će se Vijeće u nastavku presude baviti pojedinačnim inkriminacijama na strani optuženog, te će iznijeti svoje nalaze i ocjene u pogledu istih.

211. S obzirom na specifičnost predmetne optužnice, tj. imajući u vidu činjenicu da su radnje koje su optuženom stavljene na teret, isključivo navedene u preambuli optužnice, dok činjenični opis pojedinih inkriminacija opisanih u tačkama 1.-11., uopće ne spominje optuženog, njegovo djelovanje, niti ulogu u samim inkriminacijama, to će se Vijeće u nastavku obrazloženja presude, u najvećem dijelu osvrnuti na preambulu optužnice.

**B. OCJENA IZVEDENIH DOKAZA - RAZLOZI ZA DONOŠENJE OSLOBAĐAJUĆE
PRESUDE**

212. Tužilaštvo je optuženog Đorđa Ristanića teretilo da je svjesno učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu i da je u namjeri ostvarivanja zajedničkog plana preduzimaio radnje, koje su opisane u preambuli predmetne optužnice, na koji je način direktno doprinio realizaciji progona nesrpskog civilnog stanovništva općine Brčko, a što je sve za posljedicu imalo njihovo zatvaranje i drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, njihovo oduzimanje prava na pravično i nepristrasno suđenje, zatim njihova ubistva, mučenje te druga nečovječna djela, slične prirode učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede, prisilni nestanak, prisilno preseljenje i deportacija nesrpskog civilnog stanovništva i uništenje kulturnih, historijskih i religijskih spomenika, a koje su inkriminacije detaljno opisane u tačkama 1.-11. optužnice.

1. Primjena doktrine udruženog zločinačkog poduhvata

213. Vijeće je najprije analiziralo pitanje postojanja samog UZP-a na području općine Brčko, kao i da li je kod optuženog Đorđa Ristanića u tom pravcu postojala svijest i volja, odnosno zajednička namjera i cilj, a pritom cijeneći širi kontekst događaja, koji je kod procjene postojanja UZP-a od velike važnosti.

214. Da bi se moglo ispitati postojanje UZP-a, odnosno zajedničkog plana i učešća optuženog u tome, neophodno je da se u optužnici jasno navede priroda UZP-a, vrijeme u kojem je UZP ostvarivan, identitet lica koja su učestvovala u tom poduhvatu (mada nije nužno utvrditi imenom identitet svakog od lica) te prirodu učešća samog optuženog.

215. Vijeće napominje da optuženi mora posjedovati traženu namjeru, budući da UZP nije rastezljiv pojam, koji bi omogućavao izricanje osuđujućih presuda zasnovanih na

krivici po udruživanju. Pored toga, Sud može utvrditi da optuženi zaista posjeduje traženu namjeru, samo ako je to jedini razuman zaključak koji se na osnovu dokaza može izvesti.

216. Za zaključak Suda da je optuženi učestvovao u UZP-u, nije dovoljno da je on smatrao da postoji realna mogućnost da zločin bude počinjen. U pravnim pravilima o UZP-u i praksi MKSJ, nesporno je pravilo koje slijedi i praksa ovog suda, po kom je potrebno od strane tužioca dokazati van razumne sumnje da je optuženi dijelio zajedničku namjeru sa drugim učesnicima UZP-a da zločini budu počinjeni.

217. Postojanje UZP-a se ne može jednostavno pretpostaviti već isto mora biti dokazano izvan razumne sumnje. Tužilac mora dokazati da data krivična djela predstavljaju dio zajedničke kriminalne svrhe, te da je optuženi koji se tereti po ovom principu, učestvovao u tom zajedničkom kriminalnom planu. Vijeće s tim u vezi ističe da optuženi mora dati značajan doprinos provođenju zajedničkog cilja kriminalnog poduhvata da bi se smatrao odgovornim⁴⁰. Uz to, doprinos optuženog u tom zajedničkom planu se mora tačno okvalifikovati.⁴¹ Neophodno je da tužilaštvo van razumne sumnje dokaže da je pomoć koju je neko lice pružilo bila usmjerena specifično na počinjenje nekih krivičnih djela.⁴²

218. U konkretnom slučaju, a imajući u vidu naprijed istaknute standarde, ocjena je Vijeća da primjena doktrine UZP-a ne nalazi uporište u provedenim dokazima, da bi se isključujući svaku razumnu sumnju, mogla donijeti osuđujuća presuda.

219. Prije svega, Vijeće konstatuje da su polazne osnove tužilačke tvrdnje suviše uopćene, i u pretežnom dijelu neutemeljene, da bi se na osnovu istih utvrdila odgovornost optuženog Ristanića po principu UZP-a, posebno imajući u vidu da Tužilaštvo u optužnici jasno ne određuje koja se to kategorija UZP-a optuženom Ristaniću stavlja na teret, niti je preciziralo koja su to lica, navodno pored optuženog Ristanića, bili učesnici UZP-a,

---

⁴⁰ Drugostepena presuda u predmetu Kvočka i dr., paragraf 97.-98.

⁴¹ Drugostepena presuda u predmetu Brđanin, paragraf 430.

⁴² Drugostepena presuda u predmtu Perišić, paragra 25.-74.

nego samo uopćeno navodi organe vlasti na republičkom nivou, općinskom nivou, vojne i policijske snage.

220. Tužilaštvo je tek u završnom izlaganju preciziralo da se optuženi tereti za osnovni oblik UZP-a, kvalifikovan kao zajedničko djelovanje grupe ljudi sa ciljem ostvarivanja zajedničkog plana, dok je u pogledu učesnika UZP-a navelo između ostalih Milenka Vojinovića, Dragana Veselića, Đoju Arsenića, Predraga Ješurića, Momčila Krajišnika i Ratka Mladića.

221. Međutim, propust tužioca da navedene okolnosti precizira u činjeničnom opisu optužnice, prema ocjeni Vijeća predstavlja jedan od osnova za odbacivanje primjene teorije UZP-a u ovom slučaju, s obzirom da su te okolnosti bile neophodne za utvrđivanje zajedničke namjere članova UZP-a, njihovih pojedinačnih uloga u izvršenju zajedničkog plana, a time i uloge i odgovornosti optuženog.

222. Nadalje, Vijeće ističe da i sam cilj, odnosno plan, ovog UZP-a u optužnici nije u dovoljnoj mjeri jasno postavljen, niti je provedenim dokazima do kraja razjašnjeno, a potom i dokazano koji je bio zajednički plan, te kako je optuženi doprinio izvršenju tog plana.

223. Uloga optuženog u navodnom UZP-u temelji se isključivo na činjenici da je bio predsjednik Skupštine srpske općine Brčko, a potom predsjednik Ratnog predsjedništva općine Brčko i da je u sklopu tih funkcija preduzimao određene aktivnosti u cilju provedbe zajedničkog zločinačkog plana. Međutim, takvi navodi, sami po sebi, bez da je dokazano postojanje zajedničkog plana i uloge pojedinih učesnika UZP-a u izvršenju tog plana, samo po sebi, nije dovoljno da bi se mogla održati teza Tužilaštva.

224. Tužilaštvo nije izvelo bilo kakve konkretne dokaze koji bi izvan razumne sumnje ukazivali na zaključak da je kod optuženog i drugih navodnih učesnika UZP-a, postojao zajednički plan, dogovor, ili bilo kakav oblik strategije, u cilju hapšenja, zatočenja, ubijanja, mučenja i nečovječnog postupanja prema nesrpskom stanovništvu općine Brčko, niti se kroz dokaze ukazuje njihova bliska saradnja u cilju realizacije zajedničkog zločinačkog plana, pa samim tim, Vijeće nije našlo dokazanim da je kod optuženog

Ristanića, postojala zajednička mens rea, da učestvuje u nekom zajedničkom planu sa ciljem njegovog ostvarenja.

225. U predmetnoj optužnici je zajednički plan UZP-a opisan na sljedeći način: „provođenje svih zacrtanih aktivnosti na nivou općine Brčko **po Uputstvu o organizovanju srpskog naroda u vanrednim okolnostima od 19. decembra 1991. godine** za potpuno preuzimanje vlasti u institucijama općine od strane Srba, koji će općinu Brčko dovesti u kategoriju srpskih općina, a potom pripajanje SAO Semberija i Majevisa i Republici srpskog naroda Bosne i Hercegovine, po mjerilima zacrtanim u „**Strateškim ciljevima srpskog naroda**“, usvojenim na sjednici **Skupštine Srpske republike BiH od 12. maja 1992. godine**, u cilju provođenja planiranih i pokrenutih aktivnosti od strane Glavnog odbora SDS.

226. Navedeno uputstvo je uloženo kao dokaz Tužilaštva T-142, dok je na okolnost Strateških ciljeva Tužilaštvo uložilo dokaze: T-147⁴³, T-158⁴⁴ i T-211⁴⁵.

227. Uputstvo od 19.12.1991. godine, tačnije varijanta B uputstva (koja se odnosila na područja u kojima je srpsko stanovništvo bilo u manjini, uključujući i općinu Brčko), sadrži smjernice za organizovanje srpskih općinskih organa vlasti te druge smjernice za postupanje u vanrednim okolnostima, dok se strateški ciljevi usvojeni na 16. sjednici Skupštine srpskog naroda u BiH odnose na: razdvajanje od druge dvije nacionalne zajednice, državno razdvajanje; uspostavljanje koridora između Semberije i Krajine i u dolini rijeke Drine; uspostavljanje granice na rijeci Uni i Neretvi; podjela grada Sarajeva na srpski i muslimanski te izlaz Srpske Republike BiH na more.

228. Imajući u vidu navedeno, ocjena je Vijeća da navedeni dokumenti tj. postupanje u skladu sa istima, samo po sebi, a suprotno tvrdnji Tužilaštva, se ne može okarakterisati kao zajednički zločinački plan u smislu UZP-a, koji predstavlja ili uključuje sporazum ili

---

⁴³ Odluka o strateškim ciljevima Srpskog naroda u BiH broj 02-130/92 od 12.05.1992. godine

⁴⁴ Zapisnik sa 16. sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH održane 12.05.1992. godine u Banja Luci.

⁴⁵ Magnetofonski zapis sa 16. sjednice NSRS od 12.5.1992. godine

dogovor u smislu počinjenja krivičnog djela.⁴⁶ Navedeno, posebno imajući u vidu da Tužilaštvo nije preciziralo u optužnici, niti to proizlazi iz provedenih dokaza, koje su to „zacrtnane aktivnosti na nivou općine Brčko“ i koje su „planirane i pokrenute aktivnosti od strane Glavnog odbora SDS-a, a koje prema navodima optužbe predstavljaju sastavni dio zločinačkog plana.

229. Naime, samo pozivanje na postupanje po uputstvu od 19.12.1991. godine, a po mjerilima zacrtanim u strateškim ciljevima od 12.05.1992. godine, a bez konkretnih dokaza o postojanju bilo kakvog operativnog plana ko će te strateške ciljeve provesti i na koji način, prema ocjeni Vijeća, nije dovoljno da se isključujući svaku razumnu sumnju i kao jedini mogući, izvede zaključak o postojanju udruženog zločinačkog poduhvata, odnosno postojanju plana koji je imao za cilj progon nesrpskog stanovništva općine Brčko.

230. Vijeće posebno naglašava da uputstvo kao ni strateški ciljevi, a na koje se poziva Tužilaštvo, u sebi ne sadrže kriminalni plan koji za sobom povlači počinjenje krivičnopравnih radnji opisanih u tačkama 1.-11. optužnice, pri čemu Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da su te radnje bile dio zajedničke kriminalne svrhe, a koju je navodno dijelio i optuženi.

231. U optužnici se navodi da je optuženi Đorđe Ristanić postupao svjesno i sa namjerom ostvarenja zajedničkog cilja i plana udruženog zločinačkog poduhvata, sa naglaskom na njegovu svijest da je realizaciju zajedničkog plana i zacrtanih ciljeva, jedino moguće provesti teškim i sistematičnim kršenjem odredbi međunarodnog humanitarnog prava, progonom muslimanskog i hrvatskog stanovništva, ali da je uprkos tome iskazao spremnost da podrži i lično doprinese njihovom uspješnom provođenju. Međutim, ovakvi navodi prema ocjeni Vijeća, predstavljaju puku pretpostavku Tužilaštva, koja ne nalazi uporište u provedenim dokazima.

---

⁴⁶ Brđanin, prvostepena presuda, paragraf 342.; Simić, Tadić i Zarić, prvostepena presuda, paragraf 158.; Vasiljević, presuda Žalbenog vijeća, paragraf 108.-109.; Blagojević i Jokić, prvostepena presuda, paragraf 699.; drugostepena presuda u predmetu Božić i dr. broj: X-KRŽ/06/236 od 05.10.2009. godine

232. Naime, stanje svijesti je relevantno za svaku pojedinu optužbu i svaki oblik odgovornosti, a isto se mora utvrditi za svako pojedino djelo za koje se osoba tereti i za svaki oblik odgovornosti koji se uzima u obzir. Ako Tužilaštvo navodi da su zločini iz optužnice dio zajedničkog cilja, potrebno je dokazati da je optuženi imao stanje svijesti, koja je potrebna za te zločine.⁴⁷ Stanje svijesti, je psihičko stanje optuženog koje se ili mora eksplicitno navesti ili Tužilaštvo mora navesti činjenice iz kojih se može izvući zaključak o tom psihičkom stanju, a što u konkretnom slučaju nije učinjeno. Činjenica da je optuženi Ristanić prisustvovao sjednici Skupštine srpskog naroda, a na kojoj su usvojeni strateški ciljevi, te činjenica da je o tome pravio bilješke, kao i njegovo pojavljivanje na lokacijama koje se dovode u vezu sa inkriminacijama iz tačaka 1.-11. izreke, suprotno navodima Tužilaštva, van razumne sumnje ne dokazuje da je na strani optuženog postojala svijest i znanje u pogledu učestvovanja u navodnom udruženom zločinačkom poduhvatu.

233. Nadalje, Tužilaštvo u završnim riječima ističe da je optuženi postupao zajedno i u dogovoru sa drugim članovima Ratnog predsjedništva općine Brčko, a po instrukcijama člana Predsjedništva Srpske autonomne oblasti Semberija i Majevice i u koordinaciji i saradnji sa CSB Bijeljina, sa komandama srpske Teritorijalne odbrane, paravojnim formacijama i potom VRS, i njihovih komandanata sve uz planove i ciljeve koje je zacrtalo najviše rukovodstvo SDS-a odnosno Skupština srpskog naroda u BiH, međutim, ni ovi navodi Tužilaštva ne nalaze potvrdu u provedenim dokazima.

234. Naime, Tužilaštvo nije dokazalo da je optuženi izgradio veze sa ostalim pripadnicima UZP-a u ostvarivanju zajedničkog cilja, te da su se ta lica oslanjala na doprinos optuženog u postizanju kriminalnih ciljeva takve razmjere, a koju ne bi mogli postići bez njega. Vijeće ističe da je u konkretnom slučaju bilo nužno dokazati da lica u okviru UZP-a djeluju zajedno ili u dogovoru u provođenju zajedničkog cilja ukoliko se želi da oni dijele odgovornost za krivična djela izvršena u UZP-u. Međutim, Tužilaštvo nije provelo bilo kakve dokaze koji se odnose na navodne strateške bitne dogovore i planove

---

⁴⁷ Tužilac protiv Radoslava Brđanina i Momira Talića, IT-99-36-PT, Odluka o formi dodatno izmijenjene optužnice i zahtjeva Tužilaštva za izmjenu optužnice od 26.06.2001. godine („Druga odluka u predmetu Brđanin, paragraf 41.“)

optuženog i rukovodstva navedenih drugih učesnika UZP-a, niti se kroz dokaze ukazuje na njihovu blisku saradnju u cilju realizacije zajedničkog zločinačkog plana, a koji je plan neophodan uslov da bi se optuženi teretio kao član UZP-a.

235. Tokom predmetnog krivičnog postupka nisu provedeni dokazi na okolnost da su u inkriminisanom periodu održani zajednički sastanci ili referisanje, na kojima bi se utvrdili ciljevi, podijeljene uloge u svrhu realizacije navodnog zločinačkog plana. Odnosno, nema dokaza o postojanju bilo kakve koordinacije Skupštine srpske općine Brčko, a kasnije Ratnog predsjedništva općine Brčko, na čijem čelu je u inkriminisanom periodu bio optuženi, sa drugim članovima navodnog UZP-a, a koja bi ukazivala da su svi bili povezani zajedničkom namjerom i ciljem, niti ima dokaza da su se ostali članovi UZP-a oslanjali na doprinos optuženog u postizanju kriminalnih ciljeva takve razmjere koju sami ne bi mogli postići.

236. Tužilaštvo je u spis uložilo zapisnike sjednica Skupštine srpskog naroda, te zapisnike sjednica Vlade Srpske republike BiH, Narodne skupštine Republike Srpske, zapisnike proširenog Savjeta za nacionalnu bezbjednost, Glavnog odobra SDS, Vlade Srpske RBiH i Predsjedništva Srpske BiH, te zapisnike sa pojedinih sjednica Skupštine srpske općine Brčko i Ratnog predsjedništva općine Brčko⁴⁸. Međutim, Tužilaštvo nije ukazalo na koji način ovi zapisnici odražavaju saradnju navodnih članova UZP-a u cilju realizacije zajedničkog zločinačkog plana, odnosno nije dokazalo da su upravo na navedenim sjednicama postignuti strateški bitni dogovori i planovi navodnih učesnika UZP-a, uključujući i optuženog.

237. Nesporna je činjenica da su na području općine Brčko od strane srpskih vojnih, paravojnih i policijskih snaga počinjeni brojni zločini prema civilnom muslimanskom i hrvatskom stanovništvu, međutim, prema ocjeni Vijeća, nije isključujući svaku razumnu sumnju dokazano da su ti zločini počinjeni u sklopu provedbe zajedničkog zločinačkog plana navodnog UZP-a, a čije je učesnik navodno bio i optuženi Ristanić.

---

⁴⁸ Dokazi Tužilaštva broj: T-129, T-144, T-145, 146, T-149, T-150, T-158, T-164, T-165, T-176, T-177, T-178, T-180, T-181, T-182, T-184, T-186, T-187, T-189, T-209, T-210, T-211, T-233, T-236, T-272, T-291.

238. Tužilaštvo je u konkretnom predmetu pretpostavilo da je s obzirom na razmjere zločina koji su počinjeni na području općine Brčko u periodu obuhvaćenim optužnicom, morao postojati i UZP i da je optuženi Ristanić, svojim prisustvom na tom području te svojom funkcijom koju je u to vrijeme obavljao, morao biti učesnik u tom UZP-u. Međutim, samo pozivanje na funkciju optuženog, koja je prema stavu Tužilaštva podrazumijevala da je isti imao kontrolu nad dešavanjima na području općine Brčko, samo po sebi, ne znači da je postojao zajednički plan i namjera sa ostalim navodnim članovima UZP-a.

239. Imajući u vidu sve navedeno, Vijeće nalazi da ne postoje bilo kakvi dokazi o postojanju sistema UZP-a te samim tim i dokazi o postojanju zajedničke namjere kod optuženog sa ostalim navodnim učesnicima UZP-a za počinjenje inkriminacija za koje se tereti, a na način kako to postavlja predmetna optužnica.

240. Vijeće naglašava da je s obzirom na sve specifičnosti UZP-a važno da se taj princip koristi na razborit i pažljiv način. UZP se ne može koristiti prosto kao čisti dodatak ili rezervni plan u optužnici, u slučaju kada Tužilaštvo krivičnu odgovornost za izvršilaštvo kao oblik počinjenja nije moglo pripisati optuženom Ristaniću. U slučaju kada se zastupa postojanje UZP-a, tom tvrdnjom se mora detaljno pozabaviti i ona se mora slijediti do kraja, a što nije slučaj u ovom predmetu.

2. Pojedinačne inkriminacije u osnovi zločina

241. Neovisno o (ne)postojanju UZP-a, Vijeće je u nastavku kroz ocjenu provedenih dokaza ispitalo da li je optuženi Đorđe Ristanić, radnjama opisanim u preambuli optužnice počinio krivično djelo progona iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH, odnosno da li su njegove radnje sadržavale diskriminatornu namjeru, a koja je bitno obilježje ovog krivičnog djela.

242. Prilikom ispitivanja utemeljenosti pojedinačnih radnji koje su optuženom Ristaniću stavljene na teret, a koje su opisane u preambuli optužnice, Vijeće je pošlo od definicije da:

progon jeste namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici.

243. Međutim, nakon svestrane i detaljne analize provedenih dokaza, Vijeće nije našlo dokazanim van svake razumne sumnje da je optuženi Đorđe Ristanić, radnjama opisanim u preambuli optužnice doprinio realizaciji progona, odnosno da su njegove radnje za posljedicu imale počinjenje zločina opisanih u tačkama 1.-11. izreke.

244. Prije nego što iznese razloge za donošenje ovakve odluke, Vijeće će ukazati na određene uvodne konstatacije, a koje se tiču nedostataka kako same optužnice, tako i dokaznog postupka Tužilaštva.

245. Prije svega, Vijeće nalazi nužnim ukazati na činjenicu da je cjelokupni dokazni postupak Tužilaštva, a koji je sumiran u završnim riječima, bio isključivo usmjeren na dokazivanje zločina koji su se desili na području općine Brčko u inkriminisanom periodu, a potom utvrđivanje krivičnopravne odgovornosti optuženog Ristanića za te zločine, samo na osnovu funkcije koju je isti u tom periodu obavljao.

246. Pritom, Vijeće cijeni da je Tužilaštvo konstrukciju učešća optuženog u izvršenju krivičnog djela u predmetnoj optužnici opisalo na veoma konfuzan i prilično nerazumljiv način, posebno imajući u vidu da su radnje za koje se isti tereti, preširoko definisane.

247. Naime, u preambuli optužnice je navedeno da je optuženi kao predsjednik Ratnog predsjedništva općine Brčko učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu sa planom da provede sve zacrtane aktivnosti na nivou općine Brčko po Uputstvu⁴⁹, zatim se potencira njegova uloga kao predsjednika Skupštine srpske općine Brčko u stvaranju uslova za sprovođenje Uputstva, da bi se potom navele radnje koje je on preduzeo kao

---

⁴⁹ Uputstvo o organizovanju srpskog naroda u vanrednim okolnostima od 19.12.1991. godine

predsjednik Ratnog predsjedništva općine Brčko, a kojima je direktno doprinio realizaciji zločinačkog plana. Dakle, u činjeničnom opisu preambule, je izostao hronološki slijed dešavanja, iz kojih je moguće tačno razlučiti, koja uloga se optuženom Ristaniću stavlja na teret, odnosno koje su to konkretne radnje kojima je isti počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH u vezi sa članom 180. stav 1. istog zakona.

248. Tužilaštvo u završnoj riječi ne nudi ključne odgovore u pogledu radnji izvršenja krivičnog djela za koje se tereti optuženi Ristanić, niti oblika krivične odgovornosti, nego dodatno izvodi konstrukciju odgovornosti optuženog, navodeći da je isti između ostalog imao de facto nadležnost nad policijskim organima u Brčkom, zatim da je znao i omogućio da njegovi podređeni imaju ovlasti da počine zločine opisane u dispozitivu optužnice te da je nadgledao počinjenje dogovorenih zločina.⁵⁰

249. Dodatnu nejasnoću stvara činjenica što je Tužilaštvo tokom predmetnog krivičnog postupka provelo brojne dokaze na okolnost djelovanja Kriznog štaba općine Brčko u inkriminisanom periodu, te se na iste u velikoj mjeri pozvalo u završnim riječima, kao temelj na kojem se zasniva krivičnopravna odgovornost optuženog Ristanića, pri čemu predmetna optužnica istog ne tereti za postupanje u svojstvu člana Kriznog štaba općine Brčko. Takođe, Tužilaštvo je kao materijalne dokaze uvelo dokumente koji se odnose na rad Ratnog povjereništva općine Brčko, na čijem čelu se nalazio optuženi Ristanić, počev od septembra 1992. godine, pri čemu ga predmetna optužnica ne tereti ni za postupanje u ovom svojstvu.⁵¹

250. Pored navedenog, Vijeće ističe i činjenicu da Tužilaštvo u završnoj riječi, u cilju dokazivanja krivičnopravne odgovornosti optuženog za predmetne inkriminacije, samo selektivno navodi iskaze pojedinih svjedoka koji su svom svjedočenju spomenuli optuženog, čak pogrešno navodi dijelove iskaza pojedinih svjedoka, a kada su u pitanju provedeni materijalni dokazi, Tužilaštvo koristi samo segmente tih dokaza, koji idu u prilog tezi optužbe, pritom zanemarujući cjelokupni kontekst, odnosno suštinu tih dokaza.

---

⁵⁰ Str. 24.-25. završnih riječi Tužilaštva

⁵¹ Dokazi Tužilaštva T-153, T-220, T-222, T-277, T285, T-295-T-301

Ovakvo postupanje Tužilaštva, prema ocjeni Vijeća je u suprotnosti sa odredbom člana 14. ZKP BiH, kojom je propisana obaveza Tužilaštva da sa jednakom pažnjom ispituje i utvrđuju kako činjenice koje terete optuženog, tako i one koje mu idu u korist.

251. Uprkos naprijed ukazanim nedostacima kako predmetne optužnice, kao i izvedenih dokaza Tužilaštva, a na kojem je teret dokazivanja, Vijeće je radnje za koje se optuženi tereti, a na način opisan u preambuli optužnice, kvalifikovalo u dvije kategorije i to radnje preduzete u svojstvu predsjednika Skupštine Srpske općine Brčko, počev od oktobra, odnosno decembra 1991. godine do preuzimanja dužnosti predsjednika Ratnog predsjedništva općine Brčko dana 29.04.1992. godine, te radnje preduzete u svojstvu predsjednika Ratnog predsjedništva općine Brčko.

252. Prije nego pristupi analizi pojedinih radnji, a kojima je optuženi prema navodima optužbe, direktno doprinio realizaciji progona Muslimana i Hrvata sa područja općine Brčko, Vijeće nalazi bitnim istaći da slijedom provedenih dokaza, nema sumnje da događaji iz tačkaka 1.-11. izreke predstavljaju stravične zločine, niti ima sumnje da su se isti desili upravo na način kako je to činjenično opisano u ovim tačkama, s obzirom da isto proizlazi iz iskaza brojnih svjedoka optužbe, koji su prilikom svjedočenja na glavnom pretresu detaljno i uvjerljivo opisali šta su lično preživjeli, te iznijeli svoja neposredna i posredna saznanja o stradanjima članova svojih porodica, prijatelja i komšija, dajući tako kompletnu i realnu sliku dešavanja na području općine Brčko u inkriminisanom periodu.⁵²

---

⁵² Svjedoci Tužilaštva: Mustafa Ramić, Ibrahim Ramić, Munib Jusufović, Nedžad Bešić, Rusmir Begović, Edin Čelaosmanović, Zaim Mušanović, Šemsudin Čumurović, Selim Dedić, Tufik Karić, Sakib Husrefović, Abdulah Muharemović, Esad Sejdjić, Sadik Karasulić, Selim Karamehić, Sadik Ibrišević, Mirza Čaušević, Fadil Sejdjić, Mirsad Haseljić, Ivan Krndelj, Novalija Fazlović, Hajrudin Ustaibrišević, Faruk Ibranović, Sabahudin Islamović, Enver Hasanefendić, Samija Adamović, Šuhra Ahmetović, Merid Ljuca, Mejra Mujkić, Devka Mujić, Smail Radenica, Senad Kahrman, Marko Margić, Zećir Osmić, Borislav Mitrović, RIST-07, Samir Pezerović, Miodrag Ajduković, Enver Keserović, RIST-03, RIST-13, Fadil Medenica, Dubravko Radić, Senad Poljo, Meksud Ramić, Kasim Đuzel, Jusuf Alić, RIST-22, Abdulah Pezerović, Ferid Poturak, Sulejman Hadžiegrić, Armin Drapić, RIST-18, Mirsad Čumurović, Hazim Huseljić, Isak Gaši, RIST-15, RIST-05, Damir Plečić, RIST-06, Osman Husetović, Salih Bušatlić, Mevla Kombić, Azem Rešidović, Rešad Reizović, Suad Ramović, Adem Ahmedbašić, Elvir Karić, Ramiza Fetahović, Huso Šabović, Ibrahim Jemenidžić, Zumreta Džaferović, Elma Mujić, Fadil Puhovac, Faruk Gaši, RIST-20, RIST-02, Enes Zukić, Salih Delić, RIST-09, Mirsad Bećirović, Simo Ignjić, Hajrudin Omerović, Milivoje Golubović, Božo Đokić, Jasmin Fazlović i brojni drugi.

Pritom, Vijeće cijeni da ni odbrana optuženog Ristanića nije sporila da su se desile inkriminacije opisane u tačkama 1.-11. izreke.

253. Dakle, za ovo vijeće nema dileme da je u inkriminisanom periodu došlo do hapšenja i lišenja slobode civila nesrpske nacionalnosti po užem gradskom jezgru Brčkog, u naseljima: Centar, Kolobara, Dizdaruša, Klanac, Mujkići, Meraje, Rosulje, Grčica, Novo Brčko, naselje „Š“, i drugih dijelova grada pretežno nastanjenih Bošnjacima i Hrvatima, iako za to nije bilo zakonskog osnova, zatim da je više stotina civila privedeno pred Dom zdravlja Brčko gdje je izvršeno razdvajanje žena, djece i staraca koje su transportovali u krug preduzeća „Laser“, u salu DTV „Partizan“, u Kasarnu JNA, a da su muškarci protivpravno lišeni slobode i zatvoreni u Drvenu džamiju u Brčko, gdje su isti bili izloženi fizičkom i psihičkom zlostavljanju, nakon čega su pojedini odvođeni u prostorije Doma zdravlja u Brčkom gdje su isti bili ispitivani i premlaćivani, zatim da su civili koji su lišeni slobode u pobrojanim naseljima, zatvoreni u prostorije kasarne Garnizona JNA u Brčkom, prostorije SUP-a, hotel Posavina, u prostorije DTV Partizan, preduzeće Laser kao u logor Luka, pri čemu im je oduzeto pravo na pravično i nepristrasno suđenje, kao i da su zatvoreni civili na navedenim lokacijama bile žrtve mučenja, dr. nečovječnog postupanja i ubistava, te da su tijela ubijenih naknadno pronađena, ekshumirana i identificirana u masovnoj grobnici Gorice, Grčica, dok se za tijelima velikog broja ubijenih do današnjeg dana traga.

254. Takođe, za ovo vijeće nije sporno da je došlo do prisilnog preseljenja i deportacije nesrpskog civilnog stanovništva sa područja opštine Brčko, kao i da je došlo do uništenja kulturnih, historijskih i religijskih spomenika u Brčkom.

255. Međutim, sa aspekta krivice nije dokazana isključujući svaku razumnu sumnju, potrebna veza između prouzrokovanih posljedica sa nedostajućim actus reus i mens rea na strani optuženog Ristanića. Pritom, Vijeće konstatuje da se u činjeničnom opisu pojedinačnih inkriminacija opisanih u tačkama 1.-11. izreke, uopće ne spominje optuženi, niti kao direktni izvršilac, niti je isti na bilo koji način doveden u kontekst opisanih zločina.

256. Tužilaštvo cjelokupnu odgovornost optuženog zasniva na činjenici da je isti u inkriminisanom periodu, obavljao dužnost predsjednika Skupštine srpske općine Brčko, a potom Ratnog predsjedništva općine Brčko. Međutim, u konkretnom slučaju nema dokaza da je optuženi Ristanić preduzimajući aktivnosti u sklopu navedenih funkcija, na bilo koji način mogao predvidjeti da će doći do zločina opisanih u tačkama 1.-11. optužnice, niti da je isti de iure ili bar de facto imao kontrolu i uticaj nad direktnim izvršiocima počinjenih zločina.

a. Postupanje optuženog Đorđa Ristanića u svojstvu predsjednika Skupštine srpske općine Brčko

257. Predmetna optužnica tereti optuženog Ristanića da je svjestan plana i zacrtanih ciljeva, spreman da podrži i lično doprinese njihovom uspješnom provođenju, već u oktobru 1991. godine prihvatio mjesto predsjednika Skupštine srpske općine Brčko i da je od decembra mjeseca 1991. godine u tom svojstvu učestvovao u stvaranju uslova za sprovođenje Uputstva glavnog odbora SDS o organizovanju i djelovanju srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima primjenom varijante „B“ tog uputstva o preuzimanju vlasti u opštini Brčko od strane SDS-a, kada započinje i sa aktivnostima angažovanja i pripreme srpskih dobrovoljačkih i paravojnih jedinica, pripreme Štaba teritorijalne odbrane, policije i saradnje sa JNA po zacrtanim smjernicama dogovorenim na sastancima Srpske demokratske stranke, kasnije Kriznog štaba i Ratnog predsjedništva općine Brčko, koje jedinice će biti spremne za oružane napade na naselja koja nisu nastanjena srpskim stanovništvom, a u namjeri progona razoružavanjem, ubistvima, zatvaranjem i drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode, granatiranjem nebranjenih naselja i objekata za stanovanje, deportacijom i prisilnim preseljenjem, rušenjem objekata namijenjenih religiji.

258. Prije svega, Vijeće ističe da iz provedenih dokaza, nesporno proizlazi da je formirana Skupština srpske općine Brčko, te da je optuženi u aprilu 1992. godine obavljao

funkciju njenog predsjednika, a koje činjenice nije sporila ni odbrana optuženog. Međutim, Tužilaštvo navedenim činjenicama daje drugačiji kontekst i karakter, kada povezuje djelovanje optuženog u ovom svojstvu sa politikom rukovodstva SDS-a i odlukama Skupštine srpskog naroda BiH.

259. Naime, formiranju Skupštine srpske općine Brčko Tužilaštvo daje kontekstualni osnov po kojem su svi događaji na području općine Brčko bili dio detaljnog planiranja, organizacije i koordinacije sa ciljem izvršenja onoga što se po stavu Tužilaštva dogodilo, a to je progon nesrpskog stanovništva sa ovog područja. Vijeće ne isključuje mogućnost da su aktivnosti optuženog kao predsjednika Skupštine srpske općine Brčko, bile usmjerene ka stvaranju i održavanju kontrole nad teritorijom općine Brčko. Međutim, djelovanje optuženog kao predsjednika Skupštine srpske općine Brčko, samo po sebi, a u odsustvu dokaza da je isto bilo usmjereno ka izvršenju pojedinačnih zločina, činjenično opisanih u tačkama 1.-11. optužnice, prema ocjeni Vijeća, ne može se okarakterisati kao zločinačko.

260. Vijeće primjećuje da se Tužilaštvo u svom završnom izlaganju, u velikoj mjeri bavi politikom SDS-a, aktivnostima Skupštine srpskog naroda, ali ne objašnjava koju je ulogu u svemu tome imao optuženi Ristanić, odnosno koje je konkretne aktivnosti preduzeo kao predsjednik Skupštine srpske općine Brčko. Odgovore na navedena pitanja Vijeće nije našlo ni u provedenim dokazima Tužilaštva.

261. Naime, Tužilaštvo tokom predmetnog krivičnog postupka, nije provelo niti jedan dokaz u pogledu zapisnika održane sjednice Skupštine srpske općine Brčko u inkriminisanom periodu, zaključaka sa navedenih sjednica, niti je uložilo bilo kakvu odluku ovog organa, a koja bi van svake razumne sumnje dokazala da je optuženi Ristanić postupajući kao predsjednik skupštine, doprinio realizaciji plana progona, na način kako to optužnica postavlja.

262. Jedina aktivnost optuženog Đorđa Ristanića u svojstvu predsjednika Skupštine srpske općine Brčko u inkriminisanom periodu, a koja proizlazi iz provedenih dokaza, odnosi se na učestvovanje u pregovorima o teritorijalnoj podjeli općine, zajedno sa drugim

predstavnicima srpskog naroda općine Brčko te predstavnicima muslimanskog i hrvatskog stanovništva ove općine, a koji su pregovori prethodili izbijanju ratnih sukoba na ovom području. Međutim, Vijeće nije našlo van razumne sumnje dokazanim, da su ove aktivnosti optuženog bile usmjerene ka izvršenju zločina progona, s obzirom da su svjedoci koji su svjedočili na ove okolnosti⁵³ saglasno potvrdili da su pregovori o teritorijalnoj podjeli općine inicirani upravo kako bi se očuvao mir na području općine Brčko i tako izbjegli oružani sukobi.

263. Na ovom mjestu, Vijeće posebno ističe dokaz Tužilaštva broj: T-243⁵⁴, iz kojeg između ostalog proizlazi da je na sjednici Skupštine srpskog naroda općine Brčko održanoj dana 08.04.1992. godine, raspravljano o pregovorima sa predstavnicima muslimanskog i hrvatskog naroda u općini Brčko oko utvrđivanja teritorijalnog razgraničenja, imovinske podjele, podjele prava i obaveza, te da su u cilju mirnog i demokratskog razgraničenja predložene polazne osnove skupštine.

264. U pogledu postupanja optuženog koje optužnica vezuje sa njegovu funkciju predsjednika skupštine Srpske općine Brčko od mjeseca oktobra, odnosno decembra 1991. godine, Vijeće ističe da isto izlazi izvan vremenskog okvira postavljenog predmetnom optužnicom (april-decembar 1992. godine), iz kojeg razloga Vijeće neće ulaziti u razmatranje i obrazlaganje navedenih aktivnosti u sklopu ocjene krivične odgovornosti optuženog. Naime, navedeno samo predstavlja potvrdu činjenice da je 1991. godine formirana skupština Srpske općine Brčko, da je optuženi preuzeo funkciju predsjednika, dakle, prije otpočinjanja oružanog sukoba u Brčkom, a što implicira logičan zaključak, suprotno tužilačkoj tezi, da aktivnosti optuženog kao predsjednika skupštine Srpske općine Brčko, nisu imale planirani i pripremni karakter za sprovođenje napada na širokoj i sistematskoj osnovi.

---

⁵³ Na ove okolnosti svjedočili su između ostalih svjedoci: Mustafa Ramić, Ibrahim Ramić, Munib Jusufović, Stevan Nedić, Ivan Krdelj, Miodrag Pajić

⁵⁴ Dokaz Tužilaštva broj: T-243: Polazne osnove Skupštine srpskog naroda Općine Brčko broj 01-07/92 od 09.04.1992. godine

265. Kada je riječ o njegovim aktivnostima kao predsjednika Skupštine srpske općine Brčko, preduzetim u inkriminisanom periodu, a prije preuzimanja dužnosti predsjednika Ratnog predsjedništva (dakle aktivnosti tokom mjeseca aprila 1992. godine, sve do 29.04.1992. godine), Vijeće ističe da predmetna optužnica iste veže isključivo za angažovanje i pripremu srpskih dobrovoljačkih i paravojnih jedinica te pripremu Štaba teritorijalne odbrane, policije i saradnju sa JNA po zacrtanim smjericama dogovorenim na sastancima Srpske demokratske stranke, kasnije Kriznog štaba i Ratnog predsjedništva općine Brčko.

266. Prije svega, Vijeće ističe da je izostala konkretizacija radnje optuženog, odnosno preziranje načina na koji je optuženi vršio angažovanje i pripremu srpskih dobrovoljačkih i paravojnih jedinica te pripremu Štaba teritorijalne odbrane, policije, i tačno u kojem periodu, odnosno na koji način je saradivao sa JNA i u skladu sa kojim smjericama. Dodatno, Vijeće nalazi nužnim ukazati na kontradiktornost ovako postavljenog činjeničnog opisa, s obzirom da se optuženi tereti da je te iste radnje (angažovanje jedinica koje su počinile predmetne inkriminacije) počinio i u svojstvu predsjednika Ratnog predsjedništva općine Brčko.

267. Iz navedenog razloga, a kako bi se izbjeglo ponavljanje u obrazlaganju, Vijeće će u nastavku dati jedinstveni osvrt na ove aktivnosti, a za koje se optuženi tereti da ih je počinio kao predsjednik Skupštine srpske općine Brčko te kao predsjednik Ratnog predsjedništva.

268. Naime, predmetnom optužnicom optuženi Ristanić se tereti da je kao predsjednik Skupštine srpske općine Brčko, a kasnije i kao predsjednik Ratnog predsjedništva općine Brčko učestvovao u angažovanju i pripremi jedinica JNA, TO i policije SAO Semberija i Majevice, SJB Brčko, dobrovoljačkih i paravojnih srpskih jedinica, a koje jedinice su izvodile ratne operacije na području općine Brčko, odnosno koje jedinice su u cilju progona nesrpskog stanovništva ove općine granatirale nebranjena naselja, objekte za stanovanje, kulturne i vjerske objekte, zatim koji su vršile razoružanje, lišenje slobode, zatvaranje te ubistva nesrpskog stanovništva.

269. Kada je riječ o angažovanju vojske i policije, Vijeće cijeni da niko od saslušanih svjedoka, a koji su u inkriminisanom periodu bili u vojnim i policijskim strukturama koje su djelovale na području općine Brčko⁵⁵, nisu potvrdili da je optuženi Đorđe Ristanić, na bilo koji način učestvovao u njihovom angažovanju, niti to proizlazi iz provedenih materijalnih dokaza.

270. U pogledu paravojnih formacija, Vijeće cijeni da provedeni dokazi nesporno ukazuju na zaključak da su iste djelovale na području općine Brčkog, međutim, nije dokazano da je optuženi Đorđe Ristanić stvarao preduslove za njihov dolazak, odnosno da je učestvovao u njihovom angažovanju.

271. Jedino svjedoci „RIST-40“ i Milan Novaković, spominju optuženog Ristanića u tom kontekstu, međutim, Vijeće takvim navodima nije poklonilo vjeru, s obzirom da potvrdu ne nalaze ni u provedenim materijalnim dokazima, niti u iskazima ostalih saslušanih svjedoka.

272. Svjedok „RIST-40“ je prilikom saslušanja 2010. godine⁵⁶ izjavio da je plan dolaska jedinice u Brčko (čiji je on bio član), bio organizovan preko SDS-a Bijeljina i Brčko, naglasivši da je sastancima na kojima je o tome raspravljano, između ostalih i prisustvovao optuženi Đorđe Ristanić, dok prilikom svjedočenja putem videokonferencijske veze pri Sudu za preliminarnu istragu u Massa-i, održane dana 02.04.2015. godine u prostorijama Suda BiH,⁵⁷ svjedok ne spominje optuženog u tom smislu, nego ističe da je optuženog Ristanića tek upoznao po dolasku u Brčko. Nadalje, u pogledu navoda svjedoka, iznesenih prilikom svjedočenja 2015. godine, da je optuženi Ristanić lično doveo grupu iz Bora, i da je ta grupa bila njegova privatna vojska, Vijeće ističe da isti ne nalaze potvrdu u ostalim provedenim dokazima.

---

⁵⁵ Svjedoci Tužilaštva: RIST-24, Milivoje Golubović, Dragomir Todorović, Simo Ignjić, Zoran Jović, Drago Perić, Nikica Mitrović, Konstantin Simeunović, Dragan Božić, Aco Pantić, Cvjetko Ignjić, Risto Lugonić, Tomislav Ropčević, Stojan Vasiljević, Petar Đokić, Žarko Čosić, Branko Gajić, Luka Vasiljević.

⁵⁶Dokaz Tužilaštva broj: T-373: Zapisnik o saslušanju svjedoka "RIST-40 od 10.11.2010. godine, Kancelarija sudije za predistražne radnje, Doktorica Lara Fortuna sudija, broj: 97/10 Rog.C.A. Venecija, protiv: Ristanić Đorđe, str. 5.

⁵⁷Dokaz Tužilaštva broj: T-374: Izjava svjedoka RIST-40, Prijevod svjedočenja putem videokonferencijske veze pri Sudu za preliminarnu istragu u Massa-i održane dana 02.04.2015. godine u prostorijama Suda BiH u periodu od 13-18 sati, na bhs jeziku, sa obilježenim stranicama koje nisu numerisane, str. 6.

273. Nadalje, svjedok Milan Novaković je prilikom svjedočenja na okolnosti svog angažmana u sklopu jedinice Ljubiše Savića zv. Mauzera na području općine Brčko u maju 1992. godine, izjavio da je prije odlaska u Brčko, a tokom vršenja obuke u motelu Obrijež u Bijeljini, došla „delegacija“ iz Brčkog, a da mu je Mauzer rekao da su oni donijeli novac „da se oslobodi Brčko“. Na pitanje tužioca ko je činio navedenu delegaciju, svjedok je pojasnio: „Ja nisam znao ni ko je ni šta je, samo sam čuo Đorđe Ristanić, doktor Beli, Maričić Boško, ja mislim nisam siguran... Mauzer meni poslije objasnio, da su to ljudi iz Brčkog, nisam ja ni znao ko su.“⁵⁸ Međutim, ovakve navode nije potvrdio svjedok Ljubiša Lazić koji je obavljao dužnost načelnika Centra za obuku u motelu Obrijež i koji je s obzirom na dodijeljeni čin tretiran kao Mauzerov zamjenik, niti su to potvrdili drugi pripadnici garde Ljubiše Savića zv. Mauzera, a koji su svjedočili u predmetnom krivičnom postupku.⁵⁹

274. Kada je riječ o ostalim svjedocima koji su u periodu obuhvaćenom optužnicom kao pripadnici dobrovoljačkih jedinica djelovali na području općine Brčko, isti također nisu potvrdili da su angažovani od strane optuženog Ristanića.⁶⁰

275. Na ovom mjestu Vijeće posebno ukazuje na iskaz svjedoka Mirka Blagojevića, čija je jedinica (četnici Mirka Blagojevića) djelovala na području općine Brčko, koji je izjavio da ga je njegov nadređeni Ljubiša Savić zv. Mauzer, pozvao da se angažuje u Brčkom, dok optuženog Ristanića uopće ne spominje u tom kontekstu.

276. Saglasno iskazu svjedoka Blagojevića, i svjedok Zdravko Ljubinković potvrđuje da je upravo Mauzer preduzimaо radnje u cilju angažovanja jedinica koje će učestvovati u ratnim aktivnostima na području općine Brčko. Naime, ovaj svjedok je izjavio kako je Mauzer preko radija pozivao da se na trgu u Bijeljini okupe dobrovoljci i da se pripreme za odlazak u Brčko. Na pitanje predsjedavajućeg Vijeće u čije ime je upućen navedeni poziv, svjedok je odgovorio: „Pa 90 posto Kriznog štaba, ko će drugi,“⁶¹ a što prozlazi i

---

⁵⁸ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 11.10.2016. godine, str. 10.-11.

⁵⁹ Svjedoci Tužilaštva: Rade Danilović, Milan Stević, Boro Stević, Zdravko Ljubinković, Zoran Miljanović

⁶⁰ Svjedoci Tužilaštva: Mirko Blagojević, Miloš Blagojević, Dragan Đurđević, Miljan Krstić, Nemanja Ostojić.

⁶¹ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 02.04.2019. godine, str. 9.

iskaza svjedoka Luke Simića⁶² koji je izjavio da je upravo Krizni štab Bijeljine donio odluku da sve jedinice iz Bijeljine idu u Brčko.

277. Kod naprijed iznesenog stanja stvari, Vijeće nije moglo van razumne sumnje izvesti zaključak, da je upravo optuženi Đorđe Ristanić, u svrhu realizacije progona nesrpskog stanovništva, kao predsjednik Skupštine srpske općine Brčko, niti kao predsjednik Ratnog predsjedništva ove općine, preduzimao aktivnosti u cilju angažovanja i pripreme vojnih, paravojnih i policijskih jedinica, za izvođenje ratnih operacija na području općine Brčko, a na način na koji ga teretila predmetna optužnica.

b. Radnje optuženog Đorđa Ristanića, preduzete u svojstvu predsjednika Ratnog predsjedništva općine Brčko

278. Vijeće ističe da iz provedenih dokaza, kako iskaza saslušanih svjedoka, te uložene materijalne dokumentacije, nesporno proizlazi da je dana 29.04.1992. godine osnovano Ratno predsjedništvo općine Brčko, te da je isto preuzelo ingerencije skupštine, a da je optuženi Ristanić, koji je dotad vršio funkciju predsjednika Skupštine srpske općine Brčko, određen za predsjednika ovog tijela te da je tu funkciju vršio sve do osnivanja Ratnog povjereništva općine Brčko, u septembru 1992. godine. Navedene činjenice nije sporila ni odbrana optuženog.

279. Međutim, teza Tužilaštva da je upravo optuženi Ristanić organizovao Ratno predsjedništvo općine Brčko, ne nalazi potvrdu u provedenim dokazima, posebno imajući u vidu iskaze svjedoka koji su u inkriminisanom periodu bili članovi ovog tijela, i koji su prilikom svjedočenja na glavnom pretresu iznijeli detaljna i neposredna saznanja na okolnosti osnivanja te rada Ratnog predsjedništva općine Brčko.

---

⁶² Dokaz Tužilaštva broj: T-35a: Zapisnik o saslušanju svjedoka Simić Luke, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla, broj: 17-15/3-1-04-2-224/08 od 22.09.2010. godine

280. Tako je svjedok Miodrag Pajić koji je u inkriminisanom periodu obavljao dužnost sekretara Ratnog predsjedništva na glavnom pretresu potvrdio da je ovo tijelo preuzimalo ingerencije Skupštine kada se ista nije mogla sastajati, međutim, iz njegovog iskaza ne proizlazi da je upravo optuženi bio zadužen za organizaciju Ratnog predsjedništva, nego je isti nasuprot tome izjavio kako je doktor Beli (Milenko Vojinović), koji je bio predsjednik općinskog odbora SDS-a i član republičke skupštine Republike Srpske, ujedno bio i neposredni autoritet u Brčkom.

281. Nadalje, svjedok Miodrag Zeljić je izjavio: „Ratno predsjedništvo je faktički u to vrijeme vršilo funkciju civilne vlasti i mijenjalo je skupštinu. S obzirom da u to vrijeme skupština normalno nije ni postojala, nije ni mogla postojati po odluci odnosno zakonima Srpske Republike Bosne i Hercegovine, ja ne znam tačno kad, da li je to moglo biti u martu ili aprilu 1992. godine, formirana su Ratna predsjedništva u tadašnjoj Srpskoj Republici Bosni i Hercegovini, upravo iz tih razloga da bi organizovali civilnu vlast s obzirom na izbijanje ratnih dejstava i s obzirom na to da je stvarno došlo do velikih problema da ne kažem haosa u kompletnom funkcionisanju.“⁶³

282. Ovaj svjedok je potvrdio da je predsjednik Ratnog predsjedništva bio optuženi Ristanić, a da su pored njega članovi bili: doktor Milenko Vojinović zv. Beli, Dragan Veselić tadašnji šef policije, Boško Maričić, Ilija Pajić, Boro Jovalić, Miodrag Pajić koji je bio sekretar predsjedništva, Milisav Milutinović te Drago Todorović. Na pitanje tužioca ko ga je angažovao da se priključi Ratnom predsjedništvu, svjedok je naglasio: „Inicijativu je tada preuzeo doktor Milenko Vojinović Beli, on me je zvao... i tražio da, da se uključim.“⁶⁴

283. Svjedok Dragomir Todorović također je potvrdio da je bio član Ratnog predsjedništva, a na pitanje kako se to tijelo organizovalo, svjedok je izjavio da ga je načelnik bezbjednosti Momčilo Petrović, pozvao na sastanak kako bi pristupio navedenom tijelu, naglasivši: „Mene je Momčilo Petrović upoznao da treba da odem ... neko je predložio mene da ja uđem u to tijelo, on je rekao ratno predsjedništvo.“⁶⁵ Svjedok

---

⁶³ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 28.08.2018. godine, str. 29.

⁶⁴ IBID, str. 31.-32.

⁶⁵ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 02.07.2019. godine, str. 6.

u tom smislu uopće ne spominje optuženog Ristanića, nego istog samo spominje kao predsjednika srpske općine Brčko, kojeg je viđao na sastancima održanim u zgradi Šumarije.

284. Na okolnost organizovanja i rada Ratnog predsjedništva općine Brčko svjedočio je i svjedok Pero Marković, navodeći: „Mi imamo jednu novu situaciju u kojoj je Ristanić prvi među jednakima. Je li predsjednik je opštine te nove. Tako ispada tog momenta i najlogičnije je da se sad oko njega počnemo okupljati, to je najlogičnije. I sad počinjemo znači do...ima svijeta kome neko mu ost'o tam' 'de pomozite ljudi da dođe, neko tam'...to su hiljade pitanja koje se svaki dan moraju rješavati.“⁶⁶ Precizirajući ko se sve tom prilikom okupljao oko Ristanića, svjedok je izjavio: „Neko iz policije, neko iz vojske, neko iz komunalnog, neko iz doma zdravlja, iz bolnice.“⁶⁷

285. Svjedok Čedomir Karanović je izjavio kako je u inkriminisanom periodu bio član civilne vlasti na području općine Brčko, pri čemu se isti nije izjasnio da li je tu vlast predstavljao Krizni štab ili Ratno predsjedništvo, nego je isti samo izjavio da je on zajedno sa svojim zetom koji je bio član SDS-a, pozvan od strane Radeta Pajića da se uključe u rad tijela koje je trebalo da vrši civilnu vlast na području općine Brčko, na što su oni pristali, nakon čega ih Rade odvozi u sjedište civilne vlasti smješteno u zgradi Šumarije. Dalje je svjedok izjavio kako je po dolasku u zgradu Šumarije vidio Ivana Katića, Radeta Pajića i Markovića, te da su im se naknadno pridružili drugi članovi: „Poslije dolazi doktor Beli, Pajić Miodrag, Đorđe Ristanić.“⁶⁸

286. Ostali svjedoci kako optužbe tako i odbrane, a koji su prilikom svjedočenja na glavnom pretresu iznijeli svoja saznanja na okolnost organizovanja i djelovanja Ratnog predsjedništva općine Brčko, takođe nisu potvrdili da je upravo optuženi Ristanić bio zadužen za organizaciju ovog tijela. Navedeno, prema ocjeni Vijeća, takođe nije

---

⁶⁶ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 26.03.2019. godine, str. 17.

⁶⁷ IBID, str. 18.

⁶⁸ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 11.11.2020. godine, str. 12.

potvrđeno ni materijalnim dokazima, a koji su provedeni na okolnost formiranja Ratnog predsjedništva općine Brčko.⁶⁹

287. Kada je riječ o aktivnostima Ratnog predsjedništva općine Brčko, odnosno radnjama koje je optuženi Ristanić preduzima u okviru funkcije predsjednika ovog organa u inkriminisanom periodu, ocjena je Vijeća da Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da je te radnje preduzeo u cilju progona nesrpskog stanovništva općine Brčko, na način kako je to opisano predmetnom optužnicom.

288. Naime, nakon sveobuhvatne i detaljne ocjene svih provedenih dokaza, Vijeće nije našlo dokazanim van svake razumne sumnje da je optuženi Đorđe Ristanić kao predsjednik Ratnog predsjedništva općine Brčko, u cilju progona muslimanskog i hrvatskog stanovništva sa područja općine Brčko aktivno učestvovao u preuzimanju vlasti u općini Brčko silom koordinisanjem funkcije vlasti sa vojnim i policijskim organima na nivou općine Brčko, SAO Semberija i Majevisa i Republike Srpske, da je učestvovao u angažovanju jedinica JNA, Teritorijalne odbrane i policije SAO Semberija i Majevisa, policije Stanice javne bezbjednosti Brčko (SJB), dobrovoljačkih i paravojnih srpskih jedinica, kasnije Istočno bosanskog korpusa VRS, za izvođenje ratnih operacija u Brčkom, niti da je učestvovao u pripremi, donošenju i izvršavanju odluka Ratnog predsjedništva: o stvaranju materijalno-tehničkih uslova i logističke podrške za funkcionisanje vojske i policije, o imenovanju komandnog i rukovodnog kadra u vojsci i policiji, o mobilizaciji vojnih obveznika i njihovom angažovanju u vojnim jedinicama Teritorijalne odbrane Brčko, Brčanske brigade Istočnobosanskog korpusa VRS, angažmanu oficirskog kadra JNA u jedinicama VRS, o kontroli kretanja, lišavanja slobode

---

⁶⁹ Dokaz Tužilaštva broj: T-183: Zapisnik sa proširenog Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpske RBiH od 22.04.1992. godine, u kojem je navedeno da je jedan od utvđenih zaključaka...da Vlada imenuje ratno predsjedništvo i ratne izvršne odbore u svim opštinama gdje ne funkcionišu izvršni odbori; dokaz Tužilaštva broj: T-152: Odluka o formiranju ratnih predsjedništava u općinama za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja broj 03-512 od 31.05.1992. godine, kojom je propisano da se općinama Srpske Republike BiH u kojima nisu u mogućnosti da vrše vlast skupština i izvršni organ, obrazuju ratna predsjedništva, te da ratno predsjedništvo sačinjava republički povjerenik i po pravilu predsjednik skupštine opštine ili njegov zamjenik, odnosno podpredsjednik, predsjednik izvršnog odbora ili njegov zamjenik odnosno podpredsjednik ili građanin iz reda poslanika odnosno odbornika.

i zatvaranja civila, o ostvarivanju kontinuirane komunikacije i saradnje sa organima vlasti SAO Semberija i Majevice i ogranima Srpske repubike BiH odnosno Republike Srpske.

289. Tužilaštvo je bilo dužno da dokaže da je djelovanje optuženog kao predsjednika Ratnog predsjedništva općine Brčko, imalo za posljedicu nastupanje zločina opisanih u tačkama 1.-11. izreke, odnosno da dokaže da je navedena funkcija optuženom davala moć da promijeni tok događaja, međutim, Tužilaštvo to u konkretnom slučaju nije dokazalo.

290. Vijeće cijeni da provedeni dokazi upućuju na zaključak da su aktivnosti optuženog kao predsjednika Ratnog predsjedništva, bile opće prirode i da su se odnosile na civilnu organizaciju i funkcionisanje života građana općine Brčko u ratnim uslovima, organizaciju snadbijevanja lokalnog stanovništva energentima, održavanje proizvodnje i sl..

291. Aktivnosti Ratnog predsjedništva općine Brčko, kao organa civilne vlasti u Brčkom, svjedok Čedomir Karanović je opisao na sljedeći način: „..Bila je vizija da to bude servis ili tako nešto, gdje bi se eventualno civili mogli obraćati, pošto je pristizao narod sa svih strana, tražit će i neku pomoć, savjet, a mogućnost eventualno da s ode iz grada i tako.“⁷⁰

292. Svjedok Miodrag Pajić koji je u inkriminisanom periodu obavljao dužnost sekretara Ratnog predsjedništva općine Brčko, prilikom svog svjedočenja na glavnom pretresu je pojasnio o kojim temama se raspravljalo na sjednicama ovog organa: „Pazite mi smo imali problema sa snadbijevanjem vodom, strujom, problema sa tim što je svaki stan imao zamrzivač pun raznoraznih potrepština, problemi sa tim da se ne izazovu raznorazne epidemije, formirali smo komisije, vršili smo čišćenje grada, saniranje i tako dalje i tako dalje. Imali smo puno posla i to je taj pos'o koji je radila civilna...“⁷¹

293. Iako provedeni dokazi pokazuju da su se aktivnosti Ratnog predsjedništva općine Brčko, na čijem je čelu bio optuženi, jednim dijelom doticale određenih aktivnosti vezanih za vojsku i policiju (regulisanje stambenih pitanja boraca, isplata novčane pomoći

---

⁷⁰ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 11.11.2020. godine, str. 12.

⁷¹ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 11.06.2019. godine, str. 27.

porodicama poginulih i ranjenih boraca, trebovanje goriva, akumulatora i drugih potrebstina, i slične aktivnosti preduzete u cilju obezbjeđenja rada vojnih organa i jedinica u odbrani srpskog naroda)⁷², Vijeće cijeni da iste nisu prelazile prag borbenih zadataka i ciljeva, koji su isključivo bili u domenu oružanih snaga i policije na području općine Brčko, a na koje Ratno predsjedništvo općine Brčko nije imalo uticaja.

294. Sama činjenica da su pojedini članovi Ratnog predsjedništva općine Brčko bili rukovodni organi u vojnim i policijskim organima, zatim prisustvo optuženog u policiji, kasarni i na drugim područjima, zajedno sa rukovodnim kadrovima vojske i policije, prema ocjeni Vijeća, nije dovoljan dokaz da je optuženi kao predsjednik Ratnog predsjedništva imao koordinirajuću ulogu nad radom vojske i policije, a koju tvrdnju je Tužilaštvo iznijelo u svom završnom izlaganju. Naime, ovakva tvrdnja Tužilaštva ne nalazi potvrdu kako u izvedenim materijalnim dokazima, tako ni u iskazima svjedoka koji su u inkriminisanom periodu bili u vojnim i policijskim strukturama na području općine Brčko, niti to proizlazi iz iskaza svjedoka koji su prisustvovali sjednicama Ratnog predsjedništva.

295. Na ovom mjestu Vijeće je posebno cijeno iskaz svjedoka Miodraga Pajića, koji je na pitanje predsjedavajućeg Vijeća da li mu je poznato da li je postojala saradnja između civilne i vojne vlasti i kojeg je karaktera ista bila, odgovorio: „Civilna vlast nije mogla da naređuje vojnoj...vlast ima onaj ko ima oružje... prije svega uloga civilne vlasti bila u tom smislu da logistički, dakle hranom i drugim stvarima, odjećom obućom što nije mogla vojska sama sebi da obezbijedi da to stavi sebe u tu funkciju.“⁷³

296. Svjedok Dragomir Todorović koji je izjavio da je bio član Ratnog predsjedništva, prilikom svjedočenja na glavnom pretresu je naveo da je na jednom od održanih sastanaka u školi u Stanovima (a kojem nije prisustvovao optuženi), Boško Maričić postavio pitanje vezano za vojne akcije u Brčkom, ali da mu je on na to odgovorio: „...ja

---

⁷² Dokazi Tužilaštva broj: T-268, T-292, T-132, T-254, T-258 i dr.

⁷³ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 11.06.2019. godine, str. 18.

kažem pusti vojnu akciju, vojska će, vojska ima svoj posao i vojska neka radi svoj posao, a mi treba da obezbjedimo funkcionisanje opštine. I na tome se završilo.“⁷⁴

297. Takođe, svjedok Miodrag Zeljić, koji je u nekoliko navrata prisustvovao sjednicama Ratnog predsjedništva, potvrdio je da se ovaj organ civilne vlasti nije uplitao u rad vojnih organa, dok je svjedok Milivoje Golubović, koji je u inkriminisanom periodu bio pripadnik vojnih struktura angažovanih na području općine Brčko (inženjerski bataljon VRS) izjavio da poznaje optuženog Ristanića, ali da u inkriminisanom periodu nije saradivao sa istim, naglašavajući: „on je bio civilna struktura, ja sam bio vojna i ja po svojoj formacijskoj dužnosti i po svom radu i ovome ja nisam kontaktirao“⁷⁵

298. Nadalje, kada je riječ o koordinirajućoj ulozi Ratnog predsjedništva općine Brčko u odnosu na policijske organe, Tužilaštvo je u završnoj riječi istaklo da je ovo tijelo na čelu sa optuženim Ristanićem, imalo de facto nadležnost nad radom SJB Brčko, te se u prilog tome pozvalo na dokaze: T-83, T-116, T-206 i T-268.⁷⁶

299. Međutim, uvidom u sadržaj navedenih dokaza⁷⁷ Vijeće nije moglo van razumne sumnje izvesti zaključak da je Ratno predsjedništvo imalo de facto nadležnost nad Stanicom javne bezbjednosti Brčko i da je vršilo koordinaciju njenog rada, niti su to potvrdili drugi provedeni dokazi.

---

⁷⁴ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 02.07.2019. godine, str. 10.-11.

⁷⁵ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 17.07.2018. godine, str. 13.

⁷⁶ Završne riječi Tužilaštva od 05.04.2022. godine, str. 13.

⁷⁷ Dokaz Tužilaštva broj: T-83: Pregled određenih pozicija na pozornim rejonima Stanice javne bezbjednosti Brčko, Stanice milicije od 08.6.1992. godine, u potpisu načelnik Dragan Veselić; dokaz Tužilaštva broj: T-116: Prijedlog za postavljenje načelnika Stanice javne bezbjednosti u Brčkom broj 05-737/92 od 12.08.1992. godine, upućen MUP-u Srpske Republike BiH, potpis Ratno predsjedništvo opštine Brčko Ristanić. Iz navedenog dokaza proizlazi da je na sjednici Ratnog predsjedništva održanoj dana 12.06.1992. godine, donijeta je odluka broj: 05-736/92 o **davanju prijedloga za imenovanje** načelnika SJB u Brčko, Žarka Čosića **uz molbu** da MUP u skladu sa odredbama Zakona o unutrašnjim poslovima, izvršite postavljanje Čosić Žarka na dužnost za načelnika SJB u Brčkom; dokaz Tužilaštva broj: T-206: Dopis pomoćnika Ministra MUP, Mandić Momčila svim CSB, SJB od 31.3.1992. godine, iz kojeg proizlazi da je sjednici održanoj 27.3.1992. godine Skupština srpskog naroda u BiH je donijela ustav i jedan broj zakona i drugih propisa. U tom smislu donesen je i Zakon o unutrašnjim poslovima koji će se od 01.04.1992. godine primjenjivati na teritoriji Republike srpskog naroda u BiH. Ovim zakonom se između ostalog uređuje jedinstvene SJB, obrazuju se centri službi bezbjednosti u Banja Luci, Trebinju, Doboju, Sarajevu i Ugljeviku. Za područje opština osnivaju se stanice javne bezbjednosti; dokaz Tužilaštva broj: T-268: Zahtjev načelnika SJB, Dragana Veselića za trebovanje akumulatora potrebnih za ugradnju u vozila vlasništva SJB, upućen Ratnom Izvršnom odboru Brčko 30.06.1992. godine

300. Naime, svjedok Petar Đokić koji je u inkriminisanom periodu obavljao dužnost komandira SJB Brčko, izjavio je da je postupao isključivo po naredbama načelnika Dragana Veselića, naglasivši: „sve ono što je bilo nekad u nadležnosti policije i milicije, ili sekretarijata unutrašnjih poslova, to je praktično koordinis'o načelnik. I upravlj'o s' tim operacijama.“⁷⁸ Svjedok je potvrdio da je u nekoliko navrata imao priliku da vidi optuženog Ristanića u prostorijama SJB Brčko, ističući šta je bio razlog njegovih posjeta: „...dolazio je u posjetu u policijsku stanicu da podrži aktivnosti, da zahtijeva rad na realizaciji onih policijskih poslova, koji su mogući da se obavi... zalagao se za zakonit rad policije. To sam više puta bio prisutan, kada je to govorio pred načelnikom.“⁷⁹

301. Svjedok Đokić je dalje izjavio da su aktivnosti Ratnog predsjedništva isključivo bile usmjerene na uspostavljanje reda na području općine Brčko, poboljšanju funkcionisananja života na ovom području, te spriječavanju paravojnih jedinica u preduzimanju neovlaštenih radnji, naglasivši da je upravo zbog tih aktivnosti Ratnog predsjedništva, uslijedilo hapšenje optuženog Ristanića: „pominjali su gospodina Ristanića kao nekog ko je njima posebno, bio meta, neko ko se zalaže za red u to vrijeme.“⁸⁰

302. Navedeno je saglasno iskazu svjedoka Žarka Ćosića, koji je nakon pogibije Dragana Veselića, krajem jula/početak augusta 1992. godine, preuzeo dužnost načelnika SJB Brčko. Naime ovaj svjedok je izjavio je: „... Ono što je vlast pokušavala to je pokušavala da ojača policiju. U tom kontekstu sam ja i doveden, kol'ko sam ja shvatio, da pokušamo da reorganizujemo policiju, da dođu neke snage da nas obuče i da idu ljudi na obuku i da dovedemo red...vlast je bila nemoćna...kao i policija... mi smo stvarno bili nemoćni u odnosu na to da je u Brčkom bilo 5 brigada, bez određene selekcije, znači 5 brigada vojske sa topovima, tenkovima, mitraljezima.“⁸¹

---

⁷⁸ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 05.09.2017. godine, str. 11.

⁷⁹ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 05.09.2017. godine, str. 33.-34.

⁸⁰ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 05.09.2017. godine, str. 38.

⁸¹ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 06.03.2018. godine, str. 14.

303. Na ovom mjestu, Vijeće je posebno cijenilo i iskaz svjedoka Ace Pantića iz kojeg proizlazi da je CSB Bijeljina vršio koordinaciju rada svih stanica javne bezbjednosti na svom području, uključujući i SJB Brčko, te da je upravo po naredbi CSB Bijeljina u Brčko upućena združena jedinica policije Bijeljina, Ugljevik i Lopare, kako bi pružila pomoć SJB Brčko. Svjedok je potvrdio da je u inkriminisanom periodu, obavljajući dužnost načelnika SJB Bijeljina saradivao sa načelnikom SJB Brčko Draganom Veselićem, a upitan za optuženog Ristanića isti je odgovorio: „Nisam imao uopšte potrebe komunicirati sa organima i funkcionerima opštine Brčko.“⁸²

304. Da je CSB Bijeljina, a ne Ratno predsjedništvo općine Brčko, vršio koordinaciju rada SJB Brčko, takođe proizlazi i iz materijalnog dokaza Tužilaštva- dopisa CSB Bijeljina od 24.07.1992. godine, a u kojem je navedeno da je svaka stanica javne bezbjednosti koja ulazi u sastav ovog CSB-a (uključujući SJB Brčko) dužna svakodnevno izvještavati CSB o pojavi bezbjedonosno interesantnih događaja i učinjenja teških krivičnih djela koji imaju uticaja na bezbjedonosnu situaciju na svome teritoriju.⁸³

305. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, zaključak je Vijeća da je Ratno predsjedništvo općine Brčko, na čelu sa optuženim, isključivo obavljalo aktivnosti za koje je bilo nadležno, shodno osnivačkom aktu⁸⁴, a koje nisu uključivale bilo kakve neposredne, pogotovo ne operativne aktivnosti, niti upliv u rad vojnih i policijskih organa.

306. Također, iz provedenih dokaza ne proizlazi zaključak da je Ratno predsjedništvo općine Brčko, na čelu sa optuženim, na bilo koji način bilo povezano sa aktivnostima vojnih, paravojnih i policijskih snaga koje su u inkriminisanom periodu djelovale na ovom području, a čiji pripadnici su počinili krivičnopravne radnje opisane u tačkama 1.-11. izreke.

---

⁸² Transkript broj: S1 1K 019836 15 Kri od 29.11.2016. godine, str. 35.

⁸³ Dokaz Tužilaštva broj: T-71: Dopis CSB Bijeljina od 24.07.1992. godine Stanici javne bezbjednosti Brčko, Lopare, Ugljevik i Zvornik

⁸⁴ Dokaz Tužilaštva T-152: Odluka o formiranju ratnih predsjedništava u opštinama za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja broj 03-512 od 31.05.1992. godine; T-166: Uputstvo o organizovanju i radu predsjedništava u opštinama u uslovima neposredne ratne opasnosti i rata broj 03-412 od 24.05.1992. godine

307. Vijeće posebno naglašava da Tužilaštvo nije dokazalo da se na sjednicima Ratnog predsjedništva raspravljalo o preuzimanju vlasti u Brčkom silom, o borbenim akcijama, koje su uključivale granatiranje muslimanskih i hrvatskih naselja na području općine Brčko, rušenje i uništenje vjerskih i kulturnih objekata, masovno lišenje slobode nesrpskog stanovništva ove općine i njihovo zatvaranje u zatočeničke objekte, niti da je raspravljano o zlodjelima kojima su civili u tim objektima bili izloženi, a koja su predmet optuženja u ovom krivičnom postupku.

308. Također, nema dokaza ni o održanim sastancima sa predstavnicima republičkih organa vlasti, vojnih, paravojnih i policijskih jedinica, kojima je prisustvovao optuženi kao predsjednik Ratnog predsjedništva općine Brčko, na kojima je raspravljano o navedenim temama, a koji bi sastanci bili pokazatelj koordinirajuće funkcije optuženog u cilju provođenja predmetnih zločina.

309. Tužilaštvo se u završnom izlaganju poziva na rokovnik-ratni dnevnik optuženog,⁸⁵ ističući da navodi i bilješke iz istog, ukazuju na njegovu intenzivnu saradnju, koordinaciju i aktivno učešće u radu SAO Semberija i Majevice, kao i na učešće u neposrednim aktivnostima ovog organa tokom ratnih operacija u Brčkom, a što takođe proizlazi iz provedenih dokaza, odluka i zaključaka Ratnog predsjedništva.

310. Nakon izvršenog uvida u sadržaj navedenog rokovnika, odnosno nalaz i mišljenje vještaka Ismeta Katana⁸⁶, a koji je imao zadatak da vizualizira određene dijelove rokovnika (ručno pisani sadržaj teksta pretvorio je u štampani tekst), Vijeće je utvrdilo da isti sadrži određene bilješke sa održanih sjednica Ratnog predsjedništva općine Brčko u inkriminisanom periodu. Međutim, prema ocjeni Vijeća, navedene bilješke predstavljaju samo skraćene informacije, izvađene iz konteksta, pri čemu iz istih nije vidljivo tačno o čemu je bilo govora na održanim sjedinica, odnosno jesu li te sjednice rezultirale konkretnim zaključcima, odlukama ili naredbama, a koje se direktno odnose na počinjenje zločine.

---

⁸⁵ Dokaz Tužilaštva broj: T-38d

⁸⁶ Dokaz Tužilaštva broj: T-38: Nalaza i mišljenja vještaka grafologa Ismeta Katane od 21.08.2015. godine

311. Navedeno, posebno imajući u vidu, da Tužilaštvo nije uvelo niti jednu odluku Ratnog predsjedništva, a koja se može dovesti u vezu sa predmetnim zločinima opisanim u tačkama 1.-11. izreke.

312. Kada je riječ o odlukama Ratnog predsjedništva, koje su navedene u preambuli optužnice⁸⁷, Vijeće prije svega ističe da Tužilaštvo nije dokazalo na koji način je optuženi, učestvovanjem u pripremi, donošenju i izvršavanju ovih preciziranih odluka, direktno doprinio progonu nesrpskog stanovništva sa područja općine Brčko, odnosno nije dokazalo na koji način su te odluke za posljedicu imale počinjenje inkriminacija iz tačaka 1.-11. izreke,

313. Vezano za odluke stvaranju materijalno-tehničkih uslova i logističke podrške za funkcionisanje vojske i policije, zaključak je Vijeća da sve i da je optuženi vršeći funkciju predsjednika Ratnog predsjedništva bio uključen u finansiranje, davanje logistike, naoružanja, municije i drugih oblika podrške srpskim snagama, čiji su pripadnici uz preduzimanje vojnih operacija, počinile i ratne zločine, takvi dokazi nisu sami po sebi dovoljni za zaključak da je optuženi imao namjeru progona muslimanskog i hrvatskog civilnog stanovništva sa područja općine Brčko, kao jedini razuman zaključak na osnovu provedenih dokaza. Navedeno, posebno imajući u vidu da Tužilaštvo nije izvelo apsolutno niti jedan dokaz da je optuženi Ristanić, kao predsjednik Ratnog predsjedništva općine Brčko, imao stvarnu vlast ili kontrolu nad ovim licima.

314. Nadalje, kada je riječ o odlukama o imenovanju komandnog i rukovodnog kadra u vojsci i policiji, mobilizaciji vojnih obveznika i njihovom angažovanju u vojnim jedinicama Teritorijalne odbrane Brčko, Brčanske brigade Istočnobosanskog korpusa VRS,

---

⁸⁷ Odluke o: stvaranju materijalno-tehničkih uslova i logističke podrške za funkcionisanje vojske i policije; imenovanju komandnog i rukovodnog kadra u vojsci i policiji; o mobilizaciji vojnih obveznika i njihovom angažovanju u vojnim jedinicama Teritorijalne odbrane Brčko, Brčanske brigade Istočnobosanskog korpusa VRS; angažmanu oficirskog kadra JNA u jedinicama VRS; o kontroli kretanja, lišavanja slobode i zatvaranja civila; o ostvarivanju kontinuirane komunikacije i saradnje sa organima vlasti SAO Semberija i Majevice i ogranima Srpske republike BiH odnosno Republike Srpske

angažmanu oficirskog kadra JNA u jedinicama VRS, Vijeće je već u prethodnom dijelu presude iznijelo svoje obrazloženje da Ratno predsjedništvo nije imalo nikakve nadležnosti u vojnim i policijskim organima, niti upliva u njihove aktivnosti, kao i da iz provedenih dokaza nije van razumne sumnje dokazano da je optuženi preduzimaao bilo koje radnje u cilju angažovanja vojnih i policijskih jedinica koje će učestvovati u ratnim operacijama.

315. Kada je riječ o odlukama koje se tiču kontrole kretanja, lišavanja slobode i zatvaranja civila, Vijeće ističe da niti jedan provedeni dokaz van razumne sumnje ne potvrđuje da je Ratno predsjedništvo općine Brčko, na čelu sa optuženim Ristanićem, u inkriminisanom periodu donijelo odluku lišenju slobode nesrpskih civila, ni odluku o osnivanju zatočeničkih objekata u kojima će biti nezakonito držani civili (Drvena džamija, dom zdravlja, Garnizon kasarne JNA, SJB Brčko, DTV Partizan, Laser i Luka), držanju straže u istima, ili odluku u vezi sa uslovima boravka civila u tim objektima.

316. Nadalje, kada je riječ o odluci o kontroli kretanja, Vijeće ističe da odluka Ratnog predsjedništva broj: 02 – 02/92 od 03. 05. 1992. godine, a na osnovu kojih su sačinjavane pojedine propusnice koje je Tužilaštvo uložilo u predmetni spis⁸⁸, nije uložena kao materijalni dokaz Tužilaštva, te Vijeće stoga nije bilo u mogućnosti da izvrši ocjenu sadržaja odluke i tako utvrdi okolnosti/razloge donošenja. S tim u vezi, Vijeće posebno ističe da iz propusnice izdate na ime Branislava Filipovića (pripadnika jedinice tzv. Mirkovih četnika, a koja je djelovala na području općine Brčko u inkriminisanom periodu),⁸⁹ a koja je izdata na osnovu odluke Ratnog predsjedništva od 03.05.1992. godine, proizlazi da se ta odluka odnosila i na lica srpske nacionalnosti.

317. Na ovom mjestu, Vijeće će se posebno osvrnuti na iskaze svjedoka Petra Kaurinovića i Dragiše Tešića, koji su u inkriminisanom periodu bili zaposleni u SJB Brčko, i koji su vršili ispitivanje civila zatočenih u logoru Luka i koji su istima izdavali propusnice.

---

⁸⁸ Među propusnicama koje su uložene od strane Tužilaštva, ima propusnica koje nisu izdavane od strane Ratnog predsjedništva općine Brčko, nego od MUP-a Krajina, SJB Brčko, Komande garnizona Brčko

⁸⁹ Dokaz Tužilaštva broj: T-157: Propusnica na ime Branislav Filipović

Naime, ovi svjedoci su na glavnom pretresu izjavili da su inkriminisanom periodu po naređenju načelnika Dragana Veselića vršili ispitivanje civila koji su bili zatočeni u Luci, te da su istima izdavali propusnice za napuštanje Luke, a da su nakon izvršenog zadatka pozvani na sastanak kod optuženog Ristanića, koji je izrazio negodovanje zbog prevelikog broja civila koje su pustili iz Luke, zbog čega im je zabranio daljnje djelovanje u Luci.

318. Prema navodima svjedoka Kaurinović, Ristanić im je te prilike rekao: „kaže pustili ste dosta ljudi, ne znam kaže šta Vam je dao, šta Vam je Veselić rekao, ali kaže mi moramo da ljude i i zadržimo tamo zbog ovaj razmjene...kaže da nismo trebali možda toliko da pustimo, ali ka'e šta je tu je, ovaj, da da i onda smo mi njemu rekli, to, mi smo radili onako kako nam je rečeno, kako nam je rečeno. Dobro kaže radili ste, više nećete raditi. I na tome se sve završilo.⁹⁰“

319. Međutim, prilikom saslušanja u istrazi⁹¹ svjedok je na drugi način opisao sadržaj navedenog razgovora sa optuženim, odnosno tom prilikom ne spominje nikakvu razmjenu: „...obratio nam se govoreći da nismo normalni, zašto smo pustili toliki broj ljudi iz Luke, da smo time stvorili petu kolonu u gradu Brčko, na što smo mi odgovorili da mo radili ono što nam je rekao načelnik Veselić. Nakon toga Đorđe Ristanić nam je rekao da smo završili posao u Luci i da više ne smijemo da kročimo tamo.“

320. Svjedok Dragiša Tešić je izjavio da su on i Petar Kaurinović podnijeli izvještaj o poslu koji su obavili u Luci, nakon čega im je optuženi rekao: „da je poginuo jedan vojnik i da za njega traže 20 lica za njegovu razmjenu i da mi više ne trebamo raditi taj pos'o.“⁹²

321. Vijeće na osnovu izjava ovih svjedoka, nije moglo van razumne sumnje zaključiti da je upravo optuženi Ristanić imao učešće u određivanju smjernica za zatočenje ili puštanje civila iz zatočeničkog centra Luka. Prije svega Vijeće ističe da su svjedoci zadatak da odu u Luku i da vrše popis/ispitivanje/puštanje zatočenih civila, dobili

---

⁹⁰ Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 21.03.2017. godine, str. 25.-26.

⁹¹ Dokaz Tužilaštva broj: T-2: Zapisnik o saslušanju svjedoka Kaurinović Petar, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 17-15/3-1-04-2-105/08. od 28.07.2010. godine

⁹² Transkript broj: S1 1 K 019836 15 Kri od 04.04.2017. godine, str. 20.

neposredno od svog nadređenog, načelnika Veselića, a ne optuženog Ristanića, pri čemu Tužilaštvo nije dokazalo da je optuženi kao predsjednik Ratnog predsjedništva imao nadređenu ulogu nad pripadnicima SJB Brčko, odnosno da je istima mogao da izda bilo kakvu naredbu. Dodatno, Vijeće njihove iskaze nije ocijenilo kao objektivne i vjerodostojne, s obzirom na njihovu funkciju i aktivnosti koje su preduzimali u inkriminisanom periodu, te s tim povezanim eventualnim motivima za umanjnje vlastite odgovornosti za dešavanja u Brčkom u tom periodu.

322. Konačno, kada je riječ o odlukama Ratnog predsjedništva koje se odnose na komunikaciju i saradnju optuženog sa organima vlasti SAO Semberija i Majevice i ogranima Srpske repubike BiH odnosno Republike Srpske, Vijeće ističe da je nesporna činjenica da je Ratno predsjedništvo, na čelu sa optuženim Ristanićem, kao organ civilne vlasti formiran na općinskom nivou, ostvarivao određenu komunikaciju i saradnju sa „višim“ organima vlasti. Međutim, Tužilaštvo nije dokazalo da je navedena saradnja i komunikacija bila usmjerena u cilju postizanja zajedničkog plana progona, a što je Vijeće obrazložilo u prethodnom dijelu presude, prilikom analize primjenjivosti doktrine UZP-a.

323. Zaključak je Vijeća da Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da su se odluke koje je lično potpisivao i provodio optuženi Ristanić u inkriminisanom periodu, odnosile na status i sudbinu nesrpskog stanovništva općine Brčko, odnosno da su imale uticaja na masovna lišenja slobode civila, njihovo zatvaranje u zatočeničkim objektima i njihova stradanja. Sama tvrdnja Tužilaštva da je optuženi lično potpisivao odluke Ratnog predsjedništva u periodu sa najviše smrtnih posljedica po nesrpsko civilno stanovništvo, prema ocjeni Vijeća nije dovoljna za utvrđivanje krivične odgovornosti optuženog na način kako ga optužnica tereti.

324. Istovremeno, Vijeće naglašava da je Ratno predsjedništvo djelovalo kao kolektivni organ, u okviru kojeg su se odluke donosile većinom glasova, po principu jedan član-jedan glas, pri čemu Tužilaštvo nije dokazalo da je upravo optuženi inicirao donošenje odluka, da su odluke Ratnog predsjedništva bile i njegove lične odluke, niti je dokazalo da je optuženi imao odlučujuću ulogu u radu Ratnog predsjedništva općine Brčko.

325. Tužilaštvo u svom završnom izlaganju iznosi tezu da je optuženi Ristanić bio najvažniji funkcioner u vlasti općine Brčko, bez čijeg prisustva i aktivnosti nije donesena nijedna važna odluka Ratnog predsjedništva, te da je isti zbog takve pozicije imao mogućnost da mnoge od aktivnosti usmjerenih na ograničavanje i oduzimanje osnovnih ljudskih prava civilnog stanovništva, spriječi ili da poduzme mjere u pravcu kažnjavanja počinitelaca iz reda vojske i policije.

326. Međutim, provedeni dokazi ne potvrđuju ovakvu tezu Tužilaštva, nego isti nasuprot tome ukazuju na zaključak da optuženi Ristanić kao predsjednik Ratnog predsjedništva općine Brčko, nije imao kontrolu nad dešavanjima u Brčkom u inkriminisanom periodu. Navedeno, između ostalog proizlazi iz materijalnog dokaza T-249- Ocjene trenutnog bezbjedonosnog stanja na području općine Brčko, koja ocjena je sačinjena od strane optuženog, gdje je navedeno: „U gradu je bezvlašće, haos, pljačka, naoružani mladi ljudi na sve strane“, i iz dokaza T-114- Pregled događaja i stanja, sa ocjenom postignutog stepena izvršenja Ratnog predsjedništva, u kojem je navedeno da su pojedine formacije u Brčkom formirala svoja skladišta opljačkane robe, kao npr. Specijalna jedinica u carinskoj zoni, koja je jedinica izvršila je udar na SJB, kao i da su sve ove aktivnosti pratila silovanja, samovolja, ispitivanje ljudi, davanje službenih izlaznica iz grada, te da su pripadnici nepoznatih formacija vršila egzekuciju ljudi, zatim iz iskaza svjedoka koji su izjavili da je upravo zbog navedenog dokumenta uslijedilo hapšenje optuženog Ristanića.⁹³

327. Kada je u pitanju nalaz vještaka Dorothee Hanson⁹⁴, iz kojeg Tužilaštvo između ostalog crpi svoju tezu da je Ratno predsjedništvo općine Brčko, na čelu sa optuženim Ristanićem, odigralo vodeću ulogu u predmetnim zločinima, tako što je upravljalo i koordiniralo aktivnostima policije, vojske i organa na području općine, Vijeće isti ne nalazi relevantnim za odlučivanje o predmetnoj krivičnopravnoj stvari.

---

⁹³ Svjedoci: Petar Đokić, Slavko Maksimović, Čedomir Karanović, Vlajko Tanić, Radislav Rogan

⁹⁴ Dokaz Tužilaštva broj: T-367

328. S tim u vezi, Vijeće podsjeća na stav ovog suda zauzet u presudi protiv *Gcjka Kličkovića i drugih*⁹⁵ u kojem je navedeno da je vještakinja isti prvobitno sačinila za potrebe predmeta MKSJ *Tužilaštvo protiv Momčila Krajišinika*, te koji je naknadno revidiran i prilagođen potrebama predmeta *Kličković i dr.*, ali da je utvrđeno da se radi o nepreciznim i kontradiktornim činjenicama, pri čemu je vještak tokom unakrsnog ispitivanja, potvrdila da prilikom sačinjavanja izvještaja, nije koristila pozitivne zakonske odredbe SFRJ koje su se zatele na snazi u vrijeme koje obuhvata predmetna optužnica (što je i u konkretnom slučaju), a što je bilo nužno u kontekstu utvrđivanja zakonitosti djelovanja Ratnog predsjedništva općine Brčko. Vijeće dijeli stav iz presude *Kličković* da je nalaz vještaka Dorothee Hanson vremenom evoluirao na način da su krizni štabovi srpskog naroda u BiH, od nezakonite tvorevine SDS (Srpske demokratske stranke), kako su prvobitno tretirani, prerasli u zakonsku kategoriju, što u konačnici implicira da njihovo formiranje ipak nije bilo nezakonito, kao i da se vještakinja nije bavila osnivanje u ulogom kriznih štabova druge dvije zaraćene strane.

329. Dodatno, Vijeće ističe da se navedeni nalaz bazira na analizi djelovanja kriznih štabova, dok se optuženi Ristanić u konkretnom predmetu tereti isključivo za postupanje u svojstvu predsjednika Ratnog predsjedništva, a ne predsjednika/člana kriznog štaba. Imajući u vidu navedeno, ocjena je Vijeća, da se zaključci vještaka Hanson po principu automatizma nisu mogli primjeniti u ovom predmetu i to samo na osnovu konstatacije vještaka „da se sva utvrđenja vezana za krizne štabove, mogu primijeniti i na ratna predsjedništva“, s obzirom da takav zaključak potvrdu ne nalazi u dokazima u ovom krivičnom postupku.

330. Jedini svjedok koji optuženog Ristića direktno dovodi u vezu sa brojnim zločinima počinjenim u inkriminisanom periodu, na području općine Brčko jeste svjedok „RIST-40“⁹⁶, čiji je iskaz u smislu odredbe člana 273. ZKP BiH pročitao na glavnom

---

⁹⁵ Presuda Suda BiH, broj: S1 1 K 005207 11 Krž od 22.02.2012. godine, paragraf 34; Presuda Suda BiH, broj: S1 1 K 005207 12 Kžk od 07.05.2013. godine, paragrafi 44.-45.

⁹⁶ Dokaz Tužilaštva broj: T-373: Zapisnik o saslušanju svjedoka RIST-40 od 10.11.2010. godine, Kancelarija sudije za predistražne radnje, Doktorica Lara Fortuna sudija, broj: 97/10 Rog.C.A. Venecija, protiv: Ristanić Đorđe, str. 5, 13, 21, 25, 29, 31, 45, 51, 55, 65, 69. (prevod i original); Zapisnik o saslušanju svjedoka RIST-40 od 11.11.2010. godine, Kancelarija sudije za predistražne radnje, Doktorica Lara Fortuna sudija, broj: 97/10 Rog.C.A. Venecija, protiv: Ristanić Đorđe, str. 2, 6, 9, 13, 23, 25, 27, 28, 35, 37, 40, 46, 47, 48, 63, 65, 72, 73 i 74 (prevod i original); Zapisnik o saslušanju

pretresu. Naime, ovaj svjedok je između ostalog izjavio da je optuženi kao predsjednik Ratnog predsjedništva općine Brčko, zajedno sa načelnikom SJB Brčko Draganom Veselićem i pripadnicima kriznog štaba, prisustvovao sastancima koji su se održavali u prostorijama kancelarije načelnika Veselića, te da su se na tim sastancima donijele odluke o formiranju logora u Luci, preduzeću Laser, hotelu Posavina, Bijeloj džamiji i sportskoj dvorani Partizan, a gdje je bio lični logor optuženog Ristanića.

331. Svjedok „RIST-40“ je dalje izjavio kako su navedenim sastancima nekada prisustvovali komandiri policije. Prema navodima svjedoka „RIST-40“ pri SJB Brčko djelovao je Interventni vod koji je izvršavao naređenja od načelnika SJB Veselića, zatim od optuženog Ristanića i Duška Kokanovića, naglasivši da su pripadnici Interventnog voda masovno hapsili i dovodili Muslimane i Hrvate u garnizon, odakle su ih prebacivali u logor Luka. Svjedok je dalje izjavio da je optuženi Ristanić bio „alfa i omega svih dešavanja u Brčkom“ te da mu je on dao spisak lica nesrpske nacionalnosti koje je trebalo likvidirati.

332. Međutim, Vijeće isključivo na ovakvim navodima nije moglo zasnivati osuđujuću presudu, s obzirom da se radi o svjedoku koji nije neposredno saslušan na glavnom pretresu, zbog čega njegovi navodi nisu provjerljivi, pri čemu isti u pogledu odlučnih činjenica nisu saglasni iskazima saslušanih svjedoka optužbe, niti potvrdu nalaze u provedenim materijalnim dokazima. Takođe, Vijeće je prilikom ocjene dokazne snage iskaza svjedoka „RIST-40“ imalo u vidu i činjenicu da veliki broj saslušanih svjedoka upravo njega spominje kao neposrednog počinioca zločina opisanih u pojedinačnim tačkama izreke, a za koje je svjedok i pravosnažno osuđen, zbog čega je prema ocjeni Vijeća dovedena u pitanje objektivnost i vjerodostojnost njegovog iskaza.

333. Nadalje, Tužilaštvo se u svom završnom izlaganju pozvalo na iskaz preminulog svjedok Ilije Pavića, navodeći da je isti u svom iskazu između ostalog izjavio da je optuženi Đorđe Ristanić sa Ljubišom Savićem zv. Mauzerom pregovarao oko odlaska

---

svjedoka RIST-40 od 12.11.2010. godine, Kancelarija sudije za predistražne radnje, Doktorica Lara Fortuna sudija, broj: 97/10 Rog.C.A. Venecija, protiv: Ristanić Đorđe, str. 3, 6, 8, 10, 13, 19, 20, 24, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 41, 44, 45, 49, 50, 55, 56, 59, 61, 67, 68, 69, 72 (prevod i original)

Mauzerove jedinice u Brčko, te mu je poznato da mu je optuženi „nudio dva miliona maraka da njegova jedinica prva krene na Brčko“. Nakon izvršenog uvida u spis predmeta, Vijeće je ustanovilo da u ovom krivičnom postupku u smislu odredbe člana 273. ZKP BiH nije pročitani iskaz svjedoka Ilije Pavića (niti je taj svjedok saslušan na glavnom pretresu), ali da je pročitani iskaz preminulog svjedoka Ilije Pajića.⁹⁷ Međutim, iskaz svjedoka Ilije Pajića ne sadrži navode koje je tužilac istakao u svom završnom izlaganju. Naime, svjedok Ilija Pajić optuženog Ristanića spominje isključivo u smislu da mu je bilo poznato da je isti vršio funkciju predsjednika Skupštine općine Brčko.

334. Konačno, kada je riječ o svjedocima koji su naveli da su optuženog Ristanića viđali na lokacijama koje se dovode u vezu sa zločinima opisanim u tačkama 1.-11.⁹⁸, Vijeće ističe da samo pojavljivanje optuženog na tim lokacijama, a bez dokaza da je u tom pravcu preduzeo određene aktivnosti, prema ocjeni Vijeća, suprotno tezi Tužilaštva, ne dokazuje van razumne sumnje da je optuženi nadgledao počinjenje navedenih zločina. Takav zaključak, Vijeće nije moglo izvesti ni iz iskaza svjedoka Vekaza Memiševića⁹⁹, pročitanih u smislu odredbe člana 3. i člana 5. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ, a koji je izjavio: „Đorđe Ristanić i drugi su nas poređali u kasarni i rekli nam da nas drže kao civile za razmjenu.“ Navedeno, iz razloga što ove navode svjedoka Memiševića nije potvrdio niko od saslušanih svjedoka, koji su u inkriminisanom periodu bili zatočeni u kasarni u Brčkom¹⁰⁰.

---

⁹⁷ Dokaz Tužilaštva broj: T-41a: Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Pajić Ilija, Policija Brčko Distrikta BiH, broj: 02-230-1016/02 od 14.06.2006. godine.

⁹⁸ Svjedoci Tufik Karić, Senad Kahrman, Fadil Sejdić, Rešad Rejzović, Faruk Ibranović, Sabahudin Islamović, Mirsad Bećirović, Abdurahman Muharemović, Sakib Husrefović, Huso Šabanović, Abdurahman Terzić, Selim Karamčić, Stojan Vasiljević, Merid Ljuca, Ratko Abadžić, Šemsudin Čumurović, Selim Dedić, „RIST-10“, „RIST-23“, „RIST-24“ i dr.

⁹⁹ Dokaz Tužilaštva broj: T-366a: Izjava svjedoka Memišević Vekaz data pred Međunarodnim sudom za krivična gonjenja osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991.godine od 05. i 12.03.1995. godine

¹⁰⁰ Svjedoci Tužilaštva: Sulejman Dedić, Selim Karamčić, Senad Kahrman i dr.

VI. ZAKLJUČAK

335. Vijeće, podsjeća da je na strani optužbe teret dokazivanja bitnih obilježja krivičnog djela, te elemenata krivične odgovornosti optuženog, u ovom slučaju elemenata potrebnih za dokazivanje postojanja UZP-a. Međutim, po ocjeni Vijeća, dokazi koje je Tužilaštvo izvelo na glavnom pretresu u cilju dokazivanja krivnje optuženog nisu isključujući svaku razumnu sumnju, mogli ovo vijeće dovesti do zaključka da je optuženi Đorđe Ristanić počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, na način na koji mu se to stavilo na teret predmetnom optužnicom.

336. S tim u vezi, Vijeće napominje da je Sud dužan donijeti oslobađajuću presudu, ne samo u slučaju kada je dokazana nevinost, već i u slučaju kada nije dokazana krivnja optuženog. Svaka sumnja u postojanje neke pravno relevantne činjenice mora se odraziti u korist optuženog.

337. Činjenice *in peius* koje se odnose na optuženog moraju se utvrditi sa potpunom sigurnošću (isključujući svaku razumnu sumnju). Ako postoji sumnja u odnosu na te činjenice, one se ne mogu uzeti kao utvrđene, već se imaju smatrati neutvrđenim.

338. Drugo pravilo važi za činjenice koje idu u korist optuženom, odnosno *in favorem*. Te činjenice se uzimaju za utvrđene čak i onda ako su samo vjerovatne, tj. ako se sumnja u njihovo postojanje, pa čak i onda ako je postojanje činjenica na štetu optuženog vjerovatnije.¹⁰¹

---

¹⁰¹ Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini, Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, str. 50

339. Slijedom navedenog, a u skladu sa odredbom člana 281. stav 2. ZKP BiH, obaveza je Suda da savjesno ocijeni svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima i da na osnovu takve ocjene izvede zaključak da li je neka činjenica dokazana.¹⁰²

340. Poštujući navedene principe, a imajući u vidu da Tužilaštvo, u konkretnom slučaju nije isključujući svaku razumnu sumnju, dokazalo krivicu optuženog Đorđa Ristanića, Vijeće je primjenom odredbe člana 284. stav 1. tačka c), a u vezi sa članom 3. ZKP BiH donijelo presudu kojom se optuženi oslobađa od optužbe.

VII. TROŠKOVI KRIVIČNOG POSTUPKA I IMOVINSKOPRAVNI ZAHTJEV

341. Na osnovu odredbe iz člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, imajući u vidu da je optuženi oslobođen od optužbi, troškovi krivičnog postupka iz člana 185. stava 2. tačke a. do f. ZKP BiH, kao i nužni izdaci optuženog i nužni izdaci i nagrada branioca, padaju na teret budžetskih sredstava.

342. Na osnovu odredbe iz člana 198. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećeni se sa imovinsko-pravnim zahtjevima upućuju na parnicu.

ZAPISNIČAR
Samira Kustura Čolić

PREDSJEDNIK VIJEĆA
SUDIJA
Šaban Maksumić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba u roku od 15 (petnaest) dana od prijema pismenog otpravka.

---

¹⁰² Član 281. stav (2) ZKP BiH: „Sud je dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana.“

VIII. ANEX I

A. IZVEDENI DOKAZI TUŽILAŠTVA BIH

1.Lista saslušanih svjedoka/vještaka Tužilaštva

	Ime i prezime svjedoka	Datum svjedočenja
1.	Ramić Mustafa	29.03.2016. godine
2.	Ramić Ibrahim	12.04.2016. godine
3.	Jusufović Munib	12.04.2016. godine
4.	Haseljić Mirsad	17.05.2016. godine
5.	Krdelj Ivan	17.05.2016. godine
6.	Fazlović Novalija	09.06.2016. godine
7.	Kaurinović Boro	09.06.2016. godine
8.	Redžić Fadil	12.07.2016. godine
9.	RIST-24	12.07.2016. godine
10.	Danilović Rade	23.08.2016. godine
11.	Novaković Milan	11.10.2016. godine
12.	Blagojević Mirko	25.10.2016. godine
13.	Blagojević Miloš	25.10.2016. godine
14.	Đurđević Dragan	15.11.2016. godine
15.	Krstić Miljan	29.11.2016. godine
16.	Pantić Aco	29.11.2016. godine
17.	Karić Tufik	06.12.2016. godine
18.	Muharemović Abdulah	20.12.2016. godine
19.	Husrefović Sakib	20.12.2016. godine
20.	Sejdić Esad	17.01.2017. godine
21.	Šabović Huso	31.01.2017. godine
22.	Terzić Abdurahman	31.01.2017. godine
23.	Hibeljić Selim	14.02.2017. godine
24.	Karamehić Selim	14.02.2017. godine
25.	RIST-03	07.03.2017. godine
26.	Didić Amir	07.03.2017. godine
27.	Kaurinović Petar	21.03.2017. godine
28.	Adamović Samija	21.03.2017. godine
29.	Ignjić Cvjetko	04.04.2017. godine
30.	Tešić Dragiša	04.04.2017. godine
31.	Lugonjić Risto	18.04.2017. godine
32.	Ropčević Tomislav	18.04.2017. godine
33.	Muharemović Mensur	16.05.2017. godine
34.	Lozić Željko	16.05.2017. godine
35.	Marko Margjić	07.06.2017. godine
36.	RIST 23	07.06.2017. godine
37.	Agić Izudin	04.07.2017. godine
38.	RIST-25	04.07.2017. godine

39.	RIST-01	18.07.2017. godine
40.	Arnautalić Anđelka	18.07.2017. godine
41.	Đokić Petar	05.09.2017. godine
42.	Vasiljević Stojan	05.09.2017. godine
43.	Ljuca Merid	19.09.2017. godine
44.	Abadžić Ratko	10.10.2017. godine
45.	Markov Dragan	10.10.2017. godine
46.	Bećirović Mirsad	17.10.2017. godine
47.	Ćumurović Šemsudin	24.10.2017. godine
48.	Ahmetović Sakib	24.10.2017. godine
49.	RIST-18	07.11.2017. godine
50.	Ajdinović Fadil	07.11.2017. godine
51.	Ahmetović Šuhra	07.11.2017. godine
52.	Ahmetović Ramiz	28.11.2017. godine
53.	M.A.	28.11.2017. godine
54.	Bašić Slavoljub	28.11.2017. godine
55.	Bešić Nedžad	12.12.2017. godine
56.	Begović Rusmir	12.12.2017. godine
57.	Brkić Mehmedalija	12.12.2017. godine
58.	Čosić Žarko	06.03.2018. godine
59.	Božić Dragan	06.03.2018. godine
60.	Brkić Sofren	06.03.2018. godine
61.	Čaušević Mirza	12.03.2018. godine
62.	Dedić Selim	20.03.2018. godine
63.	Drapić Armin	20.03.2018. godine
64.	Radenica Smail	27.03.2018. godine
65.	Ukšić Ferid	27.03.2018. godine
66.	Puhovac Fadil	27.03.2018. godine
67.	Delić Salih	03.04.2018. godine
68.	Sulejmani Suad	03.04.2018. godine
69.	Čelosmanović Edin	17.04.2018. godine
70.	Pezerović Abdulah	17.04.2018. godine
71.	Hadžiegrić Sulejman	17.04.2018. godine
72.	Jemenidžić Ibrahim	15.05.2018. godine
73.	Pezerović Samir	15.05.2018. godine
74.	Pezerović Smail	15.05.2018. godine
75.	Glinac Senija	22.05.2018. godine
76.	Ajanović Ifeta	22.05.2018. godine
77.	Džaferović Zumreta	22.05.2018. godine
78.	Hasanović Šefik	29.05.2018. godine
79.	Ćumurović Fahrudin	29.05.2018. godine
80.	Ćumurović Mirsad	29.05.2018. godine
81.	RIST-20	05.06.2018. godine

82.	Zlata Džomba	12.06.2018. godine
83.	Sabina Žilić	12.06.2018. godine
84.	Sadik Karasuljić	26.06.2018. godine
85.	Ernest Mačiš	26.06.2018. godine
86.	Fuad Kalić	26.06.2018. godine
87.	RIST-09	03.07.2018. godine
88.	Hasanefendić Enver	03.07.2018. godine
89.	Gajić Branko	03.07.2018. godine
90.	Golubović Milivoje	17.07.2018. godine
91.	Jović Zoran	17.07.2018. godine
92.	Kahriman Senad	17.07.2018. godine
93.	H.K.	28.08.2018. godine
94.	Zeljić Miodrag	28.08.2018. godine
95.	RIST-06	04.09.2018. i 16.10.2018. godine
96.	Sejdić Fadil	16.10.2018. godine
97.	Klebić Sadik	30.10.2018. godine
98.	Gaši Faruk	30.10.2018. godine
99.	Pomaković Mehmed	06.11.2018. godine
100.	Rešidović Azem	27.11.2018. godine
101.	Rejzović Rešad	27.11.2018. godine
102.	Ramović Suad	27.11.2018. godine
103.	RIST-07	06.12.2018. godine
104.	RIST-13	06.12.2018. godine
105.	Mitrović Nikica	18.12.2018. godine
106.	RIST-10	15.01.2019. godine
107.	RIST-22	15.01.2019. godine
108.	Vasiljević Luka	05.02.2019. godine
109.	Simonović Konstantin	05.02.2019. godine
110.	RIST-05	26.02.2019. godine
111.	Plečić Damir	26.02.2019. godine
112.	Morankić Senahid	05.03.2019. godine
113.	Omerović Hajrudin	05.03.2019. godine
114.	Murselović Marica	12.03.2019. godine
115.	Ibranović Faruk	19.03.2019. godine
116.	Islamović Sabahudin	19.03.2019. godine
117.	Marković Pero	26.03.2019. godine
118.	Ljubinković Zdravko	02.04.2019. godine
119.	Karić Elvir	02.04.2019. godine
120.	RIST-21	09.04.2019. godine
121.	Fetahović Ramiza	09.04.2019. godine
122.	Ibrišević Sadik	09.04.2019. godine
123.	Lukić Mladen	23.04.2019. godine
124.	Islamović Midhat	23.04.2019. godine

125.	Mujkić Mjera	14.05.2019. godine
126.	Huseljić Hazim	14.05.2019. godine
127.	Gaši Isak	21.05.2019. godine
128.	Pantelić Dragan	28.05.2019. godine
129.	RIST-15	28.05.2019. godine
130.	Pajić Miodrag	11.06.2019. godine
131.	Stević Boro	11.06.2019. godine
132.	Stević Milan	11.06.2019. godine
133.	Fazlović Jasmin – video link	18.06.2019. godine
134.	Todorović Dragomir	02.07.2019. godine
135.	Ostojić Nemanja	02.07.2019. godine
136.	Poturak Ferid	02.07.2019. godine
137.	Ramić Mensur	16.07.2019. godine
138.	Ramić Meksud	16.07.2019. godine
139.	Poljo Senad	16.07.2019. godine
140.	Đuzel Kasim	27.08.2019. godine
141.	Ustaibrišević Hajrudin	27.08.2019. godine
142.	Miljanović Zoran	27.08.2019. godine
143.	Radić Dubravko	10.09.2019. godine
144.	Mitrović Borislav	24.09.2019. godine
145.	Mušanović Zaim – video link	01.10.2019. godine
146.	Perić Drago	15.10.2019. godine
147.	Stakić Stako	09.06.2021. godine
148.	Ćuturić Simeun	09.11.2021. godine

	Ime i prezime vještaka	Datum svjedočenja
1.	Ismet Katana	22.10.2019. godine
2.	Dr. Rifat Kešetović	29.10.2019. godine
3.	Dr. Vedo Tuco	29.10.2019. godine

3.Lista uloženi materijalnih dokaza Tužilaštva

T-1	Zapisnik od saslušanju svjedoka Đurđević Dragan, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla, broj: 17-15/3-1-04-2-224/08 od 07.10.2010. godine
T-2	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kaurinović Petar, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 17-15/3-1-04-2-105/08. od 28.07.2010. godine
T-3	Fotodokumentacija, fotografije br: 00183244, 00183246, 00183248, 00183250 T-3

T-4	Propusnica br. 156/92, od 29.05.1992. godine, (elektronski broj: 00284833), izdana od strane: Opština Brčko, SAO Semberija i Majevisa, Srpska Republika Bosna i Hercegovina
T-5	Fotodokumentacija fotografije br: 00452751, 00452753, 00452755 od 26.09.1996. godine.
T-6	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ropčević Tomislav, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-14/3-1-04-2-229/08 od 10.03.2011. godine
T-7	Izjava svjedoka Marka Margića, Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991. godine od 30.05.1995. godine.
T-8	Zapisnik od saslušanju svjedoka Đokić Petra, Tužilaštvo BiH broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 29.06.2015. godine
T-9	Zapisnik o saslušanju svjedoka Suhreta Ahmetović, broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 25.05.2015. godine, Tužilaštvo BiH. U prilogu zapisnika nalaze se 3 fotografije (fotografija broj 00183224 + ista fotografija u boji sa potpisom i datumom svjedokinje od 25.5.2105. godine+fotografija od 7.5.1992. godine (photos REUTER) sa potpisom svjedokinje i datumom od 25.05.1992. godine)
T-10	Zapisnik o saslušanju svjedoka Begović Rusmir, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 17-04/2-04-2-58/07 od 18.01.2007. godine sa 2 potvrde
T-11	Zapisnik o saslušanju svjedoka Sadika Karasuljića, Brčko Distrikt, Policija Distrikta Brčko broj: 14-02-230-726/06 od 30.03.2008. godine.
T-12	Fotografija sa brojem: 00452755.
T-13	Zapisnik o saslušanju svjedoka Vasiljević Luke, dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj 16-14/3-1-04-2-229/08 od 25.03.2011.godine
T-14	Pet fotografija džamija u Brčkom
T-15	-Zapisnik o prikupljanju izjave od svjedoka Ibrahimović Nijaza, Brčko Distrikt BiH, Policija Brčko Distrikta, Brčko, broj: 02-230-111/05. od 15.02.2005. godine. -Izvod iz matične knjige umrlih za lice H.Ibrahimović Nijaz, mjesto Brezovo Polje, Brčko Distrikt, broj: 12-000002-48/15 od 22.01.2015. godine.
T-16	T-16: Zapisnik o prikupljanju izjave od svjedoka Ignjić Simo, Policija Brčko Distrikta, broj: 14.02-04.2-970/06 od 06.06.2008. godine.
T-16A	Izvod iz matične knjige umrlih za lice Ignjić Simo, Vlada Brčko Distrikta, Odjel za javni registar, broj: 12-000002-492/15 od 19.06.2015. godine.
T-17	Zapisnik o saslušanju svjedoka V.S., Javno tužilaštvo Brčko Distrikta, broj: KTN-32/04 od od 05.10.2004. godine. T-17A:
T-17A	Izvod iz matične knjige za lice V.S., Vlada Brčko Distrikta, Odjel za javni registar, broj: 12-000002-243/15 od 24.03.2015. godine.
T-18	Zapisnik o saslušanju svjedoka Stevanović Mitra dat Tužilaštvo Brčko Distrikta broj 02-230-726/06 od 28.10.2009.godine

T-18A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Stevanović Mitra dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla broj 17-15/3-1-04-2-224/08 od 20.09.2010.godine
T-18B	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Stevanović Mitar broj 02/8-202-1-1621/15 od 08.07.2015.godine
T -19	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kokanović Dušana, dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj 17-15/3-1-04-2-107/08 od 29.07.2010.godine
T-19A	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Kokanović Dušan broj 06-13-22660/15 od 08.10.2015.godine
T-20	Izjava svjedoka Aličehajić Sakib, Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, od 19.08.1996. godine (na bosanskom jeziku).
T-20A	Izjava svjedoka Aličehajić Sakib, Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, od 19.08.1996. godine (na engleskom jeziku).
T-20B	Izvod iz matične knjige umrlih za lice Aličehajić Sakib, Brčko Distrikt BiH, broj: 12-000002-238/15 od 24.03.2015. godine.
T-20C	Izvod iz matične knjige rođenih za lice Aličehajić Sakib, Brčko Distrikt BiH, broj: 12-000002-437/15 od 24.03.2015. godine.
T-21	Zapisnik o prikupljanju izjave od svjedoka Bušatlić Saliha dat policiji Brčko Distrikta broj 14.02-726/06 od 01.12.2009.godine
T - 21A	Izvod iz matične knjige umrlih za lice Bušatlić Salih broj 12.-000002-929/2019 od 15.02.2019.godine
T-22	Zapisnik o saslušanju svjedoka Đuzel Muherema dat Državnoj agenciji za istrage i zaštitu broj 17-15/3-1-04-2-224/08 od 13.01.2011.godine
T-22A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Đuzel Muharema dat policiji Brčko distrikta broj 02-230-726/06 od 30.09.2011.godine
T-22B	Izvod iz matične knjige za lice Đuzel Muharem broj 12.-000002-931/2019 od 15.02.2019.godine
T-23	Izjava svjedoka Pantelić Dragana, Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, broj: 01134128 od 31.10.2002. godine (na bosanskom jeziku).
T-23A	Izjava svjedoka Pantelić Dragana, Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, broj: 01134128 od 31.10.2002. godine (na engleskom jeziku s potpisima).
T-23B	Fotodokumentacija (4 fotografije).

T-24	Zapisnik o saslušanju svjedokinje Tursić Izeta Državne agencije za istrage i zaštitu Regionalni ured Tuzla broj 16-14/3-1-04-2-247/08 od 14.02.2012. godine.
T-24A	Zapisnik o utvrđivanju identiteta Ekspertnog tima Tuzla na ime Tursić Sulejman broj 35/12 od 27.01.2012. godine.
T-24B	Potvrda o smrti na ime Tursić Sulejman Javne zdravstvene ustanove Tuzla broj 35/12 od 27.01.2012. godine.
T-24C	Uvjerenje crvenog kriza općine Brčko na ime Tursić Sulejman broj 01-43/99 od 02.06.1999. godine.
T-24D	Dopis Instituta za nestale osobe BiH na ime Tursić Sulejman broj 03/1-40-2-121/12 od 03.02.2012. godine.
T-24E	Nalaz privatne specijalističke ordinacije „Alfa“ iz Brčkog na ime Tursić Izeta broj 2057/19 od 30.07.2019. godine.
T-25	Izjava svjedoka Kadrije Čanetovića Međunarodnom sudu za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991 broj 03059646 od dana 08.02.1995. godine - Verzija na bosanskom jeziku.
T-25A	Izjava svjedoka Kadrije Čanetovića Međunarodnom sudu za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991 broj 03059646 od dana 08.02.1995. godine - Verzija na engleskom jeziku.
T-25c	Izvod iz matične knjige umrlih Brčko Distrikta na ime Čanetović Kadrija broj 12-000002-930/2019 od dana 15.02.2019. godine.
T-26	Zapisnik o prikupljanju izjave policije Brčko Distrikta BiH u odnosu na Osmana Husetovića broj 02-230-792/04 od 26.08.2009. godine.
T-26A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Državne agencije za istrage i zaštitu Regionalni ured Tuzla u odnosu na Osmana Husetovića broj P-16-14-04-2-796/13 od 06.03.2014. godine.
T-26B	Izvod iz matične knjige umrlih Brčko Distrikta BiH na ime Husetović Osman broj 12-000002-932/2019 od 15.02.2019. godine.
T-27	Zapisnik o prikupljanju izjave policije Brčko Distrikta broj 02-230-1029/04 od 14.07.2004. godine na ime Borislav Mitrović
T-28	Izvod iz matične knjige umrlih vlade Brčko Distrikta na ime Junuzović Abid broj 12.-000002-933/2019 od 15.02.2019. godine
T-28A	Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Junuzović Abid broj 02-230-172/04 od 24.02.2004. godine
T-28B	Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Junuzović Abid broj 02-230-726/06 od 26.09.2011. godine
T-28C	Zapisnik o saslušanju svjedoka Državne agencije za istrage i zaštitu Regionalni ured Tuzla broj P-16-17-04-2-796/13 od 26.01.2015. godine
T-29	Izvod iz matične knjige umrlih vlade Brčko Distrikta na ime Đokić Božo broj 12.-000002-7738/2019 od 03.07.2019. godine
T-29A	Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Đokić Božo broj 02-230-970/06 od 28.11.2006. godine

T-30	Izjava svjedoka Zejćir Osmića Međunarodnom sudu za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije broj 03065384 od 15.02.1995. godine od 15.02.1995. godine
T-30A	Izvod iz matične knjige umrlih vlade Brčko Distrikta na ime Osmić Zejćir broj 12.-000002-934/2019 od 15.02.2019. godine
T-31	Izvod iz matične knjige umrlih vlade Brčko Distrikta na ime Zahirović Nisveta broj 12.-000002-936/2019 od 15.02.2019. godine
T-31A	Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Zahirović Nisveta broj 02-230-60/07 od 08.02.2007. godine
T-32	Izvod iz matične knjige umrlih vlade Brčko Distrikta na ime Stevanović Aleksandar broj 12.-000002-935/2019 od 15.02.2019. godine
T-32A	Izjava svjedoka Stevanović Aleksandra Međunarodnom sudu za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije broj 01134120 od 30.10.2002. godine
T-32B	Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Stevanović Aleksandar broj 02-230-721/03 od 18.09.2003. godine
T-32C	Zapisnik o prikupljanju izjave policija Brčko Distrikta na ime Stevanović Aleksandar broj 14-02-230-970/06 od 19.05.2008. godine
T-33	Izvod iz matične knjige umrlih za Kombić Mevlu, Vlada Brčko Distrikta, Odjeljenje za javni registar, broj: 12.-000002-7739/2019 od 03.07.2019. godine.
T-33A	Zapisnik o prikupljanju izjava od lica Kombić Mevla, Policija Brčko Distrikta, broj: 14-02-230-55/07 od 13.03.2007. godine, sa priložima: Izvod iz matične knjige umrlih za Kombić Sadika, Vlada Brčko Distrikta, Odjeljenje za javni registar, broj: 10-202-247/06 od 13.09.2006. godine i fotografija Kondić Sadika.
T-34	Izvod iz matične knjige umrlih za Mujić Devka, Vlada Brčko Distrikta, Odjeljenje za javni registar, broj: 12.-000002-1689/2019 od 20.03.2019. godine .
T-34A	Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Mujić Devka, Policija Brčko Distrikta, broj: 14-02-230-56/07 od 20.03.2007. godine.
T-35	T-35 Izvod iz MKU za lice Simić Luka, RS, Opština Bijeljina, broj: 02/8-202-1-804/19 od 19.03.2019. godine.
T-35A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Simić Luke, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, Regionalni ured Tuzla, broj: 17-15/3-1-04-2-224/08 od 22.09.2010. godine.
T-36	Izvod iz MKU za lice Rejzović Enver, Brčko Distrikt, Vlada Brčko Distrikta, Odjel za javni registar, broj: 12.-000002-1688/2019 od 20.03.2019. godine.
T-36A	Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Rejzović Enver, Javno tužilaštvo Brčko Distrikta, broj: 02-230-111/05 od 05.07.2005. godine.
T-37	Izvod iz MKU za lice Pejić Slavko, FBiH, Kanton Sarajevo, Općina Novi Grad Sarajevo, broj: 02/05-13-15691/2019 od 10.05.2019. godine.
T-37A	Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Pejić Slavko, Policija Brčko Distrikta BiH, broj: 02-230-721/03 od 18.09.2003. godine.

T-38	2. Nalaza i mišljenja vještaka grafologa Ismeta Katane od 21.08.2015. godine
T-38A	Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta Državne Agencije za istrage i zaštitu Regionalni ured Tuzla broj 16-17/3-1-2/15 od 28.05.2015. godine u odnosu na Đorđe Ristanića
T-38b	Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta Državne Agencije za istrage i zaštitu Regionalni ured Tuzla broj 16-17/3-1-2/15 od 28.05.2015. godine u odnosu na Pajić Miodraga
T-38C	Naredba za vještačenje Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0003364 12 od 14.07.2015. godine
T-38D	2. Rokovnika koja su bila predmet vještačenja vještaka Ismeta Katane
T-39	Izvod iz MKU za lice Mujić Elma, Vlada Brčko Distrikta, broj: 12.-000002-9144/2019 od 02.09.2019. godine.
T-39A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Državne agencije za istrage i zaštitu Regionalni ured Tuzla broj 17-15/3-1-04-2-224/08 od 31.08.2010. godine
T-40	Izvod iz MKU za lice Sejdić Sulejman, Vlada Brčko Distrikta, broj: 12.-000002-3393/2019 od 30.04.2019. godine.
T-40A	Izjava svjedoka Sejdić Sulejmana Međunarodnom sudu za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije – na Engleskom jeziku i na Bosanskom jeziku
T-41	Izvod iz MKU za lice Pajić Ilija, Vlada Brčko Distrikta, broj:- od 02.10.2019. godine.
T-41A	Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Pajić Ilija, Policija Brčko Distrikta BiH, broj: 02-230-1016/02 od 14.06.2006. godine.
T-42	Izvod iz MKU za lice Ahmedbašić Adem, Tuzlanski kanton, grad Tuzla, br. 09/1-13-4-3253/19 od 24.07.2019. godine
T-42A	Izjava na ime Ahmedbašić Adem data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 08.03.1995. bosanska verzija.
T-42B	Izjava na ime Ahmedbašić Adem data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije 08.03.1995. engleska verzija.
T-43	Izvod iz MKU za lice Ibrić Goran, Brčko distrikt, vlada Brčko distrikta, br. 12-000001-596/14 od dana 26.05.2019. godine.
T-43A	Zapisnik o prikupljanju izjave Ibrića Gorana dat u prostorijama Javnog tužilaštva Brčko distrikta, br. 02-230-111/05 od 09.06.2005. godine.
T-43B	Izjava na ime Ibrića Gorana data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od dana 09.03.1995. godine, bosanska verzija
T-43C	Izjava na ime Ibrića Gorana data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od dana 09.03.1995. godine, engleska verzija.
T-44	Izvod iz MKU za lice Keserović Enver, Kanton Sarajevo, br. 08/14-17-120474/15 od dana 01.10.2015. godine.

T-44A	Izjava na ime Keserović Enver data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 25.08.2001. godine, bosanska verzija
T-44B	Izjava na ime Keserović Enver data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 25.08.2001. godine, engleska verzija
T-45	Izvod iz MKU za lice Muhić Suhbija, Brčko distrikt, vlada Brčko distrikta, br. 12-000002-242/15 od dana 24.03.2015. godine.
T-45A	Izjava na ime Muhić Suhbija data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 31.04.1995.godine, bosanska verzija.
T-45B	Izjava na ime Muhić Suhbija data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 31.04.1995.godine, engleska verzija.
T-46	Izvod iz MKU za lice Medenić Fadil, Brčko distrikt, vlada Brčko distrikta, br. 12-000002-241/15 od dana 24.03.2015. godine.
T-46A	Izjava na ime Medenić Fadil data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 22.08.1996.godine, bosanska verzija.
T-46B	Izjava na ime Medenić Fadil data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 22.08.1996.godine, engleska verzija.
T-47	Izvod iz MKU za lice Zukić Enes, Brčko distrikt, vlada Brčko distrikta, br. 12-000001595/14 od dana 26.06.2014. godine.
T-47A	Izjava na ime Zukić Enes data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 05.02.1995.godine, bosanska verzija.
T-47B	Izjava na ime Zukić Enes data pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 05.02.1995.godine, engleska verzija.
T-48	TZapisnik o saslušanju svjedoka RIST-02 Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 17-04/2-04-2-537/06 od 14.09.2006. godine.
T-48 A	Med. dokumentacija za svjedoka RIST-02: 1. Nalaz i mišljenje ljakara specijaliste neuropsihijatrije, Javna zdravstvena ustanova 'Zdravstveni centar Brčko,' Brčko Distrikt, broj: 1138 od 30.07.2019. godine 2. Nalaz i mišljenje ljakara specijaliste neuropsihijatrije, Javna zdravstvena ustanova 'Zdravstveni centar Brčko,' Brčko Distrikt, broj: 2377/19 od 16.09.2019. godine. 3. Otpusno pismo, Centar za srce BH Tuzla, od 25.06.2013. godine.
T-49	Zapisnik o prikupljanju izjave od svjedoka Omerešević Biserka, Policija Brčko Distrikta, broj: 14-02-230-58/07. od 16.02.2007. godine.

T-49 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Omerašević Biserka, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu BiH, broj: 17-15/3-1-04-2-224/08. od 31.08.2010. godine.
T-49 B	1. Izvod iz MKU za lice Omerašević Avdo, Brčko Distrikt, broj: 10-202-247/06 od 13.09.2006. godine 2. Izvod iz MKU za lice Omerašević Omer, Brčko Distrikt, broj: 10-202-247/06 od 13.09.2006. godine. 3. Izvod iz MKU za lice Omerašević Ibrahim, Brčko Distrikt, broj: 10-202-247/06 od 13.09.2006. godine.
T-49 C	Tri fotografije od Omerašević Avdo, Omerašević Omer, Omerašević Ibrahim.
T-49 D	Medicinska dokumentacija na ima Omerašević Biserka: 1. Specijalistički nalaz i mišljenje, Odjeljenje Neuropsihijatrije, Javna zdravstvena ustanova 'Zdravstveni centar Brčko,' broj; 1813 od 12.06.2019. godine; 2. Specijalistički nalaz i mišljenje, Odjeljenje Neuropsihijatrije, Javna zdravstvena ustanova 'Zdravstveni centar Brčko,' broj; 248 od 30.01.2019. godine; 3. Specijalistički nalaz i mišljenje, Odjeljenje Neuropsihijatrije, Javna zdravstvena ustanova 'Zdravstveni centar Brčko,' broj; 2744 od 20.02.2017. godine; 4. Specijalistički nalaz i mišljenje, Odjeljenje Neuropsihijatrije, Javna zdravstvena ustanova 'Zdravstveni centar Brčko,' broj; 1338 od 09.09.2017. godine; 5. Specijalistički nalaz, Odjeljenje Neuropsihijatrije, Javna zdravstvena ustanova 'Zdravstveni centar Brčko,' broj; 6174 od 19.12.2016. godine; 6. Specijalistički nalaz, Odjeljenje Neuropsihijatrije, Javna zdravstvena ustanova 'Zdravstveni centar Brčko,' broj; 5951 od 06.12.2016. godine; 7. Nalaz i mišljenje specijaliste, Javna zdravstvena ustanova 'Zdravstveni centar Brčko,' broj; 1086 od 17.03.2015. godine; 8. Otpusnica, Javna zdravstvena ustanova 'Zdravstveni centar Brčko,' broj; 2748/193/14 od 30.04.2014. godine.
T-50	Nalaz i mišljenje stalnog sudskog vještaka dr. Ibrahima Gavrankapetanovića u vezi zdravstvenog stanja svjedoka Halilović Ibrahima i Turšić Izete, od 20.08.2019. godine.
T-50 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Halilović Ibrahima, Policija Brčko Distrikta, broj: 14.08-04.2-1618/06 od 02.02.2015. godine.
T-50 B	Zapisnik o saslušanju svjedoka Halilović Ibrahima, Policija Brčko Distrikta, broj: 02-230-111/05 od 30.09.2005. godine.
T-51	Pregled i nalaz na ime Rifat Ljuca, Privatna praksa – psihijatrijska ordinacija 'Dr. Milan Purić,' broj: 446/19 od 23.07.2019. godine.
T-51 A	Izjava svjedoka Ljuca Rifata, Međunarodni krivični sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, broj; 00284761 od 30.03 i 01-01.04.1995. godine na bosanskom jeziku.

T-51 B	Izjava svjedoka Ljuca Rifata, Međunarodni krivični sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, broj; 00284761 od 30.03 i 01-01.04.1995. godine na engleskom jeziku.
T-52	Izvod iz MKU za lice Alić Jusuf, Brčko Distrikt, broj: 12-000002-187/19 od 26.06.2019. godine.
T-52A	Izjava svjedoka Alić Jusufa, Međunarodni krivični sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, broj; 03059686 od 04.07.1996. godine na bosanskom jeziku.
T-52 B	Izjava svjedoka Ljuca Rifata, Međunarodni krivični sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, broj; 00284761 od 30.03 i 01-01.04.1995. godine na engleskom jeziku.
T-53	Izvod iz MKU za lice Ajduković Miodrag, Brčko Distrikt, broj: 12.-000002-2767/2018 od 11.06.2018. godine.
T-53 A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ajduković Miodrag, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 16-14/3-1-04-2-3/11 od 22.02.2012. godine.
T-54	Zahtjev za pomoć od strane australskih vlasti za saslušanje svjedoka Didić Envera 27.06.2019. godine (e-mail korespondencija).
T-54 A	Izjava svjedoka Didić Envera, Međunarodni krivični sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, broj; 01902312 od 17.08.1998. godine na bosanskom jeziku.
T-54 B	Izjava svjedoka Didić Envera, Međunarodni krivični sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. godine, broj; 01902312 od 17.08.1998. godine na engleskom jeziku.
T-55	T-55 Redovni izvještaj o b/d Komande 2 Korpusa Str.pov. br.01/538 od 30.11.1992.godine
T-56	Redovni dnevni izvještaj Štaba TO okruga Tuzla str.pov.br.01/188 od 13.06.1992.godine
T-57	Jutarnji izvještaj operativno vrijeme 07,00 Okružni štab odbrane Tuzla str.pov.br. 01/538-5-01 od 03.9.1992.godine
T-58	Redovni izvještaj o b/d do 18,00 časova Okružnog štaba Odbrane Tuzla broj 01/ 538-85-1 od 29.9.1992.godine
T-59	Redovni izvještaj o b/d Okružnog štaba odbrane Tuzla broj 01/538-87-01 b od 02.10.1992.godine
T-60	Redovni izvještaj o b/d Komandi 2.Korpusa Armije BiH str.pov.br.01/538-152-01 od 20.11.1992.godine
T-61	Redovni izvještaj o b/d do 18,00 časova Komandi 2.Korpusa broj 01/538-152-02 od 20.11.1992.godine
T-62	Redovni izvještaj o b/d Komande 2.Korpusa Armije BiH str.pov.br.01/538-152-02 od 21.11.1992.godine

T-63	Redovni izvještaj o b/d Komande 2.Korpusa str.pov.br. 01/538-154-02 od 23.11.1992.godine
T-64	Izveštavanje o formiranju jedinice TO i brojno stanje Štaba TO Okruga Tuzla broj 01/376 od 28.6.1992.godine
T-65	Izveštaj Bijeljinske bolnice broj 251-06 od 11.05.1992.godine
T-66	Bilten o aktuelnim zbivanjima na teritoriji R BiH na dan 21.aprila 1992.godine
T-67	Dnevni izvještaj i terorizmu protiv R BiH od 30.6.1992.godine
T-68	Dnevni izvještaj o agresiji i terorizmu protiv R BiH od 01.7.1992.godine
T-69	Dnevni izvještaj o agresiji i terorizmu protiv R BiH od 17.7.1992.godine
T-70	Noviji podaci o aktivnostima agresora u Brčkom broj 1564/ 93
T-71	Dopis CSB Bijeljina od 24.07.1992.godine Stanici javne bezbjednosti Brčko, Lopare, Ugljevik i Zvornik,
T-72	Dopis Ministarstva unutrašnjih poslova, CSB Bijeljina od 23.07.1992.godine
T-73	Dopis Ministarstva unutrašnjih poslova, CSB Bijeljina od 23.07.1992.godine
T-74	Dopis Ministarstva unutrašnjih poslova, CSB Bijeljina od 21.07.1992.godine
T-75	Izveštaj o izvršenom inspeksijskom nadzoru nad radom stanice milicije Bijeljina, Lopare, Brčko, Ugljevik i Zvornik
T-76	Izveštaj Centra službi bezbjednosti Bijeljina od 24.07.1992.godine
T-77	SJB Brčko - Aktivni radnici septembra 1992.godine
T-78	Stanica javne bezbjednosti Brčko - Spisak radnika - Interventno odjeljenje
T-79	Spisak interventnog voda za avgust.
T-80	MUP CJB Bijeljina dopis - veza vaš akt br. 01-10/1 od 27.5.1992.godine
T-81	Dopis CSB Bijeljina broj 74 od 12.09.1992.godine
T-82	Potvrda na ime Češić Ranko Ministarstva unutrašnjih poslova, Stanice javne bezbjednosti, Stanica milicije Brčko broj 139/92 od 28.10.1992. godine.
T-83	Pregled određenih pozicija na pozornim rejonima Stanice javne bezbjednosti Brčko, Stanice milicije od 08.6.1992. godine
T-84	Dopis Centra službi bezbjednosti Bijeljina broj 07/92 od 07.05.1992. godine.
T-85	Dopis Centra službi bezbjednosti Bijeljina broj 8/92 od 21.04.1992.godine
T-86	Informacija o stanju Stanice javne bezbjednosti Brčko.
T-87	Informacija o stanju, rasporedu i drugim aktivnostima Stanice milicije Brčko
T-88	Službena zabilješka Stanice javne bezbjednosti Bijeljina od 07.07.1992. godine
T-89	Službena zabilješka Stanice javne bezbjednosti Brčko od 08.6.1992. godine
T-90	VOB na ime Simonović (Radojica) Konstantin
T-91	VOB na ime Tešić (Grujice) Dragiša
T-92	VOB na ime Zarić(Radivoja) Petar
T-93	VOB na ime Perić (Trivuna) Drago
T-94	VOB na ime Pudić (Jove) Branko
T-95	VOB na ime Pantelić (Dobrivoje) Dragan
T-96	VOB na ime Kaurinović (Ilije) Petar
T-97	VOB na ime Čosić (Milenko) Žarko

T-98	VOB na ime Đokić (Save) Petar
T-99	VOB na ime Ignjić (Pero) Cvjetko
T-100	VOB na ime Kaurinović (Gavro) Boro
T-101	VOB na ime Veselić (Veljka) Dragan
T-102	Nacionalni sastav stanovništva rezultati ze Republiku po opštinama i naseljenim mjestima iz 1991. godine
T-103	Saopštenje Opštinskog štaba TO Brčko od dana 09.5.1992. godine
T-104	Saopštenje press centra Opštinskog štaba TO Brčko od 10.5.1992.godine
T-105	Saopštenje press centra Opštinskog štaba TO Brčko od 11.05.1992.godine
T-106	Saopštenje press centra Opštinskog štaba TO Brčko od 12.05.1992. godine
T-107	Saopštenje press centra Opštinskog štaba TO Brčko od 15.05.1992. godine
T-108	Saopštenje press centra Kriznog štaba Brčko od 16.05.1992. godine
T-109	<ul style="list-style-type: none"> - Izvještaj iz Brčkog 02.juni 1992. godine - Izvještaj iz Brčkog 03.juni 1992. godine - Izvještaj iz Brčkog 04.juni 1992. godine - Izvještaj iz Brčkog 06.juni 1992. godine - Izvještaj iz Brčkog 07.juni 1992. godine - Izvještaj iz Brčkog 08.juni 1992. godine - Izvještaj iz Brčkog 12.juni 1992. godine
T-110	Saopštenje press centra Kriznog štaba opštine Brčko od 16.6.1992.godine
T-111	Zahtjev za deblokiranje Bukvika
T-112	Odluke o utvrđivanju zahtjeva za pomoć Vrhovnoj komandi Vojske Srpske Republike BiH broj 05-230/92 od 28.5.1992. godine
T-113	Odluka Predsjedništva Republike Srpske broj 01.1073/92 od 02.10.1992. godine
T-114	Pregled događaja i stanja, sa ocjenom postignutog stepena izvršenja Ratnog predsjedništva
T-115	Pregled predsjednika opština srpskih opština sa telefonima u zoni odgovornosti 1.Krajiškog korpusa
T-116	Prijedlog za postavljenje načelnika Stanice javne bezbjednosti u Brčkom broj 05-737/92 od 12.08.1992. godine
T-117	Propusnica na ime Kavazović Osman br.vanredna od 15/16.05.1992. godine
T-118	Propusnica na ime Ahmetbašić Adema br.1674/92 od 08.6.1992. godine
T-119	Propusnica na ime Muharemović Abdulah br.15/92 od 08.05.1992. godine
T-120	Propusnica na ime Uskanović Džemal br.vanredna od 14.05.1992. godine
T-121	Propusnica na ime Glamočak Kaduna Komande garnizona Brčko br.101/92 od 13.7.1992. godine
T-122	Propusnica na ime Husić Sidik br.2456/ 92 od 23.8.1992. godine
T-123	Propusnica na ime Ibrahim Omerović br.1121/92 od 12.5.1992. godine
T-124	Propusnica na ime Mirsada Karića br.28/92 od 08.5.1992. godine
T-125	Potvrda o slobodnom kretanju na ime Alma Fehartbegović od 04.7.1992. godine
T-126	Propusnica na ime Osmanović Suvad br.156/92 od 29.05.1992.godine

T-127	Potvrda o slobodnom kretanju od 04.07.1992. godine
T-128	Informacija o uočenim problemima na relaciji SAO Semberija i Majevice i opština Brčko broj 837/ 92 od 19.8.1992. godine
T-129	Zapisnik 48 sjednice Vlade Srpske Republike održane 28.jula 1992. godine broj 02-107 od 9.9.
T-130	Dopis SAO Semberije, Posavine i Majevice opštine Brčko broj 05-739/92 od 12.08.1992. godine
T-131	Spisak lica koji su bili zarobljeni.
T-132	Zahtjev Specijalne jedinice VRS Ratnom predsjedništvu Opštine Brčko od dana 21.VI.1992. godine
T-133	Odluka o zabrani prometa robe Predsjednika SAO Semberija i Majevice broj 01-230-157/92 od 18.05.1992. godine
T-134	Odluka o predaji legalnog oružja Predsjednika SAO Semberija i Majevice broj 01-023-146/92 od 22.05.1992. godine
T-135	Pismo Boška Maričića Radovanu Karadžiću
T-136	Izvod iz uputstva o radu Kriznih štabova srpskog naroda u Opštinama od 26.4.1992. godine
T-137	Nepravilnosti u podjeli vlasti u Stanici Javne bezbjednosti Brčko.
T-138	Proglas SDS-a srpskom narodu
T-139	Pismo SDS-a BiH predsjednicima opština od 23.marta 1992. godine
T-140	Smjernice za rad SDS-a broj 529-011-1/91 od 15.08.1991. godine
T-141	Spisak članova glavnog odbora SDS-a
T-142	Uputstvo o organizovanju i djelovanju srpskog naroda u vanrednim okolnostima od 19.12.1991. godine
T-143	Uputstvo SDS-a predsjednicima opština od 23.marta 1992. godine
T-144	Stenogram 10. sjednice Skupštine od 11.03.1992. godine
T-145	Stenografske bilješke sa III sjednice srpskog naroda od dana 11.decembra 1991. godine
T-146	Zapisnik sa 16.sjednice Skupštine srpskog naroda održane 12.maja 1992. godine u Banja Luci
T-147	Odluka o strateškim ciljevima Srpskog naroda u BiH broj 02-130/92 od 12.05.1992. godine
T-148	Odluka Ministarstva narodne odbrane o formiranju Teritorijelne odbrane Srpske republike BiH od 16.aprila 1992.godine
T-149	Stenogram 12.sjednice Skupštine Srpskog naroda održane na palama 24.3.1992. godine
T-150	Stenogram 14.sjednice Skupštine 27.03.1992. godine
T-151	Odluka o proglašavanju ratnog stanja i naredba za mobilizaciju TO na teritoriji Srpske Republike BiH broj 03-11/92 od 15.aprila 1992.godine, objavljena u Službenom glasniku Srpskog naroda broj t od 12-17. maja 1992. godine
T-152	Odluka o formiranju ratnih predsjedništava u opštinama za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja broj 03-512 od 31.maja 1992. godine

T-153	Odluka o obrazovanju ratnih povjereništava za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja broj 01-33/92 od 10 juna 1992. godine
T-154	Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti na teritoriji Srpske BiH broj 03-11/92 od 15.aprila 1992. godine
T-155	Odluka o osnivanju Skupštine srpskog naroda BiH broj 02-18/91 od 24.10.1991.godine (Sl.Glasnik S. Naroda br. 1/92 od 15. januara 1992. godine)
T-156	Karta logora Luka
T-157	<ul style="list-style-type: none"> - Izvještaj za OS R BiH Sarajevo - Ovlašćenje na ime Filipović Branislav Komande garnizona Brčko - Putni radni list broj 5/ 943 - Propusnica na ime Filipović Branislav - Potvrda o slobodnom kretanju Kriznog štaba SAO Semberija i Majevice na ime Filipović Branislav
T-158	Zapisnik sa 16.sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH održane 12.maja 1992. godine u Banja Luci
T-159	Vanredni izvještaj Komande istočno bosanskog korpusa, Obavještajni organ strogo pov.broj 25/ 1244-200/A od 29.9.1992. godine
T-160	Izvještaj o izvršenom nadzoru i ostvarenom uvidu u stanju u SJB Brčko, SJB Zvornik i djelomično u stanje SJB Bijeljina
T-161	Dnevni operativni izvještaj Komande 17.Korpusa str.pov.broj 2-134 od 01.05.1992. godine
T-162	Informacija o stanju u zatvorima i sabirnim logora ratnih zarobljenika Ministarstva pravosuđa i uprave Republike Srpske broj 04/2-112/92 od 22.10.1992. godine
T-163	Informacija o stanju na području SAO Semberija i Majevice
T-164	Zapisnik sa sjednice Vlade Srpske Republike BiH održane 23.maja 1992. godine
T-165	Zapisnik 45.sjednice Vlade Srpske Republike BiH održane 8 augusta 1992.godine broj 02-10-92 od 07.8.1992. godine
T-166	Uputstvo o organizovanju i radu predsjedništva u opštinama u uslovima neposredne ratne opasnosti i rata broj 03-412 od 24.05.1992. godine
T-167	Analiza aktivnosti po elementima borbene gotovosti u 1992. godine
T-168	Preimenovanje štabova TO i jedinica TO, naređenje st. pov. 54-1 od 06.06.1992. godine
T-169	Zapovijest za borbena dejstva Komande Istočno-bosanskog korpusa str. pov. 11/2-529 od 07.06.1992. godine
T-170	Komanda Istočno-bosanskog korpusa broj pov. br. 19/02-773 od 23.06.1992. godine - odgovor na postavljena pitanja
T-171	Naredba Komanda Istočno-bosanskog korpusa broj str. pov. 11/2-1045 od 18.07.1992. godine
T-172	Naredba Komanda Istočno-bosanskog korpusa broj str. pov. 11/2-1053 od 19.07.1992. godine
T-173	Obavijest Komande Istočno-bosanskog korpusa: Razoružavanje paravojnih jedinica str. pov. br. 11/2-1218 od 05.08.1992. godine

T-174	Direktiva za dalja dejstva op.br.3 Glavni štab Vojske SR BiH od 03.08.1992. godine
T-175	1.Direktiva Glavnog štaba Vojske Republike Srpske str.pov. br.G2/5-218 od 19.11.1992. godine
T-176	Stenogram 14.sjednice Skupštine Srpskog naroda u BiH od 27.marta 1992. godine
T-177	Stenogram 10.sjednice Skupštine Srpskog naroda u BiH od 11.marta 1992. godine
T-178	Stenogram 13.sjednice Skupštine Srpskog naroda u BiH
T-179	Uputstvo o postupanju sa zarobljenim licima
T-180	Zabilješka sa sjednice Glavnog odbora SDS BiH
T-181	Zapisnik sa 19.sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH održane 12.augusta 1992. godine
T-182	Zapisnik sa 20 sjednice Narodne skupštine Republike Srpske održane u Bijeljini 14. i 15. septembra 1992. godine
T-183	Zapisnik sa proširenog Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpkke RBiH od 22.4.1992. godine
T-184	Zapisnik sa Prve konstituirajuće sjednice Predsjedništva Srpske BiH održane 12.maja 1992. godine
T-185	Zapisnik sa Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpkke RBiH od 24.4.1992. godine
T-186	Zapisnik sjednice Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpkke RBiH od 27.4.1992. godine
T-187	Zapisnik sjednice Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpkke RBiH od 28.4.1992. godine
T-188	Zapisnik sa sastanka predsjednika RH i članovima Predsjedništva BiH Nikolom Koljevićem i Franjom Borasom od 08.01.1992. godine
T-189	Zapisnik sa sjednice Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpske RBiH od 15.maja 1992. godine
T-190	Zapisnik sa zajedničkog sastanka Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpkke RBiH od 15.4.1992. godine
T-191	Dnevni operativni izvještaj Komande 17.korpusa str.pov.br.2-134 od 01.05.1992. godine
T-192	Dnevni operativni izvještaj Komande 17.korpusa str.pov.br.2-144 od 02.05.1992. godine
T-193	Dnevni operativni izvještaj Komandi artiljerijske brigade str.pov.br.850-178 od 20.06.1992. godine
T-194	Dostava podataka Posavske brigade pov.br.123/92 od 25.05.1992.godine
T-195	Naređenje Komande Istočnobosanskog korpusa str.pov.br.11/2-407 od 03.06.1992. godine
T-196	Borbeni operativni izvještaj Komande 2.Vojne oblasti str.pov.br.10/36-2548 od 01.05.1992. godine
T-197	Dnevni operativni izvještaj Komande 17.Korpusa str.pov.br.01/2-130 od 29.04.1992. godine

T-198	Redovni borbeni izvještaj Komande 1.semberske brigade str.pov.br.1/10 od 20.06.1992. godine
T-199	Dnevni operativni izvještaj Komande istočno bosanskog korpusa str.pov.br.01/2-992 od 13.07.1992. godine
T-200	Dnevni operativni izvještaj Komande istočno bosanskog korpusa str.pov.br.01/1369-2-220 od 15.09.1992. godine
T-201	Informacija Komande 1. Krajiškog korpusa broj op.pov.br.566-1 od 13.07.1992. godine
T-202	Redovni borbeni izvještaj Komande 1.KK str.pov.br.520-1/92 od 25.09.1992. godine
T-203	Zahtjev Komandi Istočno bosanskog korpusa pov.br.659/1 od 16.07.1992. godine
T-204	Apel narodima i građanima BiH Skupstina Srpskog naroda u BiH 21.12.1991. godine
T-205	Deklaracija o položaju srpskog naroda u SR BiH od 6.11.1990.godine
T-206	Dopis pomoćnika Ministra MUP, Mandić Momčila svim CSB, SJB od 31.3.1992. godine
T-207	Osnivanje SAO III izvod iz sl.glasnika SN u BiH od 16.3.1992. godine
T-208	Instrukcija obavestajno-bezbedonosnog i samozastitnog sistema SDS-SDS BiH, Savez za nacionalnu bezbednost
T-209	Magnetofonski snimak 6.sjednice Skupstine SN u BiH od 26.1.1992. godine
T-210	Magnetofonski snimak sa 23.sjednice NSRS od 17.12.1992. godine
T-211	Magnetofonski zapis sa 16. sjednice NSRS od 12.5.1992. godine
T-212	Naredba o primjeni pravila medjunarodnog ratnog prava u Vojsci SR BiH 13.6.1992. godine
T-213	Naredba u vezi mobilizacije Predsjedništvo SR BiH od 21.05.1992. godine
T-214	Naredba u vezi mobilizacije, Predsjednistvo SR BiH od 20.05.1992. godine
T-215	Odluka o formiranju skupstine Srpskog naroda u BiH- Sl. glasnik SR BiH od 15.1.1992. godine
T-216	Odluka o formiranju srpskog nacionalnog vijeca - 13.10.1990. godine
T-217	Odluka o obrazovanju ratnih predsjednistava u opstinama za vrijeme neposredne ratne opasnosti i rata od 31.5.1992. godine
T-218	Odluka o obrazovanju ratnih predsjednistava u opstinama za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja 10.6.1992. godine
T-219	Odluka o obrazovanju Savjeta za nacionalnu bezbednost od 27.3.1992. godine
T-220	Odluka o osnivanju ratnih povjereništava u opštinama za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili ratnog stanja od 10.6.1992. godine
T-221	Odluka o pravima i obavezama pravnih lica u vrijeme neposredne ratne opasnosti i rata-Vlada SR BiH od 29.4.1992. godine
T-222	Odluka o prestanku važenja odluke o obrazovanju ratnih povjereništava u vrijeme neposredne ratne opasnosti i ratnog stanja od 17.12.1992. godine
T-223	Odluka o proglašenju Ustava SR BiH - Sl.glasnik SN u BiH od 16.3.1992. godine

T-224	Saopštenje za javnost - Skupština SN u BiH, Savjet za nacionalnu bezbjednost od 4.4.1992. godine
T-225	Sl. glasnik SN u BiH od 16.2.1992. godine
T-226	Sl. glasnik SN u BiH od 16.3.1992. godine
T-227	Sl. glasnik SN u BiH od 16.3.1992.-proglasenje Ustava Srp. rep. BiH
T-228	Sl.glasnik SN BiH 12-17.5.1992. godine
T-229	Sl.glasnik SN u BiH od 12-17.5.1992. godine
T-230	Sl.glasnik SR BiH od 1.6.1992. godine
T-231	Stavovi o rjesenju jugoslovenske drzavne krize i poloazaju BiH u Jugoslaviji - Klub SDSa u BiH 10.6.1991. godine
T-232	Stenografske beleške skupštine SDS-a od 12.7.1991. godine
T-233	Stenografske biljeske 2 sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH od 21.11.1991. godine
T-234	Stenografske bilješke 7 Sjednice SN u BiH od 15.2.1992. godine
T-235	Stenografske bilješke sa 5.sjednice SN u BiH iz Holiday Inna od 9.1.1991. godine
T-236	Stenografske bilješke sa konstituirajuće sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH od 24.10.1991. godine
T-237	Stenografske bilješke sa proširene sednice predsjedništva SFRJ od 2.3.1992. godine
T-238	Stenografske bilješke sa sastanka Kluba poslanika SDS od 28.2.1992. godine
T-239	Stenografske bilješke sa Skupštine SDS BiH održane na Petrov dan 12.07.1991.godine u Sarajevu od 12.jula 1991. godine
T-240	<ul style="list-style-type: none"> - Naredba Suda BiH za pretres stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari, pretresanje osoba kao i privremeno oduzimanje predmeta od Đorđa Ristanića broj S1 1 K 008498 15 Krn 5 od 25.05.2015. godine - Zapisnik o pretresanju stana, drugih prostorija i pokretnih stvari vlasništvo Đorđa Ristanića Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj 16-17/3-1-2/15 od 28.05.2015. godine - Zapisnik o pretresanju lica Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj 16-17/3-1-01/15 od 28.05.2015. godine - Izvještaj o postupanju po Naredbi Suda BiH Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj I-16-17-04-2-796/13 od 28.05.2015. godine - Izvještaj sa fotodokumentacijom Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj 14.02.6-04.4-34188/15 od 28.05.2015. godine - Zapisnik o otvaranju i pregledu privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije od Đorđa Ristanića broj T20 0 KTRZ 0003364 12 od 08.06.2015. godine - Zapisnik o uzimanju nespornog rukopisa broj T20 0 KTRZ 0003364 12 od 22.06.2015. godine
T-241	<ul style="list-style-type: none"> - Naredba Suda BiH za pretres stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari, pretresanje osoba kao i privremeno oduzimanje predmeta od Miodraga Pajića broj S1 1 K 008498 15 Krn 5 od 25.05.2015. godine

	<ul style="list-style-type: none"> - Zapisnik o pretresanju stana, drugih prostorija i pokretnih stvari vlasništvo Miodraga Pajića Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj 16-17/3-1-4/15 od 28.05.2015. godine - Zapisnik o pretresanju osobe Miodraga Pajića Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj 16-17/3-1-3/15 od 28.05.2015. godine - Zapisnik o pretresanju stana, drugih prostorija i pokretnih stvari vlasništvo Miodraga Pajića Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj 16-17/3-1-5/15 od 28.05.2015. godine - Izvještaj o postupanju po Naredbi Suda BiH broj I-16-17-04-2-796/13 od 28.05.2015. godine - Izvještaj sa fotodokumentacijom o izvršenom pretresu Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj 14.02.6-04.4-34191/15 od 28.05.2015. godine - Zapisnik o otvaranju i pregledu privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije od Miodraga Pajića broj T20 0 KTRZ 0003364 12 od 15.06.2015. godine
T-242	<ul style="list-style-type: none"> - Naredba Suda BiH za pretres stana, ostalih prostorija i pokretnih stvari, pretresanje osoba kao i privremeno oduzimanje predmeta od Boška Maričića broj S1 1 K 008498 15 Krn 5 od 25.05.2015. godine - Zapisnik o pretresanju stana, drugih prostorija i pokretnih stvari u vlasništvo Boška Maričića Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj 16-17/3-1/7-15 od 28.05.2015. godine - Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta vlasništvo Boša Maričića Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj 16-17/3-1-3/15 od 28.05.2015. godine - Zapisnik o pretresanju osobe Boško Maričić broj 16-17/3-1/6/15 od 28.05.2015. godine - Izvještaj o postupanju po naredbi broj I-16-17-04-2-796/13 od 28.05.2015. godine - Crna VHS kasete sa natpisom Allorgan E-120 VHS opštinska hronika 27.4. - Izvještaj sa fotodokumentacijom, pretres porodične kuće vlasništvo Maričić Boška u Brčkom Državne agencije za istrage i zaštitu BiH broj 14.02.6-04.4-34778/15 od 01.06.2014. godine - Zapisnik o otvaranju i pregledu privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije od Maričić Boška broj T20 0 KTRZ 0003364 12 od 12.06.2015. godine
T-243	Polazne osnove Skupštine srpskog naroda Opštine Brčko broj 01-07/92 od 09.4.1992. godine
T-244	Saopštenje Skupštine srpskog naroda opštine Brčko broj 01-08/92 od 09.aprila 1992. godine
T-245	Istina o etničkom ratu u BiH od dana 07.10.1992. godine
T-246	Pregled događaja i akcija, sa ocjenom postignutog stepena izvršenja od 24.6.1992. godine

T-247	Predlog Predsjednika izvršnog odbora o organizaciji rada Vlade u ratnim uslovima od 16.5.1992. godine
T-248	Odluka o opštinskim organima uprave broj 01-230-65/92 od 29.09.1992. godine
T-249	Ocjena trenutne bezbjedonosnog stanja na području opštine Brčko i prijedloga mjera Opštine Brčko broj: 01-177/92 od 24.10.1992. godine
T-250	Rješenje o rasporedu na radnu obavezu
T-251	Spisak odbornika Srpske Skupštine opštine Brčko
T-252	Dopis SAO Semberija i Majevisa broj 05-21/92 od 09.05.1992. godine
T-253	Popis lica SAO Semberije i Majevisa broj 05-35/92 od 10.05.1992. godine
T-254	Odluka Opštine Brčko, SAO Semberija i Majevisa, od 18. maj 1992. godine
T-255	Odluka o prenosu sredstava i formiranju ratnog budžeta Srpske opštine Brčko od 19.5.1992. godine, Ratno predsjedništvo Opštine Brčko
T-256	Nacrt odluke o radu preduzeća, društvenih i drugih ustanova u ratnim uslovima od 25.5.1992., broj 24/92, Ratni izvršni odbor
T-257	Odluka o upućivanju zahtjeva za pomoć Vrhovnoj komandi Vojske Republike Srpske BiH od 28.5.1992. godine, broj 05-340/92, Ratno predsjedništvo Opštine Brčko
T-258	Ovlašćenje Stokić Milošu od 29.05.1992. godine, broj 05-296/92, Ratno predsjedništvo opštine Brčko
T-259	Odluka o imenovanju Jovice Stevanovića od 30.5.1992. godine, broj 05-349/92, Ratno predsjedništvo Opštine Brčko
T-260	Spisak članova i radnika Ratnog predsjedništva od 11.6.1992. godine, broj 05-470/1992, Ratno predsjedništvo Opštine Brčko
T-261	Odluka o posebnom oporezivanju nepokretne imovine radnika zaposlenih u inostranstvu, broj 05-513/92 od 16.6.1992. godine, Ratno predsjedništvo Opštine Brčko
T-262	Dnevni red 9. sjednice Ratnog predsjedništva Opštine Brčko za 16.6.1992. godine
T-263	Spisak radnika Srpske stanice milicije Brčko od 23.6.1992. godine, Ministarstvo za unutrašnje poslove, Stanica javne bezbjednosti Brčko
T-264	Otpremnica br. 542/II od 25.06.1992. godine
T-265	Zapisnik o primopredaji oružja i municije broj 05-559/92 od 26.6.1992. godine, SAO Semberija i Majevisa. Opština Brčko
T-266	Poziv na sastanak Ratnog predsjedništva za Đorđa Ristanića od 27.06.1992. godine broj 11/92, Ratno predsjedništvo opštine Brčko
T-267	Izveštaj o poslovanju ratnog budžeta Srpske opštine Brčko za period 18.5.-30.6.1992., Ratni Izvršni odbor Opštine Brčko, od 30.6.1992. godine
T-268	Zahtjev načelnika Veselić Dragana Ratnom Izvršnom odboru Brčko 30.06.1992. godine
T-269	Naredba Predsjednika Skupštine opštine Brčko od 2.7.1992. godine broj 296/92
T-270	Poziv za Đorđa Ristanića od 6.7.1992. godine, na 12. sjednicu Ratnog predsjedništva opštine Brčko

T-271	Naređenje Komandanta pukovnika Dragutina Ilića od 9.7.1992., br. 11/2-955, policijski čas
T-272	Zaključci Vanredne sjednice Ratnog predsjedništva opštine Brčko od 30.7.1992. godine
T-273	Putni nalog na ime Đorđe Ristanić od 1.8.1992. godine
T-274	Finansiranje SJB Srpske opštine Brčko, broj 792/92 od 13.8.1992.
T-275	Potvrda dr. Radovana Karadžića o imenovanju Ratnog predsjedništva za Srpsku opštinu Brčko, broj 01-708/92 od 31.8.1992. godine
T-276	Saziv XVII sjednice Predsjedništva Skupštine opštine Brčko broj 01-011/2/92
T-277	Saziv zajedničke sjednice Predsjedništva i Ratnog povjereništva opštine Brčko od 20.9.1992. broj 01-011-3 sa prilogom Izvod iz Odluke Predsjedništva Republike Srpske od 20.9.1992. broj 01-011-3/1
T-278	Putni nalog na ime Đorđe Ristanić od 30.9.1992. godine
T-279	Molba Komande Istočnobosanskog korpusa broj 25/1244-360 od 20.10.1992. godine
T-280	Potvrda Predsjednika Skupštine Opštine Brčko Ristanić Đorđa od 22.10.1992. godine
T-281	Obavještenje o raspolaganju imovinom zatečenom u napuštenim objektima, SO Brčko, broj 01-058-36/92 od 28.10.1992. godine
T-282	Dopis Đorđa Ristanića Komandi Prve posavske brigade broj 01-343-20-1/92 od 28.10.1992. godine
T-283	Naredba Predsjednika SO Brčko Đorđa Ristanića članu Izvršnog odbora Stevanu Steviću od 30.10.1992. godine
T-284	Zahtjev Komande Istočnobosanskog korpusa Srpskoj opštini Brčko od 13.11.1992. br. 02-011-56/92
T-285	Zapisnik sa 3. sjednice Ratnog povjereništva Skupštine opštine Brčko broj 01-011—od 21.11.1992. godine
T-286	Prijedlog izmjena i dopuna na Odluku o isplati novčane pomoći porodicama poginulih i ranjenih broj 02-532-10-6/92 od 15.12.1992. godine Izvršni odbor SO Brčko
T-287	Izveštaj o radu Izvršnog odbora za period maj-decembar, Izvršni odbor SO Brčko, mart 1992. godine
T-288	Evidencija dobrovoljaca upisanih u JNA u Centru Novi Sad
T-289	Odluka Regionalnog odbora SRS za Posavinu broj 4/92 od 4.6.1992. godine
T-290	Naređenje Vojne pošte 7410 Brčko od 26.10.1992. godine broj 11/2-1979
T-291	Saziv Vanredne sjednice Skupštine srpskog naroda u BiH od 11.5.1992. godine
T-292	Zahtjev za trebovanje od 30.6.1992. godine SJB Brčko, Ratnom Izvršnom odboru Brčko
T-293	Spisak vojnih obveznika koji su se odazvali na mobilizaciju i spisak regruta-obveznika koji se nisu odazvali na regrutovanje u 1992. godini sa propratnim aktom broj 01-14/1 od 01.09.1992. godine Ministarstvo odbrane, Odsjek ministarstva odbrane Brčko

T-294	Zadaci u vezi sa konsultiranjem Odjeljenja – Odsijeka Ministarstva odbrane broj 21-131/92 od 16.7.1992. godine, Srpska Republika BiH, Ministarstvo odbrane
T-295	744. Naredba Ratnog povjereništva SO Brčko br. 01 – 111-45/92 od 30.10.1992. godine.
T-296	Rješenje Ratnog povjereništva SO Brčko o izboru predsjednika Izvršnog odbora br. 01-023-70/92. od 29.09.1992. godine
T-297	Rješenje Ratnog povjereništva SO Brčko o razrješenju podpredsjednika Izvršnog odbora br. 01-023-71/92. od 29.09.1992. godine
T-298	Rješenje Ratnog povjereništva SO Brčko o imenovanju Komisije za vršenje razmjene civilnog stanovništva i ratnih zarobljenika br. 01-120-18-18/92 od 30.10.1992. godine.
T-299	Odluka ratnog povjereništva SO Brčko o imenovanju vršioca dužnosti predsjednika Izvršnog odbora SO Brčko br. 01-120-18-15/92. od 24.10.1992. godine.
T-300	Rješenje ratnog povjereništva SO Brčko o produženju mandata vršioca dužnosti predsjednika Izvršnog odbora SO Brčko br. 01-120-18-15/92 od 25.12.1992. godine.
T-301	Podnesak Ratnog povjereništva SO Brčko br. 01-120-1-19/92 od 10.11.1992. godine kojim se dostavljaju podaci u popunjenim obrascima tabela u skladu sa planom ratne organizacije i sistematizacije radnih mjesta SO Brčko sa prilogom: Popis vojnih obveznika Srba od rednog broja 1. do rednog broja 14; te spisak nevojnih obveznika Srba od rednog broja 1. do rednog broja 15; te sa podacima za popunu obrasca RO 1. i RO 7.
T-302	1.Foto dokumentacija ekshumacije posmrtnih ostataka u masovnoj grobnici Grčica u Brčkom Ekspertnog tima MKSJ načinjena od 30. juna do 15. avgusta 1997. godine ovjerene kopije: BROJ 1., 1.1.ERN broj: 0052-0600-0052-0603 fotosa 21
T-303	ERN broj: 0052-0604-0052-0609 fotosa 36
T-304	ERN broj: 0052-0610-0052-0612 fotosa 15
T-305	ERN broj: 0052-0613-0052-0618 fotosa 36
T-306	ERN broj: 0052-0619-0052-0624 fotosa 36
T-307	ERN broj: 0052-0625-0052-0630 fotosa 34
T-308	ERN broj: 0052-0631-0052-0637 fotosa 37
T-309	ERN broj: 0052-0638-0052-0642 fotosa 26
T-310	ERN broj: 0052-0643-0052-0648 fotosa 36
T-311	ERN broj: 0052-0649-0052-0655 fotosa 37
T-312	ERN broj: 0052-0662-0052-0667 fotosa 36
T-313	ERN broj: 0052-0668-0052-0673 fotosa 36
T-314	ERN broj: 0052-0674-0052-0679 fotosa 35
T-315	ERN broj: 0052-0680-0052-0685 fotosa 35
T-316	ERN broj: 0052-0686-0052-0691 fotosa 36
T-317	FOTODOKUMENTACIJA EKSHUMACIJE MASOVNE GROBNICE GRČICA BRČKO BROJ 2.

	1.16. ERN broj: 0052-0692-0052-0697 fotosa 34
T-318	ERN broj: 0052-0698-0052-0703 fotosa 35
T-319	ERN broj: 0052-0704-0052-0709 fotosa 36
T-320	ERN broj: 0052-0710-0052-0715 fotosa 36
T-321	ERN broj: 0052-0716-0052-0721 fotosa 36
T-322	ERN broj: 0052-8822-0052-8857 fotosa 36
T-323	ERN broj: 0052-8858-0052-8878 fotosa 21
T-324	ERN broj: 0052-8879-0052-8893 fotosa 15
T-325	ERN broj: 0052-8894-0052-8929 fotosa 36
T-326	ERN broj: 0052-8930-0052-8965 fotosa 36
T-327	ERN broj: 0052-8966-0052-8999 fotosa 34
T-328	ERN broj: 0052-9000-0052-9036 fotosa 37
T-329	ERN broj: 0052-9037-0052-9062 fotosa 26
T-330	ERN broj: 0052-9063-0052-9098 fotosa 36
T-331	ERN broj: 0052-9099-0052-9135 fotosa 37
T-332	ERN broj: 0052-9172-0052-9207 fotosa 36
T-333	FOTO DOKUMENTACIJA EKSHUMACIJE MASOVNE GROBNICE GRČICA BRČKO BROJ 3. 1.32. ERN broj: 0052-9208-0052-9243 fotosa 36
T-334	ERN broj: 0052-9244-0052-9278 fotosa 34
T-335	ERN broj: 0052-9279-0052-9313 fotosa 35
T-336	ERN broj: 0052-9314-0052-9349 fotosa 36
T-337	ERN broj: 0052-9350-0052-9383 fotosa 34
T-338	ERN broj: 0052-9384-0052-9418 fotosa 35
T-339	ERN broj: 0052-9419-0052-9454 fotosa 36
T-340	ERN broj: 0052-9455-0052-9490 fotosa 36
T-341	ERN broj: 0052-9491-0052-9526 fotosa 36
T-342	ERN broj: 0063-2969-0063-2969 fotosa 1
T-343	ERN broj: r105-9845-r105-9880 fotosa 36
T-344	ERN broj: r105-9887-r105-9922 fotosa 36
T-345	ERN broj: r105-9929-r105-9964 fotosa 36
T-346	ERN broj: r105-9971-r105-9981 fotosa 11
T-347	2.9 Fotografija pokazana svjedoku D u predmetu Goran Jelisić ERN broj: 00818617
T-348	2.10 Foto grafije pokazane svjedoku A u predmetu Goran Jelisić ERN broj: 00818612, 00818614 i 00818617
T-349	2.11 Fotografije pokazane svjedoku B u predmetu Goran Jelisić ERN broj: 00818613 i 00818615
T-350	2.12 Negativi fotografija koje je načinio u Brčkom dana 07.05.1992. godine Bojan Stojanović ERN broj: 00695985A
T-351	2.13 Fotografije koj je načinio u Brčkom 07. maja 1992 godine Bojan Stojanović: ERN broj: 0018-3224-0018-3225, 0018-3226-0018-3227, 0018-3228-0018-3228A, 0018-3229-0018-3230, 0018-3231-0018-3231A, 0018-3232-0018-

	3233, 0018-3234-0018-3235, 0018-3236-0018-3237, 0018-3238-0018-3239, 0018-3242-0018-3243, 0069-5982, 0018-3244-0018-3245, 0018-3246-0018-3247, 0018-3248-0018-3249, 0018-3250-0018-3251
T-352	2.15 Kopije novinskih članaka i tekstova uz koji su objavljene fotografije Bojana Stojanovića snimljene u Brčkom 07. maja 1992. godine: ERN broj: 0018-3092 te 0018-3083- 0018-3100, 0028-9561
T-353	2.16 Karta opštine Brčko
T-354	2.20. Engleska verzija: ERN broj: 0045-1908- 0045-1919 ovjerene kopije sa prevodom na BHS: 2.20.1. Objekti Luke Brčko – Lokacija broj 2.: prednja strana administrativne zgrade, nasuprot hangaru ERN broj: 0045-1908, uradila: Martina Fietz, istražiteljica 2.20.2. Objekti Luke Brčko – Lokacija broj 1.: prednja strana administrativne zgrade, nasuprot hangaru, 26/27.09.1996. godine, ERN broj: 0045-1909, uradila: Martina Fietz, istražiteljica 2.20.3. Objekti Luke Brčko – Lokacija broj 3.: 26/27.09.1996. godine ERN broj: 0045-1910, uradila: Martina Fietz, istražiteljica 2.20.4. Objekti Luke Brčko – Lokacija broj 3.: 26/27.09.1996. godine, ERN broj: 0045-1911, uradila: Martina Fietz, istražiteljica 2.20.5. Objekti Luke Brčko – Lokacija broj 4.: 26/27.09.1996. godine, ERN broj: 0054-1912 uradila: Martina Fietz, istražiteljica 2.20.6. Objekti Luke Brčko – Lokacija broj 5.: 26/27.09.1996. godine, ERN broj: 0054-1913 uradila: Martina Fietz, istražiteljica 2.20.7. Objekti Luke Brčko – Lokacija broj 6/1.: 26/27.09.1996. godine, ERN broj: 0054-1914 uradila: Martina Fietz, istražiteljica 2.20.8. Objekti Luke Brčko – Lokacija broj 7.: 26/27.09.1996. godine, ERN broj: 0054-1915 uradila: Martina Fietz, istražiteljica 2.20.9. Objekti Luke Brčko – Lokacija hangar broj 14.: 03.10.1996. godine, ERN broj: 0054-1916 uradila: Martina Fietz, istražiteljica 2.20.10. Objekti Luke Brčko – Lokacija broj 14: zgrada hangara do lokacije broj 5 : 03.10.1996. godine, ERN broj: 0054-1917 uradila: Martina Fietz, istražiteljica 2.20.11. Objekti Luke Brčko – Lokacija broj 7: 03.10.1996. godine, ERN broj: 0054-1918 uradila: Martina Fietz, istražiteljica
T-355	1. Fotodokumentacija Policije Brčko Distrikta Odsjeka kriminalističke tehnike Brčko o fotografisanju ostataka džamije „Azizija“ u Brezovom polju koja je srušena tokom 1992. godine, a fotografisana 04.09.2007. godine br. 1036/07 od 07.09. 2007. godine. T-356 2. Fotodokumentacija Policije Brčko Distrikta Odsjeka kriminalističke tehnike Brčko o fotografisanju Begove džamije u mjesu Brezovo polje br. 1037/07 od 07.09.2007. godine.
T-356	2. Fotodokumentacija Policije Brčko Distrikta Odsjeka kriminalističke tehnike Brčko o fotografisanju Begove džamije u mjesu Brezovo polje br. 1037/07 od 07.09.2007. godine.

T-357	1. Fotodokumentacija fotografisanja lica mjesta gdje se u toku ratnih dejstava 1992. godine vršio ratni zločin nad civilnim stanovništvom br. 1027/07 od 04.09.2007. godine (lokacije: zgrada SUP-a, prostor ispred hotela Posavina i u blizini kina radnik, Konačko brdo, Zanatski centar).
T-358	2. Fotodokumentacija fotografisanja lica mjesta gdje se u toku ratnih dejstava 1992. godine vršio ratni zločin nad civilnim stanovništvom br. 970/07 od 24.08.2007. godine (lokacije: Drvena džamija, Dom zdravlja).
T-359	3. Fotodokumentacija fotografisanja lica mjesta gdje se u toku ratnih dejstava 1992. godine vršio ratni zločin nad civilnim stanovništvom br. 969/07 od 24.08.2007. godine (lokacije: Dom zdravlja, Drvena džamija, preduzeće „Laser“, Luka Brčko).
T-360	1. DOSSIER BRČKO – Video dokumentarni film: V000-1310-1-A – Transkript BHS: V000-1310
T-361	6. FILM GARDA PANTERI – Video: V000-5348-1-A – Transkript: v000-5348-v000-5348 BHS, od 12-24 minute.
T-362	DOKUMENTACIJA MASOVNE GROBNICE GORICE BRČKO 1. Fotodokumentacija lica mjesta, sudskomedicinska i kriminalističko-tehnička obrada I/III, 1-505
T-363	DOKUMENTACIJA MASOVNE GROBNICE GORICE BRČKO 1. Fotodokumentacija lica mjesta, sudskomedicinska i kriminalističko-tehnička obrada II/III, 506-1032
T-364	DOKUMENTACIJA MASOVNE GROBNICE GORICE BRČKO 1. Fotodokumentacija lica mjesta, sudskomedicinska i kriminalističko-tehnička obrada III/III, 1032-1442
T-365	Dnevnik Ratka Mladića str 47-52, 65-66.
T-366	137. Izjava svjedoka Memišević Vekaz data pred Međunarodnim sudom za krivična gonjenja osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991. godine od 05. i 12. marta 1995. godine, na engleskom jeziku.
T-366A	Izjava svjedoka Memišević Vekaz data pred Međunarodnim sudom za krivična gonjenja osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991. godine od 05. i 12. marta 1995. godine, na BHS jeziku.
T-367	5. Istraživački izvještaj Dorothea Hanson "Krizni štabovi bosanskih Srba" pripremljen za predmet Krajišnik & Plavšić /IT-00-39 & 40/ od 30. jula 2002. godine i 26.11.2004. godine sa radnom biografijom i referencama 5.1. Transkript svjedočenja Dorothea Hanson od 01.03.2005. godine pred MKSJ 5.2. Transkript svjedočenja Dorothea Hanson od 02.03.2005. godine pred MKSJ 5.3. Transkript svjedočenja Dorothea Hanson od 09.06.2005. godine pred MKSJ 5.4. Transkript svjedočenja Dorothea Hanson od 14.06.2005. godine pred MKSJ

	<p>5.5. Transkript svjedočenja Dorothea Hanson od 15.06.2005.godine pred MKSJ</p> <p>5.6. Transkript svjedočenja Dorothea Hanson od 17.06.2005.godine pred MKSJ</p> <p>5.7. Transkript svjedočenja Dorothea Hanson od 20.06.2005.godine pred MKSJ</p>
T-368	<p>6. Izvještaj o obdukciji posmrtnih ostataka u Brčkom u septembru – oktobru 1997.godine dr A.C. Hunta</p> <p>7. Ekshumacije u Brčkom, izvještaj Richarda Wrighta od 23.08.1998. godine, engleska verzija</p> <p>8. Ekshumacije u Brčkom, izvještaj Richarda Wrighta od 23.08.1998. godine, BHS verzija</p> <p>8.1.Video snimci ekshumacije Brčko od 30.06. do 14.08.1997.godine (ERN: V-000-1134; V000-1137; V-000-1136; V-000-1135)</p> <p>9. Transkript svjedočenja vještaka Hunta i Wrighta tokom suđenja Goranu Jelisiću</p> <p>10. Video snimak svjedočenja vještaka Hunta i Wrighta tokom suđenja Goranu Jelisiću DVD-ROM</p>
T-369	Zapisnik o saslušanju svjedoka Stakić Stako, Ministarstvo sigurnosti BiH, Regionalni Ured Tuzla, Odsjek za israživanje ratnih zločina, broj: 17-15/3-1-04-2-168/08 od 25.08.2008. godine
T-370	Zapisnik sa sastanka stručnog kolegija Srpske S.J.B, održanog dana 02.06.1992 godine sa početkom u 10,00 časova, Srpska Republika Bosna i Hercegovina, SAO Semberija i Majevisa, Srpska SJB, Brčko, bez broja, od 02.06.1992. godine
T-371	<ol style="list-style-type: none"> Istraživački izvještaj pripremljen za predmet Krajišnik (IT-00-39), Ažurirano za Miću Stanišića (IT-04-79), Christian A.Nielsen TIR, Ministarstvo unutrašnjih poslova bosanskih Srba: začeci, djelovanje i zapovijedanje i rukovođenje, 1990.-1992. od 29.02.2008. godine Transkript svjedočenja vještaka Christiasna Nielsen tokom suđenja Momčilu Krajišniku pred MKSJ od 01.06.2005. godine, BHS i ENG verzija Transkript svjedočenja Christian Nielsen tokom suđenja Momčilu Krajišniku pred MKSJ od 02.06.2005. godine, BHS i ENG verzija Transkript svjedočenja Christian Nielsen tokom suđenja Momčilu Krajišniku pred MKSJ od 03.06.2005. godine, BHS i ENG verzija
T-372	<ul style="list-style-type: none"> Dopis, Tužilaštvo Brčko Distrikta BiH, broj: A-RZ-44/2021 od 15.11.2021. godine, original, sa priložima: Kopija Zamolnice za pružanje međunarodne pravne pomoći, Tužilaštvo Brčko distrikta BiH od 17.03.2010. godine na bhs i engleskom jeziku; Kopija akta na italijanskom jeziku 02.09.2010. godine; Kopija prevoda akta iz Italije, Sud Padova broj: N.62/10ROG od 02.10.2010. godine,

	<ul style="list-style-type: none"> - Odluka o pozivanju svjedoka za izvršenje zahtjeva za međunarodnu pravnu pomoć Okružnog suda u Padovi od 09.10.2010. godine, - Zahtjev za izdavanje vize, Tužilaštvo Brčko distrikta BiH, broj: A-486/10 od 11.10.2010. godine - Dopis Tužilaštva BiH broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 21.02.2014. godine, sa prilogom: - Zamolnica za uzimanje izjave od RIST-40 od 18.02.2014. godine na bhs i italijanskom jeziku i dostavnica - Dopis Tužilaštva BiH broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 09.02.2015. godine i dostavnica; - Odgovor na dopis Sudije za preliminarne istrage, Tužilaštvo BiH broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 29.01.2015. godine na italijanskom jeziku; <p>Zahtjev Državnog tužilaštva pri sudu u Massa-i OD 13.02.2015. godine na italijanskom i bhs jeziku.</p>
T-373	<ul style="list-style-type: none"> - Zapisnik o saslušanju svjedoka RIST-40 od 10.11.2010. godine, Kancelarija sudije za predistražne radnje, Doktorica Lara Fortuna sudija, broj: 97/10 Rog.C.A. Venecija, protiv: Ristanić Đorđe, str. 5, 13, 21, 25, 29, 31, 45, 51, 55, 65, 69. (prevod i original) - Zapisnik o saslušanju svjedoka RIST-40 od 11.11.2010. godine, Kancelarija sudije za predistražne radnje, Doktorica Lara Fortuna sudija, broj: 97/10 Rog.C.A. Venecija, protiv: Ristanić Đorđe, str. 2, 6, 9, 13, 23, 25, 27, 28, 35, 37, 40, 46, 47, 48, 63, 65, 72, 73 i 74 (prevod i original) - Zapisnik o saslušanju svjedoka RIST-40 od 12.11.2010. godine, Kancelarija sudije za predistražne radnje, Doktorica Lara Fortuna sudija, broj: 97/10 Rog.C.A. Venecija, protiv: Ristanić Đorđe, str. 3, 6, 8, 10, 13, 19, 20, 24, 29, 31, 33, 34, 35, 36, 41, 44, 45, 49, 50, 55, 56, 59, 61, 67, 68, 69, 72 (prevod i original)
T-374	<p>Izjava svjedoka RIST-40, Prijevod svjedočenja putem videokonferencijske veze pri Sudu za preliminarnu istragu u Massa-i održane dana 02.04.2015. godine u prostorijama Suda BiH u perido od 13-18 sati, na bhs jeziku, sa obilježenim stranicama koje nisu numerisane, stranice obilježene žutom bojom br. 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17.</p>

B. IZVEDENI DOKAZI ODBRANE

1.Lista saslušanih svjedok odbrane optuženog

	Ime i prezime svjedoka	Datum svjedočenja
1.	Slavko Maksimović	04.09.2020. godine
2.	Lazar Mirkić	04.09.2020. godine
3.	Stevan Stević	16.09.2020. godine

4.	Momir Crnić	16.09.2020. godine
5.	Ljubiša Lazić	14.10.2020. godine
6.	Obren Marković	14.10.2020. godine
7.	Čedomir Karanović	11.11.2020. godine
8.	Vlajko Tanić	11.11.2020. godine
9.	Radislav Rogan	12.05.2021. godine
10.	Stevan Nedić	12.05.2021. godine
11.	Zoran Bogdanović	26.05.2021. godine

2.Lista uloženi materijalni dokazi odbrane optuženog

O-1	Zapisnik o saslušanju svjedoka RIST-24, Javno tužilaštvo, Brčko Distrikt BiH, broj: KTN-569/04 od 25.08.2004. godine.
O-1a	Zapisnik o saslušanju svjedoka RIST-24, Brčko Distrikt BiH, Policija Distrikta, Jedinica za istraživanje ratnih zločina, broj: 14.08-04.2-1618/06 od 23.01.2015. godine.
O-2	Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Novaković Milan, Tužilaštvo Brčko distrikta BiH, broj: 02-230-726/06 od 08.10.2009. godine.
O-3	Zapisnik o saslušanju svjedoka Novaković Milan, Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 29.04.2015. godine
O-4	Uvjerenje na ime Novaković Milan, Gradska uprava Grada Bijeljina, Odjeljenje za boračko-invalidsku zaštitu, broj: 02/7-835-3-425/16 od 17.08.2016. godine
O-5	Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka RIST-01, Tužilaštvo BiH broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 07.10.2015. godine
O-6	Zapisnik o saslušanju svjedoka Arnautalić Anđelka, Tužilaštvo BiH broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 08.09.2015. godine
O-7	- Zapisnik o saslušanju svjedoka Ljuca Merid od 06.01.1999. godine, bez broja. - Zapsinik o saslušanju svjedoka Ljuca Merid, Javno Tužilaštvo Brčko Distrikta BiH broj: 02-230-113/05 od 07.04.2005. godine - Zapisnik o saslušanju svjedoka Ljuca Merid, Tužilaštvo BiH broj: T20 0 KTRZ 0003364 12 od 26.04.2014. godine
O-8	Zapisnik o saslušanju svjedoka Begović Rusmir, Ministarstvo sigurnosti BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj: 17-04/2-3-04-2-3/09 od 26.12.2008. godine.
O-9	Zapisnik o saslušanju svjedoka Sadika Karasuljića od 02.02.2015. godine sa službenom zabilješkom. I kopija zapisnika sa kopijom službene.
O-10	Zapisnik o saslušanju svjedoka Režović Rešad, Policija Brčko Distrikta BiH, broj: 02-230-735/06. od 14.09.2006. godine. O-10

O-10A	Zapisnik o salušanju svjedoka Rejzović Rešad, Policija Brčko Distrikta, Jedinica za istraživanje ratnih zločina, broj: 14.08-04.2-1618/06 od 28.01.2015. godine O-10 A
O-11	O-11 Izjava svjedoka Faruka Ibranovića, Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava na području bivše Jugoslavije od 1991. od 09.03.1995. godine.
O-12	Zapisnik o prikupljanju izjave od svjedoka Islamović Sabahudina, Javno tužilaštvo Brčko Distrikta BiH, broj: 02-230-111/05 od 20.09.2005. godine.
O-12A	Zapisnik o saslušanju svjedoka Islamović Sabahudina, Policija Brčko Distrikta, broj: 14.08-04.2-1618/06 od 05.02.2015. godine.
O-13	Zapisnik o prikupljanju izjave od lica Simić Luke, Tužilaštvo Brčko Distrikta, broj: 02-230-726/06 od 30.10.2009. godine.
O-14	Presuda od 14.12.1999. godine, prijevod na bhs jezik.

IX. ANEX II

Prihvaćene kao dokazane činjenice koje su utvrđene od strane pretresnog vijeća u predmetu MKSJ-a i to *Tužilac protiv Krajišnik Momčila* br. IT-00-39-A, presuda od 27.09.2006. godine:

1. „U prvim mjesecima 1991. SDS je počeo da organizuje opštine u Bosni i Hercegovini sa srpskom većinom u zajednice opština, raskinuvši u nekim slučajevima veze s prijašnjim zajednicama opština. To je dovelo do stvaranja Zajednice opština Bosanske Krajine 7. aprila 1991., nakon čega su uslijedile zajednice opština Romanija, te Istočna i Stara Hercegovina, obje nastale u maju 1991.“
2. „Dana 25. juna 1991. Hrvatska i Slovenija proglasile su nezavisnost od SFRJ. Pokušaje JNA da preuzme kontrolu nad strateškim objektima u Sloveniji osujetio je lokalni TO, pa je sukob u Sloveniji praktično okončan 18. jula“
3. „Oružani sukob u Hrvatskoj počeo je u ljeto 1991., a borbe su se produžile i u jesen. U septembru 1991., kao dio šire operacije JNA u Hrvatskoj, mobilisan je 5. korpus JNA (stacioniran u Bosni i Hercegovini u mirnodopsko vrijeme) i razmješten u Hrvatskoj. Jugoslovenska vlada je rekla da je vojna akcija u Hrvatskoj potrebna kako bi se hrvatski Srbi zaštitili od “fizičke likvidacije”. U vezi sa sukobom u Hrvatskoj, sporadični okršaji izbili su i u Bosni i Hercegovini kada su savezne vlasti pokušale da mobilišu dio nesrpskog stanovništva. Prekid vatre u Hrvatskoj postignut je 2. januara 1992., prihvatanjem Vanceovog plana“.

<p>4. „Dana 7. septembra 1991. na sastanku na Palama, SDS je donio “Odluku o proglašenju autonomnih regija kao nedvojbenih dijelova savezne države, federativne Jugoslavije i sastavnih dijelova federalne jedinice Bosne i Hercegovine, kao i izdvajanje naseljenih mjesta iz jedne opštine i uključivanje u sastav druge opštine”. Istog mjeseca SDS je proveo politiku “regionalizacije”. Ona se sastojala od stvaranja “regija” u kojima su Srbi bili relativno većinsko stanovništvo. Dana 16. septembra Izvršni odbor SDS-a odobrio je imenovanje štaba za regionalizaciju. Najmanje tri zajednice opština – Istočna i Stara Hercegovina, Bosanska Krajina (u daljem tekstu: ARK) i Romanija – postale su srpske autonomne oblasti ili regije (SAO) u septembru 1991. Od septembra do novembra 1991. formirano je još nekoliko srpskih autonomnih oblasti: Semberija-Majevisa, Sjeverna Bosna i Birač.“</p>
<p>5. “Dana 24. oktobra 1991. poslanici SDS-a održali su odvojenu sjednicu i osnovali Skupštinu srpskog naroda Bosne i Hercegovine (skupština bosanskih Srba). Optuženi je izabran za predsjednika te Skupštine. Nikola Koljević, Biljana Plavšić, Radovan Karadžić, Milutin Najdanović i Miodrag Simović su “ovlašćeni za predstavljanje i zaštitu interesa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini.” Odlučeno je da još neko vrijeme predstavnici Srba u republičkim organima ne napuštaju svoje funkcije i da nastave vršiti svoje dužnosti “u skladu sa zakonom”. U praksi je skupština bosanskih Srba počela kao okupljanje članova Kluba poslanika SDS-a, a pridružilo im se nekoliko srpskih zastupnika koji nisu bili članovi SDS-a iz Skupštine Bosne i Hercegovine. Optuženi je u iskazu rekao da su u toj Skupštini mogli da budu samo srpski poslanici u Skupštini Bosne i Hercegovine, jer su samo oni imali pravo glasa kada se “odlučuje o vitalnim interesima”. Na osnivačkoj sjednici optuženi je rekao da razloge zbog kojih su srpski poslanici osnovali svoju Skupštinu treba tražiti “u ozbiljnom pokušaju narušavanja nacionalnog suvereniteta srpskog naroda u BiH ... a time i ugrožavanja opstanka na teritorijama u BiH na kojima živi od pamtivijeka.“</p>
<p>6. “Dana 21. novembra 1991. skupština bosanskih Srba proglasila je dijelom teritorije federativne Jugoslavije sve opštine, mjesne zajednice i naselja u kojima je većina registrovanih građana srpske nacionalnosti glasala za ostanak u Jugoslaviji. Ako je većina stanovništva u jednoj opštini glasala za ostanak u sastavu Jugoslavije, ostala je cijela opština. U slučaju opština u kojima većina stanovništva nije učestvovala u plebiscite (stoga se vjerovatno radilo o opštinama gdje većinsko stanovništvo nisu Srbi), SDS-ov prijedlog bio je da se gledaju rezultati u pojedinim mjesnim zajednicama ili naseljima: ako je neka mjesna zajednica glasala za ostanak, tada se samo ta mjesna zajednica smatra dijelom Jugoslavije, a ostala područja opštine mogu da se priključe nezavisnoj Bosni i Hercegovini.”</p>
<p>7. „Većina srpskih kriznih štabova osnovana je u prvim mjesecima 1992. Iznimka su krizni štabovi u Bratuncu i Bosanskom Petrovcu, koji su osnovani već u</p>

<p>oktobru 1991., kao što je ranije rečeno, te krizni štabovi u Foči, Brčkom, Sokocu, Bosanskom Novom i ARK-u, koji su formirani tek u aprilu, odnosno maju 1992.“</p>
<p>8. „Dana 9. januara 1992. skupština bosanskih Srba jednoglasno je proglasila “Republiku srpskog naroda Bosne i Hercegovine”: ... na područjima srpskih autonomnih regija u oblasti i drugih srpskih etničkih cjelina u Bosni i Hercegovini, uključujući i područja na kojima je srpski narod ostao u manjini zbog genocida koji je nad njim izvršen u drugom svjetskom ratu, a na osnovu plebiscita održanog 9. i 10. novembra 1991. godine na kome se srpski narod izjasnio za ostanak u zajedničkoj državi Jugoslaviji. Skupština je dodala sljedeće: “Teritorijalno razgraničenje sa političkim zajednicama drugih naroda Bosne i Hercegovine, kao i razrješenje drugih međusobnih prava i obaveza, izvršiće se mimim putem i dogovorno”. Deklaracija se trebala provesti u slučaju da nezavisnost Bosne i Hercegovine prizna međunarodna zajednica. Usprkos tome, naoružavanje srpskog stanovništva vršeno uz podršku SDS-a u istom periodu ukazuje na to da se rukovodstvo bosanskih Srba istovremeno pripremalo za drugi pravac djelovanja.“</p>
<p>9. „U januaru 1992. Badinterova komisija je izjavila da treba potpuno utvrditi “volju naroda” Bosne i Hercegovine, “moguće putem referenduma”, kao preduslov za nezavisnost od Jugoslavije. Dana 25. i 26. januara 1992. Skupština Bosne i Hercegovine, na kojoj su se poslanici SDS-a ponovo povukli s rasprave, zakazala je takav referendum za kraj februara ili početak marta 1992.“</p>
<p>10. „Referendum je održan 29. februara i 1. marta 1992. Velika većina glasala je za nezavisnost, ali su se bosanski Srbi masovno uzdržali od glasanja. Mada ima dokaza o tome da je bilo lokalnih nemira, SDS je održao svoje obećanje da referendum neće ometati, već bojkotovati.“</p>
<p>11. „Dana 6. aprila 1992. Evropska zajednica je priznala nezavisnost Bosne i Hercegovine. Sljedećeg dana skupština bosanskih Srba, kojom je predsjedao Milovan Milanović, proglasila je nezavisnost Srpske Republike Bosne i Hercegovine (dana 12. avgusta 1992. naziv republike promijenjen je u “Republika Srpska”). Plavšićeva i Koljević su se povukli sa svojih položaja u Predsjedništvu Bosne i Hercegovine. Dana 17. aprila Radovan Karadžić pozvao je sve nosioce funkcija srpske nacionalnosti koje je SDS imenovao u ustanovama Bosne i Hercegovine da se povuku sa svojih položaja i preuzmu funkcije u odgovarajućim ustanovama bosanskih Srba.“</p>
<p>12. "Prema Ustavu bosanskih Srba, građani republike bosanskih Srba imali su pravo i obavezu da budu pripadnici oružanih snaga JNA i TO-a. Prema definiciji iz Ustava, pripadnici oružanih snaga su građani koji učestvuju u odbrani republike bosanskih Srba. Dana 1. juna 1992. Zakonom o vojsci proglašena je Vojska Republike Srpske (u daljem tekstu: VRS), koja je imala dužnost da brani suverenitet, teritoriju i nezavisnost republike."</p>

<p>13. "JNA se formalno povukla iz Bosne i Hercegovine 19. i 20. maja 1992., u vrijeme kada je okončana transformacija onog što je od JNA ostalo na teritoriji Bosne i Hercegovine u VRS. Dana 21. maja 1992. predsjedništvo bosanskih Srba pozvalo je na opštu mobilizaciju sve vojno sposobne građane republike bosanskih Srba. Pored toga, u mjesecima koji su uslijedili, usprkos određenog kašnjenja, mnoge jedinice srpskog TO-a preimenovane su u "lake brigade" VRS-a."</p>
<p>14. "U junu 1992. u sastavu VRS-a bilo je 177.341 ljudi raspoređenih u pet korpusa, kao i nekoliko jedinica koje nisu bile vezane ni za jedan korpus, a svi su bili pod komandom Glavnog štaba vojske na čelu s Ratkom Mladićem. Tih pet korpusa bili su 1. krajiški korpus (bivši 5. korpus JNA, kojim je od 17. marta 1992. komandovao Momir Talić), 2. krajiški korpus (bivši 10. korpus JNA), Istočnobosanski korpus (bivši 17. korpus JNA), Sarajevsko-romanijski korpus (bivši 4. korpus JNA), i Hercegovački korpus (bivši dio 9. korpusa JNA). U novembru 1992. Drinski korpus osnovan je na teritoriji koja je ranije bila u nadležnosti Istočnobosanskog korpusa i Sarajevsko-romanijskog korpusa."</p>
<p>15. "Nakon osnivanja VRS-a, vojska je i dalje primala znatnu finansijsku i materijalnu podršku od JNA i SFRJ. Oficiri VRS-a nastavili su da primaju plate i penzije od JNA. Njena pomoć nije bila ograničena na finansijska sredstva. Velike količine vojnih i sanitetskih zaliha, kao i hrana i sredstva veze, dopremane su tokom 1992. godine iz Jugoslavije i u Glavni štab i u razne korpusse VRS-a."</p>
<p>16. "Sistemi veze VRS-a bili su više nego prikladni za izvještavanje o najznačajnijim pitanjima kao što su neprijateljska aktivnost, situacija na terenu, pozadinska i kadrovska pitanja. Predsjedništvo je redovno primalo pismene i usmene izvještaje o "kriznim područjima" i situaciji na terenu, kao što je zabilježeno u zapisnicima sa sjednica Predsjedništva."</p>
<p>17. "Zakon o unutrašnjim poslovima bosanskih Srba donijela je skupština bosanskih Srba 28. februara 1992., istog dana kada je usvojila Ustav. Zakon je objavljen u Službenom glasniku 23. marta 1992. Član 81 Ustava predviđa da se policija stavlja pod komandu Predsjedništva u slučaju proglašenja neposredne ratne opasnosti".</p>
<p>18. "Novi Zakon o unutrašnjim poslovima zasnivao se većim dijelom na sadržaju Zakona o unutrašnjim poslovima Bosne i Hercegovine od 17. aprila 1990. Jedna od razlika bila je ta da se u zakonu iz 1992. govori o "nacionalnoj bezbjednosti", dok se u zakonu iz 1990. govori o "državnoj bezbjednosti". Druga razlika je ta što se u novom zakonu govori o nacionalnom sastavu MUP-a i što on poziva "radnike srpske nacionalnosti i druge radnike koji to žele" da prihvate službu u MUP-u".</p>

<p>19."Ministarstvo unutrašnjih poslova bosanskih Srba bavilo se u ime vlade poslovima bezbjednosti. U skladu sa zakonom, na poslovima bezbjednosti radile su dvije službe Ministarstva u sklopu MUP-a: Služba nacionalne bezbjednosti i Služba javne bezbjednosti. Služba nacionalne bezbjednosti uglavnom je bila zadužena za prikupljanje obavještajnih podataka i procjenu bezbjednosne situacije. Njen rad je ocjenjivao predsjednik republike, koji je skupštinu bosanskih Srba izvještavao o radu te službe. S druge strane, Služba javne bezbjednosti bila je zadužena za upravne i tehničke poslove u vezi sa zaštitom od ugrožavanja državne bezbjednosti, sprečavanje kriminala i otkrivanje i oduzimanje oružja u neovlaštenom posjedu – drugim riječima, za redovne policijske zadatke."</p>
<p>20."Zakon iz 1992. predvidio je pet centara službi bezbjednosti (CSB) u republici bosanskih Srba: Banja Luka za područje ARK-a; Trebinje za SAO Hercegovinu; Doboj za SAO Sjevernu Bosnu; Sarajevo za SAO Romaniju-Birač; i Bijeljina za SAO Semberiju. Svaki od tih pet centara službi bezbjednosti bio je nadležan za određeni broj stanica javne bezbjednosti (SJB) po opštinama u nadležnosti tog lokalnog centra službe bezbjednosti. Prema toj strukturi, stanice javne bezbjednosti i dalje su bile glavni organ Ministarstva unutrašnjih poslova na opštinskom nivou".</p>
<p>21."Novi zakon je predviđao da centri službe bezbjednosti i stanice javne bezbjednosti prekinu saradnju s MUP-om Bosne i Hercegovine. U zakonu su tačno navedene nadležnosti stanica javne bezbjednosti, koje, između ostalog, uključuju zaštitu života i lične bezbjednosti građana, sprečavanje i otkrivanje krivičnih djela, kao i praćenje i hvatanje počinitelaca. Zakon je stanicama javne bezbjednosti dao zadatak da sarađuju sa svim "organima" ili "organizacijama" koji su zakonski zaduženi za održavanje reda na datom području."</p>
<p>22."Zakonom iz 1992. produžena je maksimalna dužina dozvoljenog pritvora u prostorijama centara službi bezbjednosti i stanica javne bezbjednosti na tri dana (sa maksimalnog perioda od 24 sata koji je propisivao zakon iz 1990.). Pored toga, osobe neutvrđenog identiteta osumnjicene za teška krivična djela mogle su, prema zakonu iz 1992. godine, biti zadržane u pritvoru na neodređeno vrijeme."</p>
<p>23."Novi zakon je stavio u zadatak svim pripadnicima MUP-a da u vršenju svojih zadataka "čuvaju život ljudi i ljudsko dostojanstvo". Štaviše, predviđao je sljedeće: "Ovlašćena službena lica dužna su da izvrše naređenja ministra, odnosno neposrednog rukovodioca izdata radi vršenja poslova i zadataka nacionalne i javne bezbjednosti osim onih čije bi izvršenje bilo suprotno ustavu i zakonu."</p>
<p>24."Zakon o unutrašnjim poslovima objavljen je 23. marta 1992. u Službenom glasniku, a stupio je na snagu 31. marta 1992. Od tog dana prestali su s radom</p>

<p>svi centri službi bezbjednosti i stanice javne bezbjednosti Bosne i Hercegovine na cijelom području republike bosanskih Srba. Dana 24. marta skupština bosanskih Srba naložila je Ministarskom savjetu da pripremi operativni plan "preuzimanja vlasti, odnosno uspostavljanja vlasti u Srpskoj Republici Bosni i Hercegovini u oblastima unutrašnjih poslova" i da ga 27. marta dostavi Skupštini. Dana 27. marta skupština bosanskih Srba usvojila je Ustav republike bosanskih Srba. Tog dana na dnevnom redu nije bio nikakav operativni plan. Plan je napokon donesen 26. aprila 1992."</p>
<p>25."Pored toga, MUP je tijesno sarađivao s VRS-om. Dana 15. maja 1992. Stanišić je naredio da se svi zaposleni u MUP-u organizuju u "ratne jedinice". Tom naredbom ozvaničena je saradnja jer je u njoj objašnjeno kako jedinice MUP-a treba da sarađuju s VRS-om. Stanišić je ovlastio načelnike centara službi bezbjednosti da provedu taj plan."</p>
<p>26."Iako u Ustavu bosanskih Srba nisu tačno navedeni mehanizmi donošenja odluka na opštinskom nivou za vrijeme sukoba niti je predviđeno stvaranje kriznih štabova, Ustav Bosne i Hercegovine iz 1974. i Zakon o opštenarodnoj odbrani iz 1984. upućuju na mogućnost nastanka nekih mehanizama u slučaju da redovne opštinske vlasti nisu u mogućnosti da djeluju po redovnoj proceduri. Tako je Ustav iz 1974. predviđao postojanje kolektivnih opštinskih predsjedništava. Bilo je predviđeno da se za vrijeme rata ili neposredne ratne opasnosti osnuje kolektivno predsjedništvo koje će zamijeniti skupštinu opštine i raditi sve do ponovnog sazivanja skupštine. Tom ratnom predsjedništvu, koje se sastoji od rukovodstva skupštine opštine i nekoliko dodatnih članova, data su izvanredna ovlaštenja za postupanje u ratnim situacijama ili u slučaju neposredne ratne opasnosti."</p>
<p>27."... već u aprilu ili maju 1992. godine osnovani su i u cjelosti započeli s radom svi krizni štabovi SDS-a u republici bosanskih Srba. Kad su postali opštinski organi, funkcionisali su kao opštinska vlast kad je rad skupština opština bio onemogućen zbog vanrednog stanja, zamjenjujući i skupštine opštine i izvršne odbore. Kao vodeće tijelo vlasti u opštini, krizni štabovi kontrolisali su civilne, vojne i paravojne poslove."</p>
<p>28."Pored toga, tokom cijelog perioda svog postojanja, krizni štabovi funkcionisali su kao koordinaciono tijelo između opštinskih vlasti, SDS-a i centralnog republičkog organa (državnog i na nivou SDS-a), s jedne strane, i vojske, policije i drugih snaga na terenu u opštinama, s druge. Na primjer, od 1. aprila do 15. juna 1992., opštinski i regionalni organi SDS-a imali su najistaknutiju ulogu u organizovanju jedinica TO-a. Nakon toga su te jedinice, ponekad u sadejstvu s JNA, obezbjeđivale srpske opštine, naročito u ARK-u".</p>
<p>29."Krizni štabovi su se iz organa SDS-a pretvorili u republičke organe poslije saopštenja za javnost od 4. aprila 1992., u kojem je SNB naredio njihovo</p>

<p>aktiviranje i uputio TO i rezervni sastav policije da budu u pripravnosti. Kao što je već objašnjeno, već 24. marta 1992. skupština bosanskih Srba zatražila je od vlade da sačini plan o preuzimanju vlasti i započinjanju rada novih organa vlasti, na primjer, na polju unutrašnjih poslova i narodne odbrane, na teritoriji republike bosanskih Srba. Taj plan, koji je vlada donijela mjesec dana kasnije, 26. aprila 1992., bavio se radom kriznih štabova u opštinama: Krizni štab u ratnim uslovima preuzima sve prerogative i funkcije skupština opština, kad one nisu u mogućnosti da se sastanu... Krizni štab svoj rad temelji na ustavnim i zakonskim rješenjima, te odlukama Skupštine, Predsjedništva i Vlade Srpske Republike BiH... Krizni štab je dužan prikupljati informacije o stanju na terenu i obavještavati i konsultovati nadležne organe Srpske BiH, odnosno povjerenike Vlade koji se imenuju za sredine i područja posebno ugrožena ratom... Krizni štab [...] pravi sedmične izvještaje koje dostavlja regionalnim odnosno državnim organima Srpske BiH."</p>
<p>30. "Taj plan je razdijeljen i proveden u opštinama u cijeloj republici bosanskih Srba. Za vrijeme transformacije organa SDS-a u republičke organe, koja nije tekla istom brzinom u svim opštinama i nije svugdje imala isti karakter, stranačke i opštinske dužnosti su se u znatnoj mjeri preklapale. Iako je ta transformacija, koja nije podrazumjevala nikakvu promjenu članstva, uglavnom bila dovršena do kraja aprila 1992., neki krizni štabovi i dalje su se nakon tog datuma smatrali organima SDS-a."</p>
<p>31. „Što se članstva tiče, među članovima kriznih štabova bili su rukovodioci na opštinskom nivou, kao i ljudi s vezama na republičkom nivou SDS-a. Članovi Glavnog odbora SDS-a, a posebno poslanici u skupštini bosanskih Srba, "bili su veza između republičkog i opštinskog nivoa". Gotovo u svakom kriznom štabu u opštinama na koje se odnosi Optužnica bio je barem jedan poslanik u skupštini bosanskih Srba ili član Glavnog odbora SDS-a. Njihova uloga bila je prenošenje vlasti s centralnog na opštinski nivo, kao i prenošenje informacija između ta dva nivoa."</p>
<p>32. „Dana 31. maja 1992. predsjedništvo bosanskih Srba donijelo je zvaničnu odluku da obrazuje ratna predsjedništva u opštinama. Predviđeno je bilo da u sastavu ratnih predsjedništva bude predsjednik skupštine opštine ili neka druga istaknuta osoba iz opštine i "republički povjerenik ". Taj povjerenik je u stvari bio povjerenik iz ranije pomenutog Uputstva vlade bosanskih Srba. Jedan povjerenik je pokrivaio nekoliko opština "u skladu s organizacijom vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine". To je u suštini bilo samo preimenovanje opštinskih kriznih štabova u "ratna predsjedništva", bez promjene članstva."</p>
<p>33. "Odnosi s JNA. U vrijeme obrazovanja kriznih štabova SDS-a, JNA je bila glavna vojna organizacija u opštinama Bosne i Hercegovine. Kao što je ranije pomenuto, u Zvorniku je Opštinski odbor SDS-a izabrao Krizni štab za opštinu, u koji su ušli vodeći ljudi SDS-a u Zvorniku, kao i ljudi iz opštinskog štaba</p>

<p>Komande JNA. Formalno nije postojao nikakav drugi odnos, ali je u praksi prisustvo ljudi iz vojske u kriznim štabovima obezbjedilo da u velikoj mjeri imaju zajedničke ciljeve“</p>
<p>34."Odnosi s VRS-om. Nakon obrazovanja VRS-a, centralna uloga predviđena za krizne štabove u vezi s odbranom postala je manje značajna, pošto je tada cilj bio da se sve oružane snage stave pod jedinstvenu komandu Glavnog štaba VRS-a. Međutim, nastavili su se saradnja i kontakti između kriznih štabova i oružanih snaga. Štaviše, u to vrijeme su veze između njih postale tješnje i institucionalizovanije. Primjer je činjenica da su neki oficiri VRS-a bili članovi kriznih štabova ili su prisustvovali sastancima tih organa. Barem u jednoj opštini – opštini Ključ - ti oficiri su krizne štabove izvještavali o svojim aktivnostima. Pored toga, krizni štabovi su izdavali naređenja i oružanim snagama."</p>
<p>35."Bijeljina je bila prva opština u Bosni i Hercegovini koju su 1992. godine zauzeli bosanski Srbi. To preuzimanje vlasti postalo je obrazac koji je kasnije ponavljan u drugim opštinama u sjeveroistočnoj Bosni i Hercegovini. Prvo su iz Srbije stigle paravojne grupe ili takozvane "dobrovoljačke jedinice" i počele da zastrašuju i zlostavljaju lokalno muslimansko stanovništvo, kao i one Srbe koje su smatrali "neloyalnim". Mnogi Muslimani su ubijeni. Zbog toga su mnogi preostali Muslimani na kraju otišli s tog područja."</p>
<p>36."Prema popisu stanovništva Bosne i Hercegovine iz 1991. godine, u nacionalnom sastavu opštine Brčko bilo je 38.617 (44%) Muslimana, 22.252 (25%) Hrvata, 18.128 (20%) Srba, 5.731 Jugoslovena i 2.899 osoba druge ili nepoznate nacionalnosti."</p>